BUITEN de orde

anarchistisch kwartaalblad

1 2017
€2,50

THEMA
Ruk naar rechts

+ MINI-THEMA
Enrico Baj

Het fascisme onder de loep
Project van radicale nationale restauratie

Verzet tegen repressie
Een interview met anarchisten en anti-fascisten uit Den Haag

Enrico Baj
Anarchistisch engagement in een commerciële kunstwereld?

: van Buiten de Orde

Dit is een heel bijzonder nummer met een speciale marktwerking! Het is tevens het toegangsbewijs voor een manifestatie in het COBRA-museum, waar vanaf 4 februari tot 14 mei pop-art kunstenaar Enrico Baj wordt tentoongesteld. Zijn protest tegen de militarisering van Italië als antwoord op de massaprotesten van studenten en arbeiders rond 1968 heeft een actueel tintje. En dan hoeven we niet alleen naar Turkije te kijken, waar de regering Erdogan met gebruik van IS de afgelopen jaren hetzelfde heeft gedaan. Als dit nummer in de brievenbus valt, zijn de parlementsverkiezingen achter de rug. Ik hoop dat iedereen een rustige dag heeft gehad zonder in de rij voor een stembus te hebben gestaan. De argumenten om thuis te blijven stonden al in vorige nummers. Maar we moeten wel een antwoord geven op de krachten die erna zijn los gekomen. Krijgt rechts het ook in de regering het voor het zeggen? Of komt er een cordon sanitaire, nu niet in de vorm van de coalitie Rutte-Samson, maar wel met kansen voor een kabinet Rutte III. *Business as usual*? Dat lijkt ons schijn. Dit 'fatsoen' heeft foute rafelrandjes aan de mouwen en broekspijpen van zijn kostuum hangen, zoals gesloten grenzen, meer militair vertoon op straat en gewapende veiligheidsideologie, diplomatieke ogendienarij aan dictatoren... Vooral marktoorlogen, agressieve monopolies, aanvallen op het klimaat, afgeperste wapenhandel en een moraal die oorlog als een geoorloofde vorm van concurrentie verheerlijkt. En meer staatsterreur bij wijze van concessies aan rechts, door buitensluiting van vreemdelingen en vluchtelingen, die niet geschikt zijn om te gehoorzamen omdat ze het staatsjargon niet verstaan...

De opmars van het populisme en uiterst rechts is in ieder geval aanleiding geweest om dat in dit nummer als thema te nemen. Er zijn veel bijdragen binnengekomen en aanzetten tot antwoord op de 'politiek'. Ze komen allemaal op hetzelfde neer. Bestrijd de verheerlijking van de staat als oplossing van het probleem, want de staat is het probleem zelf. Als we ons moeten verenigen dan is dat niet om regering te kiezen of te vervangen, maar om een maatschappij te vormen die dit soort regeringen afschaft. Wij kiezen partij voor de mensen die van dit soort regeringen het slachtoffer worden en schrappen daarbij het woord partij. Laat het zover komen dat we samen het alternatief van een werkelijke samenleving vormen, die blinde gehoorzaamheid uitsluit.
In dit nummer vind je een uitvoerig jaarverslag van een actiegroep ter ondersteuning van vluchtelingen in Griekenland. Dit verslag eindigde toen de winter inviel, zodat we geen berichten uit de eerste hand hebben van Lesbos onder ijsregens en de daarna volgende blizzards, of van de Griekse kustprovincies die met gelijkaardige koudegolven te maken hebben gehad. Maar wie met deze beelden uit de normale TV-journalen in het geheugen het verslag doorleest merkt dat de essentie – de nonchalante verwaarlozing die elk mensenrechtentraktaat tot een vodje papier reduceert. En terwijl je dit leest bekruipt de gedachte: wie is de volgende die dat zal overkomen? De bewoners van de Haagse Schilderswijk bijvoorbeeld? Het bericht van onze Haagse kameraden in dit blad is verontrustend genoeg...

En daarom moeten we strijden tegen een maatschappij die dat gedoogt. En moeten we elkaar en ook u oproepen: laat de boel niet in de kou staan – sluit u aan en doe mee.

de redactie

colofon

Buiten de Orde
Het anarchistische kwartaalblad Buiten de Orde is een uitgave van de Vrije Bond. De redactie is in redactioneel opzicht onafhankelijk van de bond. Standpunten ingenomen in het blad vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs die van het redactiecollectief. Het blad besteed aandacht aan een breed scala van onderwerpen en wil naast een blad voor de leden van de Vrije Bond een blad van de hele anarchistische beweging zijn. Overname van artikelen met bronvermelding wordt van harte toegejuicht.

Abonnementen
Leden van de Vrije Bond krijgen Buiten de Orde gratis thuis; niet-leden kunnen zich abonneren voor 15,00 euro per jaar.
Voor mensen in de gevangenis is Buiten de Orde gratis. Oude nummers zijn op te vragen bij het secretariaat van de Vrije Bond.
Je kunt je abonneren door o.v.v. 'abonnement Buiten de Orde' 15,00 euro over te maken op:
Rekeningnummer IBAN: NL80INGB0005495473 | BIC/Swift: INGBNL2A t.n.v. Vrije Bond Amsterdam

Verkooppunten
Losse nummers zijn te koop voor 2,50 euro bij de betere linkse boekhandel:
Het Fort van Sjakoo (Amsterdam), Rosa (Groningen), Atheneum (Amsterdam)

Redactie Buiten de Orde
Postbus 16521 | 1001 RA Amsterdam | Nederland
I: www.vrijebond.org/buitendeorde | E: redactie@buitendeorde.nl | T: 0858778958

Secretariaat Vrije Bond
Postbus 16521 | 1001 RA Amsterdam | Nederland
E: secretariaat@vrijebond.nl | I: www.vrijebond.org | T: 0858778958

: in

Buiten de Orde

Mini-thema: Enrico Baj

Thema: Ruk naar rechts

Zondag 23 april 2017: BAJ-eenkomst

De Vrije Bond in het COBRA-museum

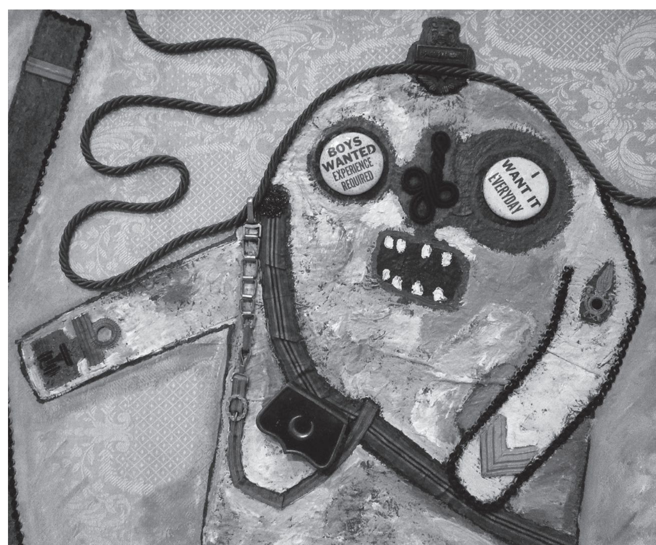
Afgelopen november is de Vrije Bond door curators van het Cobra Museum gevraagd om een samenwerking aan te gaan rondom een expositie van de Italiaanse anarchistische kunstenaar Enrico Baj. Het museum wilde ook de anarchistische kant van Baj belichten en kwam in zijn zoektocht naar het anarchisme uit bij de Vrije Bond. Wij van de Vrije Bond zijn erg enthousiast over deze samenwerking, en we zien dit als een mooie kans om het vrije, anarchistische gedachtegoed van Enrico Baj te vieren en te laten inspireren. En we beschouwen de samenwerking als een uitgesproken mogelijkheid om het anarchisme bij een breder publiek bekend te maken.

Naast zijn bekende kunstwerken, zoals de 'Begrafenis van de anarchist Pinelli', en de 'Generaals' (gemaakt uit gevonden objecten), de kunstbeweging 'Arte nucleare' en zijn 'Robots' is Enrico Baj ook bekend om zijn gulle gift die de bouw van het CIRA, de grote anarchistische bibliotheek in Lausanne, mede mogelijk heeft gemaakt. Baj stond vaak op gespannen voet met het militarisme van de tijd waarin hij leefde (zelf verliet hij Italië tijdens de Tweede Wereldoorlog om de dienstplicht te ontduiken). Meerdere keren botste hij dan ook met de politieke en militaire leiding van Italië en vertoonde hij haast een obsessie met de nucleaire oorlog. Zijn kunst richt zich door middel van provocatie tegen het fascisme, tegen totalitaire systemen, tegen de macht van de heersende klasse en tegen de potentiële vernietiging van de leefomgeving (de nucleaire dreiging).

Wanneer het kapitalisme met zijn fixatie op werk leidt tot vervreemding en verveling in plaats van een viering van het leven, laten we ons dan bezighouden met werk en kunst als spontane activiteit. Laten we, net als kinderen en kunstenaars, zorgen voor ruimte – en tijd – om uit te vinden hoe we spel zouden kunnen laten leiden tot andere vormen van sociaal protest, dat plezier geeft en onderdeel van ons dagelijks leven wordt.

De tentoonstelling zal plaatsvinden van 4 februari tot 14 mei. Maar laten we samenkomen op zondag 23 april en die dag ruimte en tijd maken om plezier te beleven aan kunst, de daad van protest, muziek en samenzijn. Deze dag zal geheel in het teken staan van het anarchisme en van de kunst van Enrico Baj.

Onze dank gaat uit naar het Cobra Museum dat zijn tentoonstelling heeft opengesteld voor mensen die misschien niet zozeer bekend zijn met moderne kunst, maar wel affiniteit hebben met 'burgerlijke ongehoorzaamheid'. Knip de coupon voor de BAJ-eenkomst uit deze Buiten de Orde en je hoeft geen entree te betalen op zondag 23 april.

Enrico Baj (1924-2003)

Een korte biografie

Wat hier volgt is een korte biografie van de Italiaanse anarchist en schilder Enrico Baj. Reeds bekend in Italië begint hij eindelijk ook bekendheid te vergaren in Frankrijk. In Nederland heeft zijn naam nooit echt de nodige bekendheid gekregen.

Enrico Baj was toegewijd aan het anarchisme en dit kwam tot uiting in zijn werken. Zijn enorme doeken waren mooi, en vaak grappig. De tentoonstelling van zijn werk 'Begrafenis van de Anarchist Pinelli' (gegooid vanuit het raam van een politiebureau, en beroemd geworden door Dario Fo's toneelstuk 'De toevallige dood van een anarchist') heeft in 1971 in Italië ertoe geleid dat de politie desbetreffende galerie binnenstormde, om deze vervolgens te sluiten.

Enrico Baj, op 31 oktober 1924 geboren in een welgestelde familie te Milaan, liet al op vroege leeftijd zijn opstandige karakter zien, door, toen hij nog een jongetje was, de spot te drijven met een fascistische parade. Om de dienstplicht in Mussolini's leger te vermijden verliet hij Italië in 1944, en vestigde zich in Genève.

Dankzij zijn vrijgevigheid was het mede mogelijk een groot deel van de bouw van CIRA, de anarchistische bibliotheek in Lausanne, te bekostigen. Tevens financierde hij de eerste Russische vertaling, en het drukken van Volines *Ongekende Revolutie*. Net als andere anarchistische kunstenaars – zoals Camille Pissarro, Paul Signac en Vlaminck – gaf hij litho's, voorwerpen en teksten aan kameraden. Er mocht, zonder enige vergoeding, gebruik gemaakt worden van zijn werken, evenals van zijn tafel en wijnkelder!

Hij creëerde zijn werk 'Monument voor Bakoenin' – verwijzend naar de anarchist Michail Bakoenin – tijdens een collectieve tentoonstelling in Berlijn, midden jaren negentig. Dit werk werd tentoongesteld in Monte Verità, in het Italiaanssprekende deel van Zwitserland, waar vele jaren eerder anarchisten een kunstenaarskolonie hadden opgezet.

Enrico Baj was 'satraap' van het Collège de 'Pataphysique (opgericht ter ere van Alfred Jarry, schrijver van het toneelstuk 'Ubu-roi') en als zodanig vaak het slachtoffer van staatscensuur. Hij voelde zich aangetrokken tot Jarry's sarcastische en absurdistische geschriften, en richtte in 1963 het Instituut voor Patafysica op met de fotograaf Man Ray. Ook heeft hij samengewerkt met Marcel Duchamp, die de steunpilaar was van Dada en de surrealistische beweging.

Met toestemming van Duchamp maakte Enrico Baj een herhaling van diens een parodie op de Mona Lisa. Andere werken van Baj zijn onder andere 'Nixon Parade', 'Berluskaiser' (een verwijzing naar de politicus-oplichter Berlusconi), 'Apocalypse' en de 'Generaals' – allen werken die zijn overgoten met anarchisme en antimilitarisme. Tevens schreef hij een dozijn boeken, allemaal bijtend-satirisch.

Boeken van zijn hand zijn onder andere *Automitobiografia*, geschreven in 1983, en *Kiss Me, I'm Italian*, uit 1997. Na in de naoorlogse jaren verbonden te zijn geweest met de radicale kunstbeweging COBRA, werd zijn kunst in latere jaren vruchtbaarder, en werd deze, net als bij veel grote kunstenaars, verder verrijkt. In 1951 stichtte hij met Sergio Dangelo de 'Arte nucleare' beweging. Enrico Baj overleed op 16 juni 2003 te Nice. In zijn overlijdensbericht, dat in *The Guardian* verscheen, werd zijn toewijding aan het anarchisme angstvallig vermeden.

door Nick Heath

vertaling: Peter

Bron

libcom.org

Over de afbeelding op de omslag

De afbeelding op de omslag is een schilderij, getiteld: Generaal. Het werd voltooid in 1961. Het is een collage op olieverf met passementen, textiel en medailles. Als verklaring van dit stuk dient een fragment van een stuk van Baj zelf, getiteld Baj over Baj:

(…) In 1957 was ik de initiatiefnemer van een pamflet met de aanmatigende titel 'Tegen de stijl'. Arman, Hundertwasser, Klein, Saura , Restany en diverse Italiaanse kunstenaars hebben dat ondertekend. Dit pamflet verklaarde tegen stijl te zijn. Maar laten we bezien in welke geest. We stelden vast dat er vooral in Italië (…) een neiging bestond naar stereotype herhaling van modellen. Met andere woorden, een neiging om steeds opnieuw flessen te schilderen, zoals Morandi, of figuren in Etruskische stijl, zoals Campigli, of om steeds dezelfde grafische vorm te herhalen, zoals Capogrossi. Deze neiging komt duidelijk tot uiting in het gebruikelijke gedrag van de *homo economicus*, die alsmaar hetzelfde etiket wil terugvinden. Juist dat herhalingskarakter wil men zo graag als 'stijl' kenmerken. Welnu, stijl moet iets zijn dat veel complexer en diepzinniger is, een levensstijl. Anders vervalt de schilderkunst in routine, en om tegen dit fenomeen te strijden heb ik dit pamflet opgesteld. Zoals alle schilders ben ik geïnteresseerd in het formele en technische aspect, dat wil zeggen door de uitvinding van vormen en hun uitdrukkingsmiddelen. Het verlangen om mijn woordenschat aan techniek en vormen te verrijken helpt me om zelf van de ene naar de andere periode over te gaan. Als ik hout gebruik, ben ik natuurlijk geneigd om objecten te maken die van hout zijn, zoals meubels die op mensen lijken.

Hoe dan ook in mij bestaat ook een ander element van verandering: het kritische en polemische element, dat juist het schilderen als daad aangaat. Maar dat zich ook kan keren tegen het leven of de maatschappij, of het nu haar politieke, militaire of technologische kanten zijn. Juist daarom is er in mijn oeuvre die gemeenschappelijke noemer, die je een 'monstruositeit' zou noemen, de generaals zijn monsters, de spiegelmensen, de meccanomensen en assemblages zijn monsters, de meubels voor bankiers zijn monsters, de dames zijn monsters. Vanaf de jaren vijftig komen

de invloeden aan het licht die mijn universum zijn model hebben gegeven. Deze invloeden hebben geleid tot het 'kernbommanifest' dat uitdrukking geeft aan een apocalyptische visie op de wereld. Inderdaad heb ik vanaf de eerste atoombom gevoeld dat de mensheid leeft in een constante staat van vrees en alarm, en dat vanaf toen meer dan ooit de vernietiging in ons hoofd zat. Daar kregen we te maken met een zekere neiging van de mens tot zelfvernietiging, dat heel goed beschreven is door Erich Fromm. Ik geloof dat dit apocalyptische sentiment een extra bijkomstig element is geweest, dat mij ertoe heeft aangezet monsters te schilderen, die monsters die men overigens in heel de moderne kunst terugvindt. (...)

door Enrico Baj

vertaling: Jan Bervoets

Bron

Enrico Baj, Antwoord op een essay van Jean Baudrillard, in een boek, geredigeerd door Baudrillard. Parijs 1980.

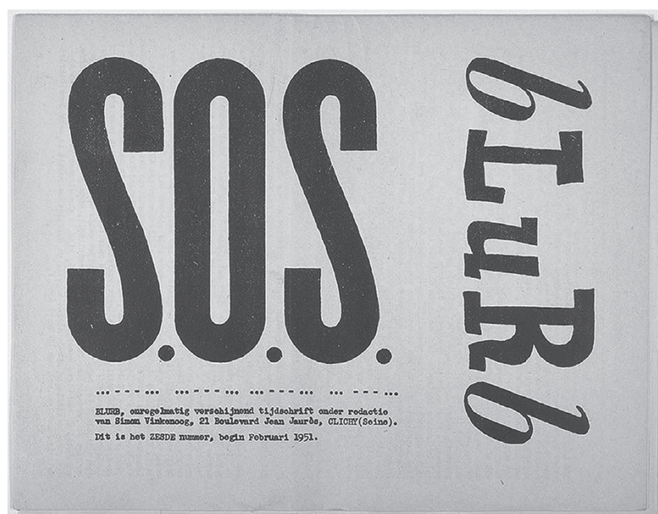

Giuseppe 'Pino' Pinelli (1928-1969): een korte biografie

Korte biografie van een Italiaanse anarchist, die er werd ingeluisd door de staat en tijdens zijn hechtenis werd gedood.

(...)

Giuseppe Pinelli werd geboren op 21 oktober 1928 te Milaan, als zoon van Alfredo Pinelli en Rosa Malacarne. Het eerste deel van zijn leven bracht hij door in zijn geboortewijk Porta Ticinese. Na het voltooien van de lagere school moest hij gaan werken, in eerste instantie als ober en later als magazijnbediende. Giuseppe Pinelli was constant aan het lezen: dit was een levenslange gewoonte van hem. In 1944, toen hij 16 was, nam hij als koerier voor de Italiaanse partizanen van de 'Franco Brigade' deel aan de antifascistische opstand. Dit betekende zijn allereerste ontmoeting met het libertaire gedachtegoed. In 1954 kwam Pinelli als arbeider in

dienst van de spoorwegen. In 1955 trouwde hij met Licia Rognoni, die hij ontmoette tijdens een avondklas Esperanto. Ze kregen al snel twee dochters, Silvia en Claudia.

In de vroege jaren 1960 werd een anarchistische jeugdgroep gevormd in Milaan (de 'Gioventu Libertaria'). Deze groep bestond uit iets meer dan twintig leden. Hieronder was Amedeo Bertoli, die in 1962 in het nieuws kwam als lid van een groep die de Spaanse viceconsul in Milaan ontvoerde, om zo druk uit te oefenen (en te slagen daarin!) om het door de Spaanse staat opgelegde doodvonnis van een anarchist om te zetten in een gevangenisstraf. Op 35-jarige leeftijd was Giuseppe Pinelli – 'Pino' voor zijn vrienden en collega's – de oudste van de groep. Maar dat was geen probleem: zijn vrolijke, extraverte persoonlijkheid maakte hem goed gezelschap. En in 1965 – na tien jaar zonder lokaal te hebben gezeten, en er een in de Via Murillo werd geopend – was 'Pino' een van de oprichters van de 'Sacco and Vanzetti' kring. Hier was in 1965 een samenzijn van jonge anarchisten uit heel Europa. Na een ontruiming verhuisden de Milanese anarchisten van lokaal, en op 1 mei 1968 werd de anarchistische club 'Ponte della Ghisolfa' op het Piazzale Lugano, aan de rand van de volksbuurt La Bovisa, geopend. Deze was vernoemd naar het vroegere viaduct, waarvan de pijlers vanuit het 'Porta Garibaldi' station gezien konden worden, waar Giuseppe Pinelli werkte.

In 1968 kwam er verandering vanuit Frankrijk waaien, en bereikte Milan. Giuseppe Pinelli was op vele fronten actief: als anarchist – hij was degene die de club openhield –, het organiseren van een efficiënte boeken-service en hij was één van de organisatoren van een drukke reeks avondlezingen. Door gebruik te maken van zijn privileges om gratis met de trein te kunnen reizen (zoals elke spoorwegarbeider toentertijd) bleef hij in direct contact met kameraden van 'buiten', onder wie Luciano Farinelli in Ancona, Au-

relio Chessa in Pistoia en Umberto Marzocchi in Savona. Ook was hij in frequent contact met Alfonso Failla in Marina di Carrara, waar hij tevens ook op vakantie ging met zijn familie. Als arbeider was Giuseppe Pinelli ook betrokken bij vakbondszaken, vooral bij het helpen om de USI, een tak die was geopend op het clubterrein, vlot te trekken. Ook de Milanese Transport Autoriteiten (CUB) koos de club als thuisbasis, om deze in de nasleep van het bombardement, op 12 december 1969, weer te verlaten: de verhuizing was ingegeven door het harde optreden tegen anarchisten.

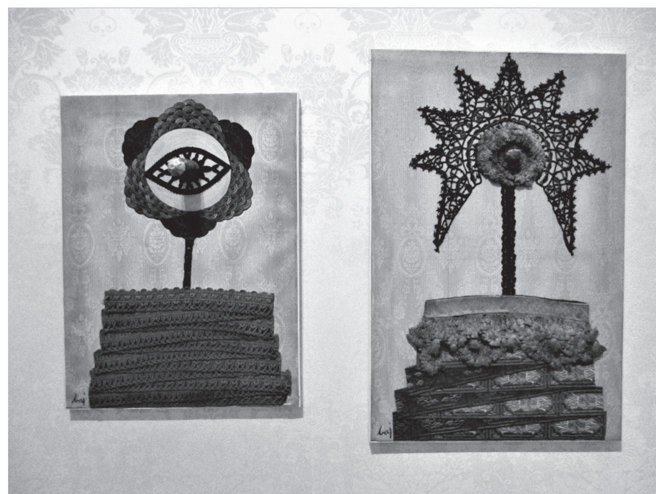
Er was grote opwinding in de anarchistische kringen in Milaan; op middelbare scholen waren er veel libertaire groepen in opkomst, en in de fabrieken waren anarchistische arbeiders frequent, vroeg in de ochtend, campagne aan het voeren en brochures aan het uitdelen. Er werden boeken en pamfletten geproduceerd, en enkele van de oudere kranten ondergingen een opleving. De anarchisten in Milaan hadden de behoefte om een tweede clubhuis te openen, dit keer in het zuidelijke deel van de stad. Giuseppe Pinelli bevond zich in het groepje dat het meest toegewijd was aan de voorbereiding en de opening van de 'Via Scaldasole Club' (in de wijk Ticinese).

Op 25 april 1969 waren er twee bomaanslagen, op het Centraal Station en de Handelsbeurs. Er werden ondervragingen verricht in libertaire kringen en een aantal anarchisten werd gearresteerd: dit was het begin van een criminaliserende campagne, die in augustus een verdere intensivering onderging nadat een aantal bomaanslagen op treinen aan anarchisten werden toegeschreven. Ook ging er een gerucht rond dat Giuseppe Pinelli, de anarchistische spoorwegarbeider, betrokken zou zijn geweest. Hij en zijn Bandiera Nera (Zwarte Vlag)-groep namen hier aanstoot aan, waren het niet eens met, hekelden deze criminaliserende propaganda, en lanceerden – naar het model van het Zwarte Kruis van ongeveer hetzelfde moment, en het Russische Zwarte Kruis uit de jaren 1920 – de 'Anarchist Black Cross', gespecialiseerd in solidariteit met gearresteerde kameraden, maar tevens ook voor de publicatie van een contra-informatie bulletin.

Giuseppe Pinelli was een van de meest beruchte anarchisten in Milaan, en werd daarom regelmatig, vanwege vergunningaanvragen, vergaderingen, etc. opgeroepen te verschijnen op het hoofdkantoor van de politie. De persoon die zijn afhandeling het vaakst deed was een jonge politie-inspecteur; Luigi Calabresi, makkelijk aanspreekbaar in zijn manier van doen, elegant en vriendelijk.

Dus toen op de middag van 12 december 1969, direct na de Piazza Fontana bomaanslag, Calabresi aan kwam op de 'Via Scaldasole Club' en Giuseppe Pinelli vroeg mee te gaan naar het politiebureau, stemde hij hiermee in, klom vervolgens op zijn motor en volgde de auto van de agent. Eenmaal aangekomen op het hoofdbureau zag Giuseppe Pinelli veel Milanese anarchisten in één grote ruimte. Net als hem waren deze anarchisten binnengehaald voor verhoor over hun alibi's. De gearresteerden werden binnen 48 uur, de maximale voorlopige hechtenis toegestaan volgens de wet op dat moment,

vrijgelaten, op een enkeling na, die naar de San Vittore gevangenis werd gebracht. Alleen werd Giuseppe Pinelli langer dan de maximale duur van de voorlopige hechtenis vastgehouden op het hoofdkantoor van de politie. Hij werd ondervraagd. Tot, rond twaalf uur in de nacht van 15 op 16 december, zijn lichaam uit het raam 'viel' van een kamer op de vierde verdieping van het politiebureau, en de grond raakte. De aanvankelijke tegenstrijdige versies van het politieverhaal suggereren dat de waarheid niet het officiële verhaal van een 'zelfmoord' heeft kunnen zijn. Giuseppe Pinelli overleed diezelfde nacht te Milaan, in het Fatebenefratelli Ziekenhuis.

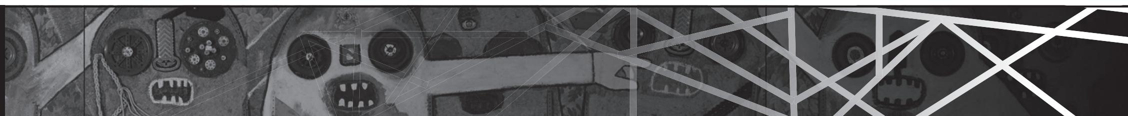
Wat er politiek-juridisch volgde raakte verweven met het hele verhaal van het Piazza Fontana bloedbad, en vooral met de 'Valpreda-affaire', die door de jaren heen een averechtse uitwerking had op de machthebbers. De onhandige pogingen om alles te sussen, met daarbij de *active affliction*-thesis voorgedragen door rechter Gerardo D'Ambrosio, vestigde enkel aandacht op een waarheid die tot op heden zijn plaats in de officiële documenten niet heeft gevonden. Er zijn tientallen boeken, films, toneelstukken, kunstinstallaties en liederen gewijd aan Giuseppe Pinelli en zijn moord, niet alleen in Italië. Laten we hier slechts twee van hen noemen: Nobelprijswinnaar Dario Fo's toneelstuk 'De toevallige dood van een anarchist' en Enrico Bajs massale schilderij 'Begrafenis van de anarchist Pinelli'.

door Paolo Finzi

vertaling: Peter

Meer info

Dit artikel werd eerder gepubliceerd in *Sicilia Libertaria*, december 2005. Vertaald naar het Engels door Paul Sharkey, verschenen in *KSL: Bulletin of the Kate Sharpley Library*, Nr. 48, oktober 2006 en later ook verschenen op katesharpleylibrary.net en libcom.org.

Programma BAJ-eenkomst

Zondag 23 april 2017 COBRA Museum

11.00 uur Opening / welkom

11.35 uur Lezing door **Dick Gevers**
Schrijver, spreker en deskundige van het leven, anarchisme en de kunst van o.a. Enrico Baj. Dick is schrijver van het boek *Surrealisme en Anarchisme* (2007). Zijn liefde voor de kunst verspreidt zich door zijn woorden, recht tot het hart van de luisteraars.

11.45 uur Muziek door **Almudena Rubio y Davide Cristiani**
Mediterrane anarcho-folk die de geest van opstand en anarchie een stem geeft.

13.25 uur Rondleiding door **Dick Gevers**
Dick geeft op zijn manier anarchistische uitleg bij de aanwezige kunstwerken van Enrico Baj.

Documentaire '**Ni Dieu, Ni Maître' (Geen god, geen meester)**
Nederlandse première van een schitterende documentaire over het anarchisme. 'Ni Dieu Ni Maître' blikt terug op alle grote evenementen van de sociale geschiedenis van de laatste twee eeuwen en onthult de oorsprong en de bestemming van het anarchisme, die alle goden en meesters al meer dan 150 jaar bestrijdt.

14.20 uur Muziek door **Beppe Costa**
Beppe Costa is muzikant, componist, acteur en documentairemaker. Hij begon als folk-muzikant in Noord-Italië en kwam in 1984 naar Nederland. Deze dag zal Beppe een muzikale ode brengen aan Enrico Baj.

15.15 uur Rondleiding door **Dick Gevers**

Documentaire '**Ni Dieu Ni Maître'** (zie hierboven)

16.10 uur Lezing door **Peter Storm**
Publieke spreker die helder en bevlogen het idee van het anarchisme uiteenzet. Peter heeft meerdere reeksen lezingen gegeven, die hij voor deze dag heeft ingekort om zo een bondig en duidelijk beeld van het anarchisme te scheppen.

16.55 uur Afsluiting

Het programma kan enigszins veranderen – Kijk voor actuele info op www.vrijebond.org/campagnes/BAJeenkomst

Cobra Museum
Sandbergplein 1
1181 ZX Amstelveen

Doorlopend:
Gehele dag, ergens tussendoor en te ervaren op verschillende plekken:

Gedichten van **Jan Bervoets**
Als *surrealistisch* dichter en anarchist geeft Jan een eigen poëzie als reactie op de maatschappelijke ontwikkelingen van deze tijd. Het taalmateriaal dat hij in zijn verbeelding en zijn omgeving tegenkomt is voor hem een instrument dat alle regels ontregelt. De strijd tegen wat als dagelijks bestaan verkondigd wordt maar het feitelijk niet is, laat in zijn werk niet zelden sporen na.

Muziek van **Rogier Smal** en **David Birchall**
Stel je de verloren zoon van Han Bennink voor, opgegroeid in een constante stroom van Nederlandse fanfaremuziek en anarcho-punk, die zich vervolgens afvallig verliest aan de free jazz. Zijn optreden kan intens, inspirerend, grappig en volledig onhandig zijn, allemaal op hetzelfde moment. Deze dag treed Rogier op met de uit Manchester ingevlogen gitarist David Birchall.

Stand / tafel **Vrije Bond**
Een vereniging van anarchisten en anarchistische groepen in Nederland en België, die gezamenlijk streven naar een andere samenleving. Een samenleving zonder hiërarchieën, zonder onderdrukking en uitbuiting van mensen en dieren en zonder uitputting van het milieu. Een anarchistische samenleving, waarin op basis van gelijkheid met elkaar wordt omgegaan. Als mede-organisator van deze dag draait de Vrije Bond een stand, om zijn uitgangspunten en informatie kenbaar te maken. Denk hierbij aan brochures, flyers, etc.

Boekwinkel Het Fort van Sjakoo
Een radicale boekwinkel uit Amsterdam, die draaiende wordt gehouden door vrijwilligers. Deze dag draait Het Fort van Sjakoo een stand met een ruim assortiment boeken, brochures en bladen in verschillende talen (o.a. Engels, Italiaans, Nederlands), met onder andere een selectie van introducties tot het anarchisme, kunst en anarchisme (in Italië), tegenculturen, e.d.

12.00-16.45 uur – Workshop voor kinderen: **'Do It Baj Yourself!'**
We kunnen ons voorstellen dat het leuk is voor jong en oud (mochten mensen hun kids meenemen) om een familieworkshop te volgen. Speciaal hiervoor zijn er enkele workshops georganiseerd, natuurlijk gericht op en geïnspireerd door Enrico Baj. Je kan gewoon inlopen en lekker creatief aan de slag gaan als je dit wilt. Laat je creativiteit vloeien!

12.00-18.00 uur – Eten van **Le Sabot**
Deze mobiele veldkeuken kookt al jaren lekker, biologisch en veganistisch eten op grote protestbijeenkomsten en demonstraties. Le Sabot kookt vanuit een politieke motivatie en is dus niet commercieel. Alles draait op donaties, het geld dat overblijft wordt aan politieke projecten gedoneerd. Deze dag zal Le Sabot met een kleine veldkeuken verschijnen, en worden er kleine gerechten gekookt voor de kleine versnapering.

Enrico Baj

Anarchistisch engagement in een commerciële kunstwereld?

Vele kunstenaars[1] hebben gedurende kortere of langere tijd interesse gehad in het anarchisme, bij sommigen was dit een actief levenslang engagement, bij anderen een 'jeugdzonde' waar ze zich liever van distantieerden. Bij de ene was het open, bij de andere verdekt. Is de Italiaanse kunstenaar Enrico Baj heel zijn leven bewust als anarchist actief geweest? Dit is niet duidelijk maar zowel in zijn werk als in de ondersteuning van allerlei initiatieven blijkt er dus wel degelijk een affiniteit (zie ook kader). Een kunstcriticus omschreef hem echter als volgt: 'Baj is noch een communist, noch een anarchist. Hij is een liberaal, maar eerder een conservatieve liberaal zoals bijv. John Kennedy'.[2] En iets verder: 'Hij heeft zijn onderwerp (…) ook niet benaderd als een partijganger'. Ik vrees dat hier eerder bewust een keuze wordt gemaakt, die meer zegt over de ideologische voorkeuren van de criticus dan die van de kunstenaar. Neem nu het grote werk 'De begrafenis van de anarchist Pinelli' (1972), waarbij deze tekst verscheen. Want is het niet gewoon minder gevaarlijk dit belangrijke werk te beschouwen vanuit een soort algemene vage menselijke verontwaardiging en dus niet vanuit een kritische blik op het politieapparaat waarbij een anarchist 'gezelfmoord' wordt? De opzet van dit artikel is om de carrière van Baj als kunstenaar te toetsen aan een zekere anarchistische sympathie. En ja, Baj zelf omschreef zich trouwens ooit als een *libertaire anarcho-pataphysicien*, iets waar we verder nog even zullen op terugkomen.

Enrico Baj werd geboren in Milaan op 31 oktober 1924 in een welstellend burgergezin. Op zijn veertiende is hij beginnen schilderen. Er gaat ook nog een verhaal over hoe hij als jongere tijdens een fascistische parade, deze belachelijk maakte. Aan de universiteit startte hij in 1942 medische studies, maar in 1944 vluchtte hij naar Zwitserland om aan de legerdienst te ontsnappen. Bij terugkomst na de oorlog in 1945 bezocht hij enerzijds, tot 1948, de befaamde kunstacademie van Brera. Maar anderzijds, en dit waarschijnlijk om zijn familie een plezier te doen, studeerde hij ook aan de universiteit van Milaan waar hij promoveerde tot doctor in de rechten. Hij schreef zich in aan de balie van Milaan en bleef tot ongeveer 1956 actief als advocaat. Maar kunst zal zijn hoofdactiviteit zijn. In 1951 houdt hij zijn eerste eenmanstentoonstelling en sticht hij samen met de Milanese kunstenaar Sergio Dangelo (1932-) de Movimento d'Arte Nucleare. Gebruik makend van een informele beeldtaal creëren zij kronkelende en menselijk lijkende vormen refererend aan de paddenstoelwolken van Hiroshima en Nagasaki. Een jaar later, tijdens een gezamenlijke tentoonstelling in Brussel publiceerden ze hun 'Manifeste de Peinture nucleaire'.[3] Hiermee schreven ze zich in een ondertussen standaard traditie van avant-garde kunstenaars, voornamelijk dan in hun geval, de Italiaanse futuristen.

Als kunstenaar heeft hij enkel de verbeelding als wapen

Internationale contacten werden intenser en in 1953 stichtte hij met de Deense kunstenaar Asger Jorn[4] de Mouvement pour une Bauhaus imaginiste, als reactie tegen de geometrische abstractie en een pas opgericht en volgens hen veel te functionalistisch-formalistisch nieuwe *Bauhaus*. En het jaar daarop neemt hij deel aan de internationale bijeenkomst van keramiek-kunstenaars in Albisola (IT) georganiseerd door diezelfde Asger Jorn. De Nederlandse kunstenaar Karel Appel en de Belg Corneille, eveneens uit de CoBrAgroep, waren daar ook aanwezig. De volgende jaren werkt Baj mee aan verschillende avant-garde kunsttijdschriften over heel de wereld, zoals *Phases* (Parijs), *Edda* (Brussel), *Boa* (Buenos Aires) en *Bokubi* (Tokyo), terwijl hij zelf reeds in Milaan *Il Gesto* had opgericht met Dangelo en Jaguer.[5] Een belangrijke ontmoeting is er in 1956 met Piero Manzoni, die in 1961 de blikjes *Merda d'artista* maakte als kritiek op de avant-garde kunstwereld, kunstenaars en critici inbegrepen, die bereid is alles als kunst te aanvaarden als het maar financieel opbrengt. Zoals verwacht verkochten zijn blikjes stront heel goed, bijvoorbeeld in 2006 is er nog één verkocht voor 124.000 euro. Men kan zich de vraag stellen in hoeverre satire het uiteindelijk kan halen van dit soort commercialiteit. In 1957 redigeert en publiceert Baj het manifest 'Contro lo Stile' ('Tegen de Stijl' of gewoon 'Tegen stijl'), medeondertekend door kunstenaars als Manzoni, Armand, Roel D'Haese, Hundertwasser en Yves Klein, om er maar enkele te noemen. 'Het impressionisme bevrijdde de schilderkunst al van conventionele onderwerpen; kubisme en futuristen op hun beurt namen het gebod van de objectieve imitatie weg en dan kwam de abstractie om alle overblijvende schaduw van een illusoire noodzaak van weergave te verwijderen. De laatste schakel van deze ketting staat nu op het punt vernield te worden: wij nucleairen klagen vandaag de laatste van de conventies aan: de stijl'.[6]

Een belangrijke ontmoeting datzelfde jaar is er met de Belgische surrealistische beeldend kunstenaar (vooral collages), dichter en kunsthandelaar E.L.T. Mesens (1903-1971). Deze laatste was ook bevriend met bijvoorbeeld Herbert Read, schrijver

en kunstcriticus met anarchistische sympathieën.[7] Eén van de gedichten van E.L.T. Mesens begint trouwens als volgt:

Je suis né le vingt-sept novembre mil neuf cent trois
Sans dieu sans maître sans roi ET SANS DROITS.[8]

Bajs schilderijen, een combinatie van gebaren en *dripping*, evolueren meer en meer naar collages en assemblages, met gebruik van verschillende materialen. Zo 'schildert' hij in die jaren een reeks 'bergen' op bijvoorbeeld behangpapier.[9] Baj blijft experimenteren – hij vindt bijvoorbeeld het *acqua pesanta* uit (een mengsel van synthetische verf en gedistilleerd water, en opnieuw een verwijzing naar het nucleaire) – en begint in 1959 ook een hele reeks werken opgebouwd uit gebroken en versneden spiegels. Uiteindelijk blijkt de assemblage Bajs meest passende uitingsmiddel. Schatplichtig aan of volwaardige nakomer van het dadaïsme is er bij Baj echter niet alleen een formele kritiek in zijn werk. Vanaf de jaren zestig maakt hij bijvoorbeeld 'generaals', gedecoreerde militairen, opgeblazen veteranen uit de Abessijnse oorlog, leden van een gedegenereerde aristocratie, corrupte ambtenaren, dit alles als poppen van een poppenkast. Hij begon er allerlei materialen aan te voegen nadat hij zelf merkte dat zo'n portret dat hij van de Franse generaal De Gaulle had gemaakt er toch wat triest uitzag. Deze *Ultra Corpi* van Baj, zoals hij ze benoemt, belichamen dus alles waartegen hij zich verzet: de brutaliteit, het geweld, uitbuiting en vernietiging, maar ook de lafheid van hen die dit laten gebeuren. Als kunstenaar heeft hij enkel de verbeelding als wapen en deze 'laat hem geen minuut in de steek zolang er een ballon in zicht is, waarin hij kan prikken'.[10]

In 1962, bij zijn eerste bezoek aan New York, ontmoet hij onder andere Arturo Schwarz[11], Marcel Duchamp en André Breton.[12] Door deze laatste wordt Baj uitgenodigd om deel te nemen aan een surrealistische tentoonstelling. Baj vertelt later dat de ontmoeting met Breton misschien wel een van de belangrijkste in zijn leven was. Het mag duidelijk zijn dat Baj door deze kunstenaars als een waardig opvolger, geen navolger, werd beschouwd.

De expositie werd meteen afgelast wegens mogelijke verstoring van de openbare orde

Het jaar daarop richt Baj in Milaan het Istituto Patafisico Milanese op, de 'officiële' Milanese afdeling van een ondertussen wereldwijd absurdistisch netwerk. De Franse schrijver Alfred Jarry (1873-1907) bedacht de 'patafysica', een parodie op de moderne wetenschap, die met onzinredeneringen filosofeert over wat achter de metafysica ligt.[13] Jarry was vooral daarom een bron voor de surrealisten. Interessant is ook dat toen op het einde van de negentiende eeuw Jarry's toneelstuk 'Ubu roi' werd opgevoerd, de Parijse pers de vergelijking maakte tussen de subversie van dit stuk en de anarchistische aanslagen. Er is eveneens een verwantschap te vinden tussen de grappige tekeningen van Ubu, gemaakt door Jarry zelf, en de 'Ultra Corpi' van Baj.

En tenslotte om een andere wat latere band tussen surrealisme en anarchisme te vermelden is er het werk van de Chicago Surrealist Group met onder meer Franklin Rosemont (1943-2009) en Penelope Rosemont (1942-). Deze laatste publiceert nog regelmatig in anarchistische tijdschriften als *Fifth Estate*.

In 1964 maakt Baj enkele werken waarbij hij kitscherige figuren – vooral naakten uitgevoerd door schilders van filmaffiches – in zijn werk mee opneemt, geconfronteerd met historische of fictieve personages. Bedoeld om tentoongesteld te worden op de Biënnale van Venetië, werden ze onder zware druk (zowel politiek als door het Vaticaan) verwijderd, om de clerus niet voor het hoofd te stoten. Rond die periode begint Baj ook werken te maken gebruikmakend van Lego, maar vooral Meccano.[14] Baj, en we zitten dus in het midden van de jaren zestig, verblijft ondertussen langdurig te Parijs, en gaat tegen het einde van die jaren de artistieke confrontatie aan met Picasso.[15] Hij signeert deze werken als Picabaj,

refererend aan de dadaïstische kunstenaar Francis Picabia (1879-1953), die ook een grote invloed had op zijn werk.[16] Een belangrijke verwezenlijking was een collage als kopie van het wereldberoemde Guernica, op ware grootte van het origineel (tot dan waarschijnlijk de grootste collage ooit). Het originele schilderij van Picasso werd voor het eerst getoond op de wereldtentoonstelling van 1937 en hij maakte het in opdracht van de toenmalige Spaanse republikeinse regering, maar het werd verre van mooi gevonden door het communistisch-marxistische deel van die regering en aanverwante kunstcritici. Door dit werk te hernemen maakt Baj duidelijk dat ook bij hem kunst en maatschappij (politiek, sociaal) onlosmakelijk verbonden zijn. Dit was niet echt nieuw. In 1960 zou hij al meegewerkt hebben aan een gezamenlijk antifascistisch schilderij dat de Franse moorddadige kolonialistische politiek in Algerije aan de kaak stelde. Maar zijn meest radicale werk, 'De begrafenis van de anarchist Pinelli' dateert uit 1972. De anarchistische spoorwegarbeider Giuseppe 'Pino' Pinelli stierf op 16 december 1969 om één uur 's nachts. Hij stortte te pletter na een val uit het raam van de vierde verdieping van een Milanees politiebureau, namelijk het kantoor van de commissaris Luigi Calabresi. Drie jaar later, op de dag van de voorziene opening van de tentoonstelling van dit werk, werd Calabresi doodgeschoten. De expositie van Bajs werk werd meteen afgelast wegens mogelijke verstoring van de openbare orde en pas veertig jaar later opnieuw in Milaan tentoongesteld. Maar er waren vrij snel, in 1973 en 1974-1975, tentoonstellingen in de onder andere de Lage Landen, eerst in het museum Boymans-van Beuningen in Rotterdam en daarna, na enkele andere Europese steden, in het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen.

Anarchistische kameraden met vlaggen, stil en schreeuwend toekijkend, wegkijkend in tranen

Wie was Pinelli? De Italiaanse politie nam na de bomaanslag op de Piazza Fontana in Milaan, met 16 doden en 88 gewonden, meteen de anarchistische beweging in het vizier, alhoewel het toen al duidelijk was, en enkele jaren later ook officieel werd toegegeven, dat de aanslag door fascisten werd uitgevoerd. Terwijl het werk voor de afgelaste tentoonstelling in 1972 nog (voorzichtig?) door Baj 'Un quadro – Een Schilderij' werd genoemd, werd het in Rotterdam, Stockholm, Düsseldorf en Genève tentoongesteld als 'De begrafenis van de anarchist Pinelli'. Voor Antwerpen werd echter op uitdrukkelijk verzoek van Baj zelf de titel 'De dood van de anarchist Pinelli' gebruikt.[17] Bij volgende tentoonstellingen bleek toch steeds weer dat het 'De begrafenis van de anarchist Pinelli' werd getiteld. Door als term 'dood' te verkiezen boven 'begrafenis' was er niet meer de te nadrukkelijke kunsthistorische referentie naar het werk van Carlo Carrà.[18] Daardoor werd de protestkreet over deze daad, een moord, sterker aangeklaagd in de hoop dat de mens Pinelli niet voor niets stierf. In de begeleidende tekst van Baj zelf, 'Wat is een schilderij?' geeft hij eerst een uitgebreide materiële beschrijving van het werk en de techniek en gaat hij in op de rol van een kunstwerk in het leven en de maatschappij. Uiteindelijk is misschien de lange laatste paragraaf, het duidelijkst om het waarom van dit werk te verklaren: 'Toen Pino Pinelli, die na zijn val uit een raam van het politiebureau direct overleed, gevonden werd, hield ik me na mijn lange bezoeken eerst aan Picasso en daarna aan Seurat,[19] bezig met de voorbereidingen voor een nieuwe versie van een welbekend futuristisch werk van Carrà: "De begrafenis van de anarchist Galli". Ik had het plan dat schilderij op mijn manier na te maken, waarbij ik wel formaat en compositie van het voorbeeld wilde aanhouden [...]. Ik liep al lang aan "de begrafenis van de anarchist" te denken, ten eerste omdat ik na de Fransen een modern schilderij van een Italiaan wilde bewerken, en ook omdat ik van mening was (en ben) dat aan de futuristische gedachte een sterk anarchistisch element ten grondslag ligt, en dat de beweging er juist dank zij dat element in slaagde zijn aanhangers wakker te schudden, ze er op die manier voor behoedend ten onder te gaan in de stompzinnigheid, het conformisme en het provincialisme van de Italiaanse cultuur aan het begin van de XXe eeuw. Maar het actuele en in vele opzichten schokkende einde van een andere anarchist deden me onmiddellijk Carrà en de futuristen terzijde schuiven. De realiteit en het leven en de dood van Pino verdrongen in mijn geest de herinnering aan gelezen boeken, aan de helden uit het verleden, aan het door mij zo geliefde futurisme en dadaïsme, en eisten in plaats van een geamuseerde parodistisch-literaire bewerking, de herdenking van een politiek tragedie, die tevens familietragedie is, en die ook op het doek weergegeven moest worden met min of meer traditionele middelen. Van mij werd kortom een afbeelding geëist, en die afbeelding heb ik gemaakt, opdat er een getuigenis blijve van het gebeurde, van hem, van de ondergane geweldpleging, van het verdriet van Licia, Claudia en Silvia.'[20] Terwijl in deze tekst eerst nog wat vaagheid

zit rond de dood van Pinelli, is er geen twijfel meer op het einde: 'ondergane geweldpleging'.

De vrouw en twee dochters van Pinelli, verdrietig en radeloos, staan apart, vóór het werk, en de uitbeelding van de vrouw verwijst ook formeel duidelijk naar Picasso's Guernica. In het midden valt de anarchist Pinelli neer, met links anarchistische kameraden met vlaggen, stil en schreeuwend toekijkend, wegkijkend in tranen. Rechts herkennen we opnieuw zijn 'Ultra Corpi', de door hem reeds lang belachelijk gemaakte politieagenten en ander militair volk.

Baj werkt soms meerdere jaren aan een kunstwerk, dat in die periode verschillende gedaanteveranderingen kan ondergaan. Een interessant voorbeeld is zijn 'Apocalypse', gemaakt tussen 1978 en 1983. Ook hier komen dezelfde elementen terug die in zijn vorige werken, soms apart, soms samen, aanwezig waren, namelijk agressie, geweld en sociale onrechtvaardigheid.[21]

Plaatsgebrek maakt dat we snel over de latere carrière gaan. Baj maakte nog enkele werken met duidelijk politieke verwijzingen, zoals 'Nixon Parade (Watergate)' in 1974, en een 'Berluskaiser' voor een boek samen met de schrijver Eduardo Sanguineto.[22]

Wat betreft Bajs anarchistische affiniteiten is er nog de inzending die hij maakte voor een internationale tentoonstelling in 1996: 'Bakunin – ? Ein Denkmal! Kunst – Anarchismus'.[23] Op de vraag aan kunstenaars uit Duitsland en daarbuiten naar hun idee wat een Bakoenin-memoriaal zou moeten zijn, antwoord Baj o.a.: 'Naar mijn mening moet een monument een gedenk-teken zijn. Dat wil zeggen, het moet verwijzen naar een historische gebeurtenis of persoonlijkheid, dus een echt referentiepunt, en er geen abstractie van maken. (...) Aan de voet of de zijkanten van de hele opbouw moet de vlag van de anarchisten worden gemonteerd, met hun A. De letter A moet gekleurd uitgevoerd worden in hoog reliëf.'

Wat hier wel opvalt, zeker als we naar de andere inzendingen kijken, is de vrij traditionele manier waarop Baj dit aanpakt. En het

eerlijke 'de vlag van de anarchisten met hun A' geeft misschien ook aan dat hij zichzelf niet helemaal tot de beweging rekent, maar zo zien we, er toch wel sympathie voor heeft.

In juni 2003 sterft Enrico Baj in het Italiaanse dorpje Vergiate waar hij al enkele jaren woonde. Laten we hopen dat er blijvend aandacht zal worden gegeven aan de kritische basis van zijn oeuvre, en dat men zijn werk niet zal trachten te ontdoen van de politiek-ideologische inhoud die hij er dikwijls, soms open, soms verborgen, inlegde. Want dit gebeurt al te dikwijls zodat kritische kunstenaars beter ingepast worden binnen een soort kunsthistorische opeenvolging van ongevaarlijk gemaakte avant-gardes.

door Erik B

Noten en bibliografie

Vanwege de omvang van het notenappraat en de bibliografie is besloten deze niet af te drukken onder dit artikel. Beide zijn opvraagbaar bij de redactie. Stuur een mail naar redactie@buitendeorde.nl.

16de internationale ALTERNATIEVE BOEKENBEURS

GENT

GRATIS INKOM

Titom

ZATERDAG 22 APRIL 2017 ~ 10-18u

De Koer ~ Meibloemstraat 86, 9000 Gent

BOEKENBEURS ~ LIBERTAIR CULTUURFESTIVAL

LEZINGEN ~ WORKSHOPS ~ PERFORMANCE

STANDS UIT (onder meer) BELGIE, NEDERLAND, FRANKRIJK & ENGELAND

INFORMATIE: www.spin.be/aboekenbeurs • www.facebook.com/alternatieve.boekenbeurs

ORGANISATIE: Ilia vzw i.s.m. Infotheek Gent & Infomania Gent

---

vanaf 20u: Dagobert (vette dub, Kempen, BE),
Pain (legendarische dub/ska/punk, UK) + DJ Poison [5€]

v.u.: Isabelle Berkman, Sint-Pietersnieuwstraat 45, 9000 GENT

Economie

Een terreuractie van vier jaar

De verkiezingsoverwinning van Trump had – op mij dan in ieder geval – hetzelfde effect als zo'n grote terreuraanslag. Je bekijkt het met een mengeling van afschuw en fascinatie en zet je schrap voor de mediastorm waar je ingezogen gaat worden als je goed wilt volgen wat de gevolgen gaan zijn. Het verschil is dat de machtsgreep van Trump jaren gaat duren. En als het vanuit het machtigste land met de grootste economie van de wereld regent, zullen de gevolgen enorm zijn. Dit zijn waarlijk zorgwekkende tijden, en er is dan ook alle reden voor om met z'n allen hard na te denken – en te handelen – om de schade zoveel mogelijk te beperken en blijvende oplossingen te vinden.

Natuurlijk was de zittende macht ook al een groot probleem. Critici, zoals Pilger[1], die het hypocriet vinden om nu ineens moord en brand te gaan schreeuwen terwijl Obama ook overal op de wereld aan het bommen gooien en plunderen was, hebben daarin gelijk. Maar dat mag ons er niet van weerhouden te concluderen dat we een gevaarlijk historisch punt hebben bereikt en te beslissen dat we alle zeilen zullen moeten bijzetten om te redden wat er te redden valt. Het begint steeds sterker naar de jaren 1930 te ruiken, en die willen we niet herhaald zien.

Extreemrechtse miljonairs

Als we de voortekenen en Trumps eigen woorden mogen geloven, dreigt zijn regeren op alle fronten rampzalig te worden. In dit stuk *zoom* ik hoofdzakelijk in op het te verwachten economische beleid (en aanpalend: militair). Maar evengoed moeten we zeer bezorgd zijn over alle andere vlakken waarop deze regering toe gaat slaan. Wat dat betreft zijn de door Trump voorgestelde benoemingen, die deels nog door het parlement moeten worden goedgekeurd, allesonthullend. Het is een lange reeks extreemrechtse miljonairs en miljardairs, en – niet te vergeten – een handvol militaire haviken. Er zit tot nu toe niet één meevaller bij, waarvan je zou kunnen zeggen dat er kans is dat Trump op die post iets wil laten uitvoeren dat de oppositie wat geruststelt. Het is een lange lijst van mensen uit de hoogste regionen van de zakenwereld en extreemrechtse politici, die stuk voor stuk een cv hebben dat bol staat van de vrouwenhaat, racisme en andere vormen van kwezelarij. Meestal verenigen ze dat ook nog met een staat van dienst als klimaatontkenner en andere zaken die bepaald ongewenst zijn op plekken waar ze veel macht kunnen uitoefenen.[2]

Trump zelf flapt er van alles uit dat ons de haren te berge doet rijzen. Hij heeft hardop verklaard dat hij zo verschrikkelijk slim is dat hij alvorens een besluit te nemen geen boeken of rapporten van inlichtingendiensten hoeft te lezen. Zo is hij iemand die denkt dat er verband bestaat tussen het vaccineren van kinderen en autisme. Dat heeft hij hardop beweerd, achter de microfoon voor een zaal vol mensen en met lopende camera [3]. Maar dat soort enormiteiten heeft de lezer van dit blad vast zelf volop langs zien komen, op die 'sociale media' waar we allemaal aan hangen...

Sommige benoemingen zijn regelrecht gekocht. Het is een publiek geheim dat de steenrijke dame die minister voor Onderwijs mag gaan spelen, Betsy DeVos (geschat vermogen meer dan vijf miljard) op die manier bedankt wordt voor haar gulle giften aan de verkiezingskas. Betsy heeft – het zal niet verbazen – de meest achterlijk conservatieve denkbeelden en geen enkele ervaring met onderwijs (ze heeft haar eigen kinderen naar privé-onderwijs gestuurd). Ze heeft wel in het verleden laten zien dat ze voorstander is van privatisering van het schoolsysteem, en heeft geld gestoken in lgtb-vijandige projecten. Haar broer is overigens Erik Prince, oprichter en voormalig directeur van het huurlingenbedrijf Blackwater, die het privatiseren van buitenlandse interventies tot sleutelmarkt heeft gemaakt en ook al tot het team van adviseurs van Trump is toegetreden.

Geen fascisten

De Financial Times merkte op dat Trump ook mensen uit *corporate* kringen plukt om op posten te zetten die niets met economie of handel van doen hebben. Veel van de zakenmannen (en een enkele vrouw) hebben gemeen dat ze grote liefhebbers zijn van het even simpele als gruwelijke gedachtegoed van Ayn Rand en haar 'objectivistische' sekte.[4] De ideologie van het ultra-kapitalisme met zo min mogelijk overheidsinvloed en zoveel mogelijk 'individuele vrijheid' zolang je het kapitalisme niet belemmert. Want voor elke vorm van hulp, zelfs het wijzen van de weg of het zakje suiker van de buren, moet je in de wereld van Rand betalen en vrijwillige dienst is niets minder dan een immoraliteit...

Maar Trump is ook op dat gebied allesbehalve consistent. De door hem beloofde 'gigantische investeringen in de infrastructuur'[5] zijn allesbehalve 'small government'. Een deel van de elite in de Republikeinse partij en *corporate America* is dan ook niet erg gecharmeerd van Dagobert Trump. Dat biedt de schrale hoop dat ze hem in de rug zullen aanvallen. Maar de vraag blijft hoe we Trump en het beleid waar hij voor staat moeten noemen.

De website Counterpunch is deze dagen interessant omdat ze de kritiek op Trump door de 'zittende macht' altijd heeft gerelativeerd. Niet de poppenspelers uit Rusland hebben voor de verkiezingsuitslag gezorgd, of de FBI met machinaties rond emails van Clinton, maar jarenlang neoliberaal beleid en oorlogen door de Democraten, benadrukt Counterpunch. Ron Leighton stelt daar dat gemakkelijke analogieën met Hitler en nazi-Duitsland eerder verwarrend werken dan dat ze wat verduidelijken. Echt

geruststellend is de beschouwing daarbij echter niet: Trump is met name geen Hitler omdat hij geen leider is van een fascistische partij.[6] Bovendien lazen Hitler en Mussolini nog wel eens een boek. Wat hij dan wel is? Hij weigerde immers afstand te nemen van de echte neonazi's en KKK-ers die hem steunden? 'Trump is hetzij ene racist en een kwezel, of alleen maar een heel cynisch manipulator die gelooft dat het helemaal okay is om racisme en vooroordelen te gebruiken om wat extra stemmen te vergaren. Of anders, en waarschijnlijker, is het een combinatie van beiden.' Een andere analyse in *Yes Magazine*[7] merkt op dat Trump helaas de onderbuik van een tamelijk breed segment van Amerika vertegenwoordigt. En die reageert op het uitzichtloze beleid van de Democratische tegenpartij die maar een graadje minder erg is.

Steve Bannon, de journalist van het extreemrechtse Breitbard News, leider van de verkiezingscampagne en nu een van de voornaamste adviseurs van Dagobert, noemt zichzelf 'een economische nationalist'. Hij deed dat om de beschuldigingen af te schudden dat hij en Breitbard met alt-right en neofascisten onder een hoedje speelden. Maar het is eigenlijk een goede omschrijving van het beleid dat we van Trump kunnen verwachten als het om de economie gaat.

Economisch nationalisme

Trump is onberekenbaar en is in staat – in die zin is hij wel een echte politicus – plotseling diametraal tegen zijn eigen verkiezingsbeloftes in te gaan. Maar er zijn een paar pijlers te vinden voor zijn plannen, die hij zo keihard en steeds weer beloofd heeft, dat hij er waarschijnlijk serieus werk van gaat maken. Goede politieke beschouwers als Noam Chomsky, Richard Wolff en Paul Krugman hebben op basis daarvan geanalyseerd dat als hij werkelijk gaat doen wat hij gepocht heeft, de kans groot is dat de Amerikaanse economie in elkaar klapt en de rest van de wereld in een nieuwe recessie wordt meegesleurd.

Drie van de pijlers van Trumps economische beleid zijn: protectionisme (om banen te creeren), belastingverlaging voor bedrijven (om investeringen aan te trekken) en investeringen in de infrastructuur (om de economie te stimuleren). Het is goed om dat nauwgezet te bekijken, al was het maar omdat er hier en daar mensen zijn die denken dat Trump op dat gebied progressieve (of zelfs 'linkse') plannen zou kunnen hebben. Net zoals Rutte dat onlangs over de plannen van Wilders beweerde. Hij noemde dat nota bene als eerste reden waarom de VVD niet met de PVV zou gaan regeren: Wilders zou op economische gebied veel te 'links' zijn.[8] Waarop dat gebaseerd is, werd er niet bij vermeld, en wie het stemgedrag van de PVV een beetje heeft gevolgd weet dat het onzin is.

Eigen markt eerst

In een lang college gaat de marxistische econoom Richard Wolff [9] in op de te verwachten gevolgen van zulk beleid (de eerste dertig minuten van de lezing zijn ook interessant maar gaan niet over Trump). Als Trump serieus de 'eigen markt' wil beschermen, zal hij dat vooral moeten doen door de importtarieven drastisch te verhogen, met zo'n 30 procent. Het gaat dan vooral om de import uit China, maar ook uit Mexico (waarvoor Trump eerst het vrijhandelsakkoord NAFTA overhoop zal moeten halen, maar dat heeft hij dan ook aangekondigd). Het gevolg is volgens Wolff enerzijds dat dat inderdaad banen op zal leveren omdat het voor bedrijven te duur wordt om producten of halffabrikaten elders te maken en dan binnen te slepen. Het bevordert dus de exportsector in de VS. Maar het gevolg zal ook zijn dat de prijzen van goederen in de VS drastisch zullen stijgen; Als hun loon niet navenant omhoog gaat (en dat valt niet te verwachten onder Trump) zullen veel mensen hun besteedbaar inkomen sterk zien dalen. Dat zal zo massaal geschieden dat er maatschappelijke spanningen door zullen ontstaan. Mensen zullen hoger loon gaan eisen, of andere manieren verzinnen om hun verlies aan inkomsten op te vangen. Helaas zijn er op veel plekken in de VS, merkt Wolff op, geen strijdbare vakbonden meer om mensen te organiseren. Dus hoe deze spanningen tot uiting zullen komen, is dan de vraag.

Worden de VS een derdewereldland?

De 'enorme investeringen in de infrastructuur' zullen er volgens deskundigen doodleuk niet komen.[10] Er zullen zeker geen 'trillion dollar' in de infrastructuur worden gestoken, maar wat er wel komt is een massale privatiseringsgolf van die infrastructuur, door de staat gesubsidieerd.[11] Krugman rekent voor: 'En we weten al genoeg over zijn infrastructuurplan om ernstig te veronderstellen dat het in de grond frauduleus is, dat het enkele goede relaties zal verrijken ten koste van de belastingbetalers terwijl er weinig gebeurt om de tekortkomingen van onze investeringen te herstellen. De progressieve moeten zich met deze toepassing van kapitalistische vriendjespolitiek niet inlaten.'

Het is nu al duidelijk dat het om een privatiserings-offensief gaat: 'Stel je bijvoorbeeld een privéconsortium voor dat een tolweg voor 1 miljard dollar bouwt. Onder het plan van Trump zou dat consortium 800 miljoen dollar lenen en daarbij 200 miljoen uit eigen vermogen putten. Maar over die som zou het een belastingcrediet krijgen van 82%, zodat de werkelijke investering slechts 36 miljoen zou zijn. En elke toekomstige opbrengst van de tollen zou naar de mensen gaan die die 36 miljoen hadden opgebracht.'
Er is dus alleen een oplossing voor infrastructuur die winstgevend gemaakt kan worden. Daarmee zijn de VS officieel een 'derdewereldland' geworden, waar dat probleem optrad toen de internationale instellingen privatisering en 'private-public partnerships' als (enige) oplossing aan de regeringen opdrongen.

Dat zal de problemen dus eerder verergeren dan verhelpen. En de grote vraag is dan hoe Trump een en ander zou willen gaan betalen. Er worden de nodige grappen gemaakt over goochelen met schulden en faillissementen want daarmee heeft Trump immers zijn wankele imperium opgebouwd.[12] Maar een troef heeft hij al uitvoerig laten zien: hij wil kapitaal binnenhalen door de winstbelasting van bedrijven flink te verlagen. Die bedraagt nu in de VS 35 procent, en dreigt nu tientallen procenten omlaag te gaan.

Belastingverlaging
Trump heeft aangekondigd belasting voor bedrijven sterk te willen verlagen. Dat was de reden dat Wall Street juichend reageerde op zijn overwinning. Het is een manier om de bedrijven tevreden te stellen, die schade zullen oplopen door het protectionistische beleid. Het zal een 'race to the bottom' veroorzaken tussen de westerse landen die bedrijven proberen te paaien om hun winst bij hen te laten landen. Nederland is daarin een meester en Wiebes en Dijsselbloem lieten na Brexit al doorschemeren dat Nederland in dat geval ook omlaag zou gaan (Dijsselbloem werd onlangs door zijn partij tot de orde geroepen en verklaarde daarna dat het toch niet de bedoeling was om de vennootschapsbelasting omlaag te halen, behalve dan in 'speciale gevallen').

Trump zal hiermee vooral eenmalig een sloot geld binnenhalen, omdat er veel Amerikaanse bedrijven zijn (Apple voorop met een bel geld van meer dan 200 miljard), die hun kapitaal offshore hadden gestald maar het daar ook moeilijk kunnen gebruiken. Ze zullen zeker op een lucratief aanbod van Trump willen ingaan om dat tegen veel lagere belastingen wit te wassen. En Trump krijgt er eenmalig wat centen door binnen voor zijn subsidies voor de infrastructuur. Maar daarna is het afgelopen en zijn de binnenlandse belastinginkomsten gekelderd, en dus ook in de landen die meegegaan zijn om 'concurrerend te blijven'.

Een volgend mijnenveld is de staatsschuld van de VS, die onder Trump zeker zal stijgen als hij ook maar een deel van zijn beloftes uit wil voeren. Trump doet de hele tijd heel luchtig over het lenen van geld, want dat is toch bijna gratis. De rente is inderdaad momenteel absurd laag, maar dat kan zo veranderen. Als de rentevoet stijgt, zal dat onmiddellijk een zwaar beslag leggen op de overheidsbestedingen. Eerder voor de verkiezingen liet Trump zich ontvallen dat hij desgewenst bepaalde schuldverplichtingen zal verzaken. Dat bracht toen al bijna een recessie teweeg. Maar nu is hij ook nog echt president. Als hij zo'n streek zou uithalen, zou dat pas echt een rampzalig effect hebben. De VS die default gaan... Vergeet niet dat de Amerikaanse economie de helft van de wereldwijde economie beslaat! (over een bubble gesproken).

(Handels)oorlog
Een ander gevolg van de spierballeneconomie die Trump heeft beloofd, is dat het tot een wereldwijde handelsoorlog kan leiden. Daarover is geen twijfel mogelijk. China heeft zelf grote economische problemen. Als dat land ineens een groot deel van de productie niet meer kwijt kan, zal het terugslaan door te proberen Amerikaanse importen te bezwaren. En het zal ook zijn overtollige productie elders gaan dumpen, waardoor de Amerikaanse export, die in theorie zo zou moeten floreren, op zijn beurt geraakt zal worden. Dat zou ook de verklaring zijn voor de rare uithalen van Trump naar Europa – behalve dat hij leuk probeert te doen naar Poetin. Hij maakt zich op voor een handelsoorlog, ook met Europa. En ook zou dat een verklaring zijn voor de stoere taal van May in Groot Brittannië, die in dat geval een voorkeurspositie met de VS en een eigen handelsverdrag in het verschiet ziet. Saai zal het in ieder geval niet worden.

De VS zijn kwetsbaar in de strijd om internationale handel en markten. Krugman: 'Ze zullen terugslaan, op grote schaal. Als het op handel aankomt is Amerika niet zo'n grote supermacht – China is ook een grote speler en de Europese Unie is nog groter. Ze zullen even hard antwoorden en kwetsbare Amerikaanse sectoren aanvallen als luchtvaart en landbouw.'[13]

Volgens Wolff is de overwinning van Trump het toonbeeld van een systeem dat op instorten staat en geen andere uitweg meer weet. Niemand gelooft nog in praatjes als van Clinton dat het met nog wat meer vrijhandel en neoliberale *business as usual* goed zou komen. Mensen die niet echt links zijn, vallen dan, voor zover ze überhaupt nog gaan stemmen, al snel voor mooie praatjes van een geslaagde zakenman die ze heel andere gouden bergen belooft. Uiteindelijk is nu eigenlijk gewoon de Tea Party aan de macht.[14]

Vergeet ook niet dat, zoals Wolff waarschuwt, handelsoorlogen de neiging hebben uit te monden in echte militaire oorlogen. En dan heeft Trump zijn team aan haviken klaar zitten. Je moet er toch niet aan denken, dat die grootmachten het echt gaan uitvechten.

Maar dat zijn wel reële risico's, die niet op complotwebsites aangekaart worden maar door serieuze deskundigen.

Maar een handelsoorlog neemt wel een paar jaar tijd om goed uit te kristalliseren. Er schijnt nog een gerede kans te zijn – ik heb daar geen verstand van maar hoor wat deprimerende analyses daarover langskomen – dat de boel al veel eerder uit de hand loopt rond het Midden-Oosten. Trump heeft de rabiate pro Israel-mensen in zijn team, in dezelfde lijn als Wilders, en die zijn tot de raarste dingen in staat. Trump zelf heeft al opvallend vaak gesproken over zijn wil om het akkoord met Iran over zijn atoomprogramma ongeldig te verklaren. En zijn kandidaat voor nieuwe ambassadeur in Israël is een extreme havik die in staat is te besluiten om daadwerkelijk de ambassade te verplaatsen naar Jeruzalem. Dat zal geen land in die regio accepteren. Over lonten en kruitvaten gesproken.

> Handelsoorlogen hebben de neiging uit te monden in echte militaire oorlogen

Maar wat nu?
Een van de weinige lichtpuntjes in deze duistere tijden, naast het feit dat de hoofdpersoon zelf in snel tempo impopulair wordt in eigen land[15] is dat er veel verzet ontstaat, niet in het minst in de VS zelf. Dat zal niemand ontgaan zijn. De vraag is meer wat wij, vanuit de VS gezien toch periferie, kunnen en moeten doen. Ervan uitgaande dat er op 20 januari geen begin is gemaakt met een wereldwijde algemene staking van onbeperkte duur (beginnende met de vrouwenstaking).[16]

In Washington zullen politieke activisten hun best doen om spaken in de wielen te steken, wat bepaald niet zonder risico zal zijn.[17] De anarchisten denken daar, terecht, dat dit het begin is van een 'dark era' en dat het nu 'any means necessary' wordt.[18]

Natuurlijk gaat het niet alleen om de deprimerende verschuivingen in de VS. Ook in Europa en veel andere landen komen dit soort mannen en krachten bovendrijven. We hebben lang kunnen denken dat we in de luwte van de, weliswaar afbrokkelende, welvaartsstaat wel zouden overleven. Maar nu wordt duidelijk dat we allen zullen kunnen behouden wat we noodzakelijk en waardevol vinden, als we erin slagen om daar samen met zoveel mogelijk mensen voor te knokken. En dan niet door ons blind te staren op beroemdheden die misschien wel wat leuks willen meedoen, maar als vereniging van 'gewone nietsnutten'. Het is tijd voor de 'nobodies' om de politieke doorslag te geven.[19] Met andere woorden: we moeten de draad weer oppakken van de globaliseringsbeweging, voordat die als bijvangst van de 'War on Terror' werd weggeschoffeld. En dus weer leren ons enigszins massaal te organiseren van onderop zodat we daadwerkelijk kunnen interveniëren in de processen die de machthebbers graag ongestoord zouden willen zien. Dat oppakken van de draad kan goed gebeuren door aan te haken bij de anti-G20-protesten[20] komende zomer in Hamburg.

En in de woorden van een van die moedige activisten in de VS die weigert om te accepteren dat zo'n onsmakelijke zakenman de macht gepresenteerd krijgt: we moeten een programma ontwikkelen om onregeerbaar te worden: 'We cannot and should not legitimize the transfer of authority to a right-wing populist who has neo-fascist orientations. We shouldn't legitimize that rule in any form or fashion. We need to build a program of being ungovernable.'[21]

door Kees Stad

Meer info
Zie ook: unstoppabletogether.org en itsgoingdown.org.
Nog wat goede bronnen voor informatie rond Team Trump: theintercept.com, talkingpointsmemo.com, palmerreport.com, truth-out.org en counterpunch.org.

Noten
Vanwege de omvang van het aantal noten worden deze hier niet afgedrukt. Geïnteresseerden kunnen ze opvragen bij de redactie.

Interview

Verzet tegen repressie

Een interview met anarchisten en anti-fascisten uit Den Haag

Op zaterdag 19 november jl. werd in Den Haag een demonstratie tegen repressie georganiseerd. Deze demonstratie richtte zich tegen de repressie die anarchisten en anti-fascisten in Den Haag en omstreken ondervinden vanuit politie en justitie. Kunnen jullie een beeld schetsen van de situatie in Den Haag waarbinnen deze repressie zich heeft ontwikkeld?

Om de repressieve maatregelen die ons treffen beter te kunnen begrijpen, is het belangrijk om eerst de context van de sociale strijd in Den Haag te schetsen. De afgelopen jaren hebben wij ons voornamelijk bezig gehouden met twee onderwerpen: de verdediging van autonome ruimtes, waar de strijd rondom vrijplaats De Vloek de hoofdrol in speelde, en de strijd tegen racistisch politiegeweld in de Schilderswijk.

Vanaf 2013 hebben wij ons zeer actief bezig gehouden met de strijd tegen politiegeweld in de Schilderswijk, de armste wijk van Nederland. In eerste instantie zijn wij veel aanwezig geweest in de wijk om te praten met buurtbewoners over de problemen in de wijk. We deden dit omdat er rond die tijd op lokaal gebied steeds meer aandacht kwam voor deze problematiek. Wij vonden het belangrijk om met de mensen zelf te praten in plaats van alleen maar dingen te vernemen uit de media. Wat wij in onze gesprekken tegen kwamen is dat veel mensen in de wijk, van jong tot oud, te maken hadden met racistische bejegening en geweld door de politie. Iedereen had ervaringen met politiegeweld. Hierna zijn wij begonnen met agitatie in de wijk, zoals posters plakken, pamfletten verspreiden. Wij merkten dat er veel woede was in de wijk, en daarom organiseerden wij meerdere demonstraties in de wijk.

Om er een demonstratie uit te lichten om zo de situatie in de buurt beter te kunnen begrijpen nemen we de 1 mei demonstratie van 2014. Wij organiseerden deze demonstratie omdat volgens ons racistisch politiegeweld niet los te koppelen is van een groter plaatje van onderdrukking in de wijk. Wij wilden met deze demonstratie verschillende vormen van sociale problematiek aan elkaar koppelen en daar actief tegen strijden. Jaren geleden zijn er veel bezuinigingen doorgevoerd op sociale voorzieningen in de wijk, die toen al de armste van Nederland was. Zo werden er buurthuizen en bibliotheken wegbezuinigd terwijl er tegelijkertijd een *zero tolerance*-beleid werd ingevoerd door burgemeester en politie. Dit zero tolerance-beleid bestaat onder andere uit meer cameratoezicht, constante ID-checks en preventief fouilleren, wat leidde tot een toename van politiegeweld in de wijk. Een combinatie van deze omstandigheden leverde steeds meer frustratie en woede bij buurtbewoners op. Daarnaast werden wijkbewoners steevast in de media gestigmatiseerd. Je moet je voorstellen dat je als derderangs burger wordt weggezet en dan ook nog elke week tien keer wordt aangehouden en er om je ID wordt gevraagd in je eigen straat.

Steeds meer mensen in de wijk sloten zich aan bij demonstraties. De woede over racistisch politiegeweld kwam tot een kookpunt in de zomer van 2015, toen Mitch Henriquez door agenten werd vermoord. Vier dagen lang kwam de buurt in opstand tegen de politie, waarbij de politie het zwaar te verduren had.

Jullie kregen hierna te maken met meerdere repressieve maatregelen. Kunnen jullie uitleggen waar die repressie uit bestaat?

Al voor de opstand in 2015 nam de repressie tegen anarchisten en anti-fascisten in Den Haag toe. Zo werd het verboden om in de Schilderswijk en de wijken daar omheen te demonstreren, een verbod dat tot op de dag van vandaag geldt. Politie en gemeente intimideerden buurthuizen en individuen waar wij mee spraken, posters en flyers werden consequent weggehaald door agenten. Ook anarchisten werden geïntimideerd en bijvoorbeeld opgepakt tijdens flyeracties. Een jaar later, na de opstand in de Schilderswijk werd er een gebiedsverbod uitgevaardigd tegen meerdere anarchisten.

In precies dezelfde periode werden onze structuren aangevallen. Zo werden de twee belangrijkste plekken van de anarchistische structuur in Den Haag, het Autonoom Centrum en De Vloek, ontruimd. Het bleef niet bij het proberen te vernietigen van onze structuren. Naast gevangenisstraffen opgelegd vanwege het verzet tijdens de ontruiming van De Vloek, werd bij dezelfde mensen later een schadeclaim gevorderd van meer dan 50.000 euro, waarvan een rechter onlangs bepaalde dat hiervan meer dan 30.000 euro moet worden betaald.

Ook het nieuwe Autonoom Centrum stond onder grote druk. De burgemeester probeerde onder allerlei voorwendselen het AC te laten ontruimen, maar toen dat niet lukte dwong hij sluiting af onder het mom van illegale horeca. Er zijn natuurlijk nog veel meer voorbeelden zoals het constant verbieden van demonstraties, een politie-inval en preventieve arrestaties, en het criminaliseren van de strijd. Dit lijkt ons genoeg om een beeld te schetsen.

Wat is volgens jullie de oorzaak van deze repressieve maatregelen? Waarom denken jullie dat

juist mensen in Den Haag met deze maatregelen te maken krijgen?

Door onder andere de constante agitatie en actie in de Schilderswijk en het hoog opspelen van de strijd voor het behoud van De Vloek en tegen de veryupping van de stad, ziet de burgemeester ons als een luis in de pels. Kijk, we hebben op een gegeven moment besloten ons te focussen op deze twee strijden, waarmee we niet alleen agiteerden tegen het probleem zelf, maar waar we een bredere anti-autoritaire kritiek in uitten. Dat zien ze als een probleem; omdat het niet een losse actie is die daarna weer overwaait, maar een langdurige, compromisloze en constante strijd. Hierdoor bleef de strijd niet alleen voor onszelf legitiem, maar werd dat het ook voor een steeds grotere groep in Den Haag. Dat maakt de autoriteiten zenuwachtig, en dat is ook de oorzaak van de repressie.

Dat er samenhang bestaat tussen de verschillende repressieve maatregelen bleek ook wel toen we in vele politiedossiers de code CTER aantroffen. Dat bleek te staan voor Contra Terrorisme, Extremisme en Radicalisering; een overkoepelend overleg van verschillende repressieve diensten zoals de AIVD, (lokale) politie, gemeente en burgemeester. Binnen dit overleg wordt er informatie uitgewisseld over groepen of individuen, die een 'probleem' vormen. Hier proberen ze vervolgens een aanpak op te formuleren. Dat kan gaan van bijvoorbeeld gebiedsverboden tot aan het bestempelen tot criminele of terroristische organisatie. Deze aanpak is flexibel; als bijvoorbeeld een gebiedsverbod niet werkt, kunnen ze naar steeds zwaardere middelen grijpen. Uit deze aanpak komen de repressieve maatregelen tegen ons voort.

Gebeuren er vergelijkbare dingen op andere plekken in of buiten Nederland?

Ja, natuurlijk. Anarchistisch denken en handelen staat haaks op de autoritaire maatschappij waarin wij leven. Als je je daar tegen verzet kun je een klap terug verwachten van de staat. Ook het contra-terrorisme verhaal zien we wijdverspreid in het buitenland. De voorbeelden zijn eindeloos. Zo wordt onder het mom van contra-terrorisme de No TAV-beweging[1] hard aangepakt, en zijn er in meerdere landen politionele operaties gaande tegen anarchisten, zoals operatie Pandora in Spanje[2] en de vervolging van kameraden in Brussel als terroristen[3].

Maar niet alleen anarchisten hebben last van repressie, wij zien een steeds algemenere repressieve tendens ontstaan tegen iedereen die strijd buiten de door de staat opgelegde kaders. Kijk naar de protesten tegen Zwarte Piet en het verzet tegen extreem-rechts, dat met geweld wordt neergeslagen als het zich buiten deze kaders begeeft. Ze proberen hiermee sociale strijd de kop in te drukken. Ook is de staat steeds banger om de controle kwijt te raken omdat men zich buiten hun kaders beweegt.

Überhaupt zien we op de straten steeds meer controle in de vorm van camera's, BOA's en marechaussee met machinegeweren. Hier in Den Haag is het afgelopen jaar bijna op elk kruispunt een camera opgehangen. De algemene repressie neemt toe, tegen niet alleen anarchisten maar tegen iedereen die buiten de witte norm valt. En het zijn gelukkig niet alleen anarchisten die tegen die autoriteit in opstand komen. Het gebeurt zo vaak dat de politie word aangevallen en er camera's worden gesloopt, niet alleen in de Schilderswijk. Je kan simpelweg niet meer stellen dat dat baldadigheid is. De legitimiteit die de politie nodig heeft om te functioneren ziet ze zelf door haar vingers glippen. De politie is niet voor niets een enorme PR-campagne begonnen rond het geweld tegen zogenaamde hulpverleners.

Welk effect heeft de repressie op jullie en op toekomstige acties en demonstraties etc.?

Natuurlijk heeft de repressie effect. Veel van de repressie uit zich in een bureaucratische

vorm. Dit betekent veel rechtszaken die veel tijd kosten en waar we eigenlijk niet mee bezig willen zijn. Het bekent ook een financiële uitputtingsslag. Omdat onze structuren zijn aangetast is het moeilijk om financiële middelen te genereren. Daarnaast word je in een isolement gedrukt omdat je geen openbare plekken meer hebt.

Dat iedereen op de anti-repressie demonstratie werd opgepakt liet wederom zien dat andere actiemethoden vaak veel toereikender zijn. Hier is ook veel over gepraat na massa-arrestaties. En hier wordt natuurlijk al langer over gesproken, en gelukkig ook in praktijk gebracht.

Hoe gaan jullie hiermee om? Hoe ondersteun je elkaar?

Natuurlijk praten we er met elkaar over maar we voelen ons geen slachtoffer. Wat veel belangrijker is, is dat je elkaar met praten scherp houdt, waardoor we ons kunnen focussen op de daadwerkelijke strijd. En daar gaat het om, we moeten onze eigen agenda blijven volgen ondanks de repressie. En dat lukt aardig, structuren worden weer opgebouwd, zoals een nieuwe plek voor de anarchistische boekenwinkel Opstand die op 4 maart haar deuren opent.[4]

Krijgen jullie veel respons van buiten Nederland?

Veel teksten die we hebben geschreven over de repressie in Den Haag zijn vertaald in meerdere talen en verspreid in het buitenland. Ook hebben we een info-tour gehouden op meerdere plekken in Duitsland, België en Nederland. Dit heeft er voor gezorgd dat mensen buiten Nederland weten wat er speelt in Den Haag. We ontvangen niet alleen steunbetuigingen via de mail maar ook komen er mensen op demonstraties en worden er benefieten georganiseerd. Het sterkt ons enorm in onze strijd dat solidariteit geen grenzen kent.

Op wat voor manieren kunnen mensen buiten Den Haag hun solidariteit betuigen?

We hebben het er liever niet over, maar eerlijk is eerlijk: praktisch gezien is geld ons grootste probleem. 30.000 euro en alle proceskosten blijven zich opstapelen. Verder is het heel tof als mensen onze teksten verder verspreiden. Maar wij, of enkel het bestrijden van repressie, zijn absoluut geen doelen op zich. Meer agitatie, directe actie en het aanvallen van de autoriteit. Solidariteit door strijd, dat is het sterkste wapen wat we hebben.

door Dennis en Maartje

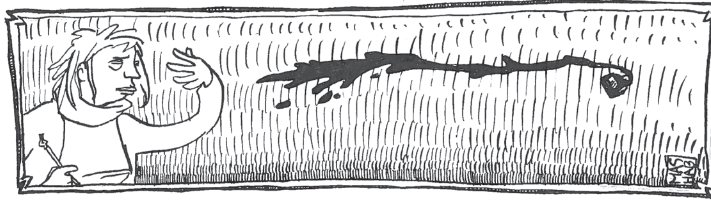
Noten

1 De No TAV-beweging strijdt tegen de aanleg van een hogesnelheidslijn in de Susavallei in Italië. Zie bijvoorbeeld: https://libcom.org/history/italy-brief-history-no-tav-movement.

2 Op 16 december 2014 ontwaakten veel anarchisten in Barcelona met slecht nieuws. Om vijf uur 's ochtends bereikten de eerste berichten hen. Een grootschalig politieoperatie had drie karakteristieke anarchistische plekken vernietigd. Tegelijkertijd werden huiszoekingen uitgevoerd bij bekenden van anarchisten in andere plaatsen. De operatie van de politie werd gecoördineerd door het Nationaal Hoger Gerechtshof in Madrid en elf mensen werden die dag gearresteerd. De politie gebruikte termen die ook in de media zoemden: '*Operatie Pandora*' en '*anarchistisch terrorisme*'. De operatie was gericht tegen anarchisten die ervan werden beschuldigd een terroristische organisatie te vormen.

3 In 2013 werden er verschillende huiszoekingen gedaan in Brussel bij anti-autoritaire en anarchistische kameraden, onder andere bij boekhandel Acrata. Negen kameraden worden beschuldigd van lidmaatschap van een terroristische organisatie en deelname aan terroristische activiteiten voor langere of kortere periodes. Drie van hen worden ervan beschuldigd de 'leiders' te zijn. Meer informatie op http://lalime.noblogs.org.

4 Anarchistische boekwinkel Opstand was eerder gevestigd in het Autonoom Centrum en deed na de ontruiming daarvan alleen nog een distro. Voor de opening op de nieuwe locatie en de openingstijden zie: http://opstand.noblogs.org.

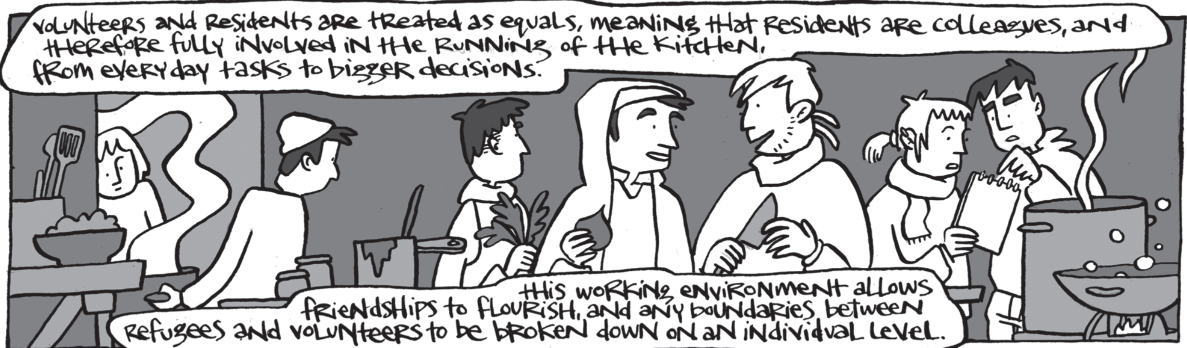

MANIFESTO

KESHA NIYA KITCHEN (SORANI KURDISH FOR "NO PROBLEM") WAS FOUNDED IN MARCH 2016, AFTER LA LINIÈRE CAMP IN DUNKIRK HAD BEEN OPENED IN RESPONSE TO THE INHUMANE LIVING CONDITIONS IN THE DUNKIRK JUNGLE.

we are working with the people, not for the people.

at the moment we are one of few organisations who operate using this integrative structure.

to read more about the project, volunteering options or where to donate, go to keshaniya.org

Interview

Een jaar lang voor gesloten grenzen in Griekenland

Een interview met Els van Koeverden, lid van een team voor vluchtelingensteun

Je bent het afgelopen jaar meerdere maanden wezen helpen in vluchtelingenkampen in Griekenland. Hoe ben je daartoe gekomen?

Het ging me aan mijn hart, de vluchtelingencrisis. Ik vond het heel erg dat zelfs binnen de eigen Europese landsgrenzen mensen eigenlijk onmenselijk behandeld werden. Vrienden van me waren bezig met koken en distribueren van maaltijden voor de vluchtelingen bij Idomeni. Toen ik in Griekenland arriveerde was Idomeni al ontruimd. De mensen werden overgebracht naar officiële kampen. We hadden al ontdekt dat er niet alleen honger was, er was ook een grote behoefte aan duidelijke informatie. ‘Wat staat ons te wachten?’ Er waren geen officiële instanties die daar een antwoord op konden of wilden geven. Ik was er eigenlijk heen gegaan om te helpen met koken, maar nu gingen we een project opzetten om informatie te verstrekken. Dat had ik tevoren niet zo bedacht, maar ik wilde helpen waar nodig.

Els heeft over die periode naar huis geschreven, ik citeer daaruit:

> Eind mei ben ik naar Griekenland gevlogen, naar Mikro Dasos aan de grens tussen Macedonië en Griekenland om precies te zijn. Vrienden van me zijn daar maanden actief geweest in en rondom vluchtelingenkamp Idomeni. Onder de naam Aid Delivery Mission (aiddeliverymission.org) kookten ze dagelijks een warme maaltijd voor de vluchtelingen in Idomeni en omliggende kampen, op het hoogtepunt voor 14.000 mensen per dag. Toen ik hier aankwam was Aid Delivery Mission vertrekkende. Nu Idomeni was ontruimd was ADM als actiekeuken niet meer op z’n plek.

> *Ik vroeg me af of mijn hulp nog nodig zou zijn. Nou… wel dus. Mensen zitten maanden als ratten in de val, muurvast in Griekenland. Hele families, ouderen, minderjarige kinderen zonder enige begeleiding, mensen met een handicap. Ze leven op de straten van de Griekse steden of in vluchtelingenkampen waar het ontbreekt aan basisvoorzieningen. Toegang tot schaduw (het is zomers bloedheet hier), eten, water of medische zorg is schaars. Dit was niet alleen zo in de ‘illegale kampen’, maar de situatie is momenteel nog erger in de zogeheten ‘militaire kampen’ opgezet door de Griekse regering. Naast gebrek aan basisvoorzieningen, is ook de totale onzekerheid – mensen hebben geen idee waar ze aan toe zijn of hoe lang dit nog gaat duren – een marteling. Net zoals het gebrek aan rechten: voordat een asielaanvraag gestart is mogen mensen geen huis huren, niet werken, en kinderen mogen niet naar school.*

Mensen zitten maanden als ratten in de val, muurvast in Griekenland

> In de eerste week heb ik geholpen met de distributie van voedselpakketten en maaltijden in de toen nog bestaande ‘illegale kampen’. Tegelijkertijd hielp ik een groep vrijwilligers die zich bezighield met informatievoorziening in die kampen. Inmiddels ben ik met deze mensen een nieuw project gestart, het Mobile Info Team (MIT).
>
> *Het is een rotbaan, vooral vanwege de hoeveelheid teleurstellend nieuws, maar ik doe het ontzettend graag. En ik vind het o zo belangrijk dat de mensen hier weten dat er ook Europeanen zijn die de huidige situatie aan het hart gaat. En het is dat kleine beetje support dat soms al genoeg is voor een glimlach en een mini beetje hoop.*

Hoe heeft de MIT-groep zich gevormd?

We besloten met een groep van acht vrijwilligers samen door te gaan. We wilden verder gaan met de info-tenten zoals die er ook al bij Idomeni waren opgezet in de onofficiële kampen. We wilden mobiel werken, er zijn rond Thessaloniki zo’n twintig kampen. We wilden bij die kampen langs om informatiesessies op vaste kantooruren te houden. Om te helpen met juridische vragen.

Alles verliep heel natuurlijk. Er zijn heel diverse groepen vrijwilligers met mensen uit allerlei landen, met allemaal andere achtergronden. Mensen die werken met kids, bezig zijn met koken. Ons groepje bestond uit mensen die de vluchtelingen juridisch verder wilden helpen. Met al die verschillen had iedereen wel iets met onderzoek te doen, in detail uitzoeken hoe iets nu precies zit, contact met advocaten, samen een front vormen.

Hoe komen jullie in contact met de mensen? Het zijn militaire kampen, klop je daar gewoon aan?

Nee, je kunt niet zomaar naar binnen. Militairen organiseren de kampen, houden wacht en distribueren eten en zo. Je moet officieel toestemming vragen om naar binnen te komen, wat je bijna nooit krijgt. In de onofficiële kampen hadden we ervaring opgedaan met casework, zoals vragen stellen bij organisaties, contact met advocaten. We hebben toen al de informatie op papier gezet waarvan we dachten dat die relevant was, daar hebben we infoborden van gemaakt. Toen de

mensen naar officiële kampen overgebracht waren, zijn we de eerste weken simpelweg naar die kampen toegegaan. We hebben een bezoekschema gemaakt en dat gecommuniceerd, soms zijn we daarvoor naar binnen gesneakt om flyers te geven. We kenden al veel mensen uit de Idomeni-tijd, en begeleidden zelfs al tientallen individuele cases. We hebben toen de investering gedaan om een *gazebo* (een soort partytent) te kopen en stoelen en info-borden aan te schaffen. Vervolgens hebben wij sessies gehouden buiten voor de deur van de kampen. En ook hebben we een Facebook-pagina opgezet om al die informatie te kunnen doorgeven. Je ontdekt dat Syriërs alles via Facebook doen, die gebruiken bijna geen websites. Na een paar weken hadden we een paar kampen waar we elke week naartoe gingen, en na een maand wekelijks meer dan tien kampen. Soms konden we in een overdekte hal ons werk doen, meestal was het buiten onder die gazebo. In het kamp ging dan al snel het nieuws rond dat wij er waren, en dan komen de mensen wel naar je toe.

Of je binnen komt is dus afhankelijk van de hulporganisaties die in een kamp werken?

Het Griekse ministerie bepaalt wie er in welke kampen mogen werken en daarin zijn ze heel streng. Het leger hoort de basisvoorzieningen te regelen. Daarnaast krijgen hulporganisaties soms toegang voor het regelen van voedseldistributie, scholing, kleding, en medische hulp. Wij kregen geen formele toestemming omdat we geen officiële, bekende NGO waren. Wij konden zonder toestemming van het ministerie in enkele kampen met andere hulporganisaties iets regelen, want zij mochten van het leger bepalen wie wel of niet naar binnen kon. Maar dat hing geheel af van het kamp. Er waren ook kampen waar een strenge commandant zat, die niks buiten de formele afspraken deed en daar konden we toegang wel vergeten.

Het klinkt alsof er een redelijke samenwerking was tussen de grote hulporganisaties en ongebonden vrijwilligers.

Nee, dat was niet zo, al werd het na verloop van enkele maanden wel beter. Waar we tegenaan liepen was dat de Griekse besluitvorming heel wispelturig was. Waar ik me ook over verbaasd heb was dat het op veel momenten zelfs een complete chaos was, geen duidelijkheid wie nou precies waarover ging. Voor ons was het extra lastig, omdat we aanvankelijk nog niet een erkende organisatie waren en gezien werden als anarchisten die je sowieso niet serieus kon nemen of vertrouwen. Al deden we ons werk heel professioneel, ze gingen er bij voorbaat vanuit dat onafhankelijke vrijwilligers niet echt betrouwbaar werk volgens de richtlijnen zouden doen. In ons geval was dat wel degelijk OK: alles driedubbel verifiëren en nooit onjuiste informatie geven. Het was een gevecht tegen de bierkaai. Drie, vier maanden heeft het geduurd voordat we te horen kregen dat we toch wel goed bezig waren.

Dat vond ik soms lastig, omdat we het in die onderhandelingen niet hadden over hoe je de vluchtelingen het beste kon helpen, omdat er allerlei politieke belangen speelden. Je bent twaalf uur per dag, zeven dagen per week aan het werk om mensen te helpen. Wat is dan hun belang? Willen ze deze mensen ook helpen, of worden beslissingen genomen op basis van heel andere belangen?

Die andere belangen is dat eigenbelang of politiek belang? In hoeverre heb je zicht op de spelletjes die er gespeeld worden?

De kracht van ons werk was dat we niet overheidsgerelateerd waren. Voor de vluchtelingen waren we objectief bezig, we gaven geen valse hoop. Er was wantrouwen tegen andere organisaties, zoals de UNHCR, die had al een paar keer mededelingen gedaan, die vervolgens werden teruggedraaid. Wij werden gewaardeerd om onze eerlijkheid, als we het antwoord niet wisten zeiden we dat ook. Als je de nare informatie moest geven dat iemand waarschijnlijk nog een jaar in dat kamp zou moeten blijven, dan breekt je hart. Maar valse hoop is erger.

Zijn deze mensen een levend schild tegen de vluchtelingenstroom?

Ik heb wel tijd geïnvesteerd in het deelnemen aan overleg met andere organisaties, om te weten wat er speelt. En dan ontdek je inderdaad dat er soms dingen gebeuren waarvan je met je oren staat te klapperen en die helemaal niet in het belang zijn van de mensen in de kampen. Wat ik verschrikkelijk vind is dat deze mensen nog steeds in een tentje wonen, dat soms niet waterdicht is. Die gaan nu hun tweede winter in – in de kou in een kamp. Ik vraag me af of het politiek belang om zo andere Syriërs af te schrikken daarvan de reden is. Er zijn vijftigduizend mensen die de toezegging hebben dat ze in Europa mogen blijven – waarom is Europa niet in staat deze mensen van fatsoenlijke huisvesting te voorzien? Zijn deze mensen een levend schild tegen de vluchtelingenstroom? Dat is een politiek spel waar ik misselijk van word. En dan is er ook een Griekse regering die voor de opvang geld krijgt. En er zijn politiecommandanten die in zo'n kamp hun naam hebben hoog te houden. Er zijn belangen van hulporganisaties, zoals de UNHCR die niet alleen werkt voor de vluchtelingen maar ook voor de regering van het land waarin ze actief zijn. Het speelt allemaal door elkaar heen.

Ik vond wel dat we moesten samenwerken, maar niet dat andere organisaties zeggenschap kregen over wat wij deden of zeiden. Je kunt elkaar in zo'n situatie versterken en aanvullen. Uitgangspunt was om als MIT altijd objectieve informatie te geven. We waren niet aan het relschoppen. We waren wel een luisterend oor voor de mensen in de kampen, maar hebben ons als organisatie nooit subjectief geuit. We hebben aan demonstraties meegedaan (zie verderop) , maar dat deden we dan ook niet als MIT, maar op persoonlijke titel.

Na een paar maanden kwam Els weer terug naar Nederland om dingen te regelen, zoals het opzetten van de Stichting Mushkila Kabira (Arabisch voor 'groot probleem'). Daarover had ze bericht:

> Oprichting van deze stichting was op dit moment voornamelijk belangrijk omdat we als Mobile Info Team behoefte hebben aan een 'formele organisatie'. Enerzijds omdat het niet prettig voelt te vragen om donaties richting een persoonlijk rekeningnummer, anderzijds omdat je als Stichting gemakkelijker het gesprek met de Griekse regering en militairen aangaat. Daarnaast is voor mij de oprichting van deze stichting ook een investering in de toekomst.
>
> Stichting Mushkila Kabira heeft tot doel humanitaire hulp te verlenen aan mensen die dat nodig hebben. Dit kan zijn in de vorm informatievoorziening en juridisch advies (zoals we dat nu doen met het Mobile Info Team), maar ook in de vorm van inzameling en distributie van noodgoederen en de organisatie van sociale of maatschappelijke activiteiten en evenementen. Oftewel, Stichting Mushkila Kabira richt zich nu op het Mobile Info Team-project en zal mogelijkerwijs in de toekomst ook andere projecten initiëren.
>
> Het Mobile Info Team bezoekt momenteel acht vluchtelingenkampen minimaal een keer in de week, en zal dat uitbouwen tot zo'n twaalf kampen. In vrijwel al deze kampen is de eerste stap voor het starten van een asielprocedure (genaamd pre-registration) mogelijk gemaakt door de Griekse regering. Pre-registration houdt in dat mensen bij de Griekse overheid aan kunnen geven dat ze een asielprocedure willen starten, eigenlijk worden alleen hun naam en geboortedatum geregistreerd.

De pre-registration zal worden opgevolgd door een eerste afspraak bij het Griekse asielbureau en vervolgens door een interview op de ambassade. Een realistische inschatting is dat het voor de meeste mensen tussen de vier en zes maanden zal duren voordat ze hun interview hebben. Na het interview is de doorlooptijd van de daadwerkelijke asielprocedure tussen de zes en negen maanden. Ofwel: de vluchtelingen waarover ik eerder berichtte zullen vrijwel zeker nog meer dan een jaar moeten vertoeven op de plek waar ze nu zijn.

Om niet alleen machteloos antwoord te hoeven geven (want daarvan word je heel ongelukkig), werken we ook aan een aantal concrete projecten. Zodra de eerste afspraken bij het asielbureau en de interviews starten zullen we mensen inhoudelijk voorbereiden op deze afspraken, wellicht in de vorm van workshops.

Ook zijn we twee projecten gestart, waarbij we de informatie die we van mensen krijgen in de kampen benutten in plaats van alleen maar aanhoren (we zijn een van de weinige teams die meerdere kampen bezoeken en uitvoerig met mensen in gesprek gaan). Het eerste project is het opzetten van een netwerk van vrijwilligers in het veld (mensen die we grotendeels nog kennen uit de 'Idomeni-tijd'),om in geval van noodsituaties in kampen snel te kunnen schakelen. Een concreet voorbeeld is dat we in twee kampen die we bezoeken te horen kregen dat er schrijnend te kort was aan medische hulp. We hebben een noodoproep uitgedaan naar onze contacten, waarna bij beide kampen een kleine artsenpost is opgezet.

Het tweede project gaat over het verspreiden van het verhaal van de vluchtelingen waarmee we samenwerken. Mensen hebben het gevoel dat niemand zich meer om ze bekommert, dat ze vergeten zijn. En hoe erg ik dat ook vind, ik heb hetzelfde gevoel. Als Mobile Info Team willen we daarom de komende tijd in samenwerking met journalisten, fotografen en documentairemakers, deze mensen een kans geven hun stem te laten horen en hunverhaal te vertellen.

In hoeverre organiseren de vluchtelingen zichzelf in de kampen?

Dat gebeurt absoluut. De uitdaging voor mensen is dat hun middelen heel beperkt zijn en hun verblijfstijd in een kamp is onvoorspelbaar, daarom is het niet makkelijk voor hen om zich te organiseren. Toch hebben zij mini-vluchtelingenconsulaten opgericht, die de hulporganisaties hebben aangesproken 'Waarom nemen jullie beslissingen over ons terwijl wij zelf er niet in worden gekend?'. Zij hebben community's gevormd die ieder hun woordvoerders hebben. En dat heeft gewerkt, de mensen kregen daardoor een stem in wat er gebeurde.

Er zijn ook demonstraties georganiseerd vanuit de kampen en met verschillende kampen in onderlinge samenwerking. In één kamp hebben ze alle hulporganisaties eruit geknikkerd, omdat ze keer op keer geen antwoord hadden op de vragen. Er is een hoop onvrede, maar dat is soms een goede basis voor zelforganisatie.

In één kamp hebben ze alle hulporganisaties eruit geknikkerd

Hoe reageren de Griekse burgers op de kampen?

Dat hangt helemaal af van wie je spreekt. Ik heb meegemaakt dat er echt fascistisch protest was bij een kamp, dat er *en masse* stenen werden gegooid door opgetrommelde extreem rechtse Grieken. Dat brak echt mijn hart dat dat gebeurde; die mensen waren net verplaatst van een onofficieel kamp naar een schuur. Die hadden het gevoel dat ze naar een varkenshok verplaatst waren, en dan werden ze nog met stenen bekogeld ook.

Andere Grieken hebben de houding van: 'Ik heb niets tegen vluchtelingen, maar wij hebben vijfentwintig procent werkeloosheid, wij moeten zelf ook overleven'. En er zijn boeren die boos zijn, omdat er groente van hun land wordt gejat. Maar er komen ook mensen helpen, kleding en speelgoed brengen. En dan heb je mensen die professioneel helpen, zoals advocaten, artsen, ICT-ers. Maar er is wel een sterk rechts sentiment, dat komt ook voort uit onmacht: 'Hoe kunnen wij als failliet land al deze mensen helpen?'

Je schrijft ook over workshop die jullie geven?

Inmiddels is bekend wie hier een eerste interview heeft om asiel aan te kunnen vragen, en wanneer. Dat is dus helemaal het begin van de asielprocedure. Sommige mensen zijn daarvoor pas eind april 2017 aan de beurt. Toen de eerste interviews begonnen zijn we interviewworkshops gaan geven. We willen mensen uitleggen waar het interview op gericht is, en wat de consequenties zijn. Er wordt bij voorbeeld soms gevraagd naar heel heftige gebeurtenissen, waar mensen moeilijk over praten, zeker in zo'n formele situatie. Ze moeten desondanks echt laten weten dat er iets gebeurd is, al kunnen ze de emotionele details niet vertellen. Want als ze in het eerste gesprek daarover zwijgen, krijgen ze er later geen kans meer voor. Ze zijn op de huidige situatie in de kampen gefocust, maar ze moeten praten over de thuissituatie waaruit ze zijn weggevlucht. Op die manier bereiden we ze op die gesprekken voor en door die voorbereiding staan ze ook steviger in hun schoenen.

Els is daarna nog een keer terug naar Nederland gegaan, en schreef voordat ze voor de derde keer zou afreizen het volgende bericht:

Begin augustus ben ik, na een paar fijne weken in Nederland, teruggevlogen naar Thessaloniki. Voor de vluchtelingen hier is de afgelopen maand(en) nauwelijks iets veranderd. Mensen wonen nog steeds in dezelfde kampen, waar basisvoorzieningen er wel iets op vooruit zijn gegaan maar absoluut niet tot humanitaire standaarden. Naast de moeilijke leefomstandigheden, vind ik het vooral erg om te zien hoe

de vluchtelingen er mentaal op achteruit gaan. De frustratie en totale wanhoop neemt met de dag toe, en het wachten en niks doen maakt mensen gek.

Inmiddels hebben alle vluchtelingen in Noord-Griekenland het zogeheten pre-registration proces doorlopen. Ze zijn dus geregistreerd bij de Griekse Asiel Service. Nu is het wachten op een SMS'je, met daarin een afspraakmoment voor hun eerste interview. Pas door middel van dit eerste interview kunnen mensen officieel asiel aanvragen, en dus formeel asielzoeker worden.

We zitten inmiddels als 'groepje onafhankelijke vrijwilligers' bij de officiële 'Legal Aid Meetings' van UNHCR en zijn al door Griekse advocaten benaderd met detailvragen over asielprocedures naar Nederland en Duitsland. Dat is toch ook leuk, een bétje serieus genomen worden!

In eerste instantie waren we van plan het Mobile Info Team project tot eind september te laten lopen. Nu blijkt echter dat dit veel te kort is. We willen door, hopelijk tot in ieder geval maart 2017.

Een belangrijk aspect van jullie werk was ook om de vluchtelingen te helpen zelf hun stem te laten horen?

Idomeni kreeg veel aandacht in de pers, op dit moment zitten mensen in een vergelijkbare ernstige situatie, maar de Europese media rapporteren er niet meer over. Er zijn mensen die tot april 2017 moeten wachten tot ze überhaupt asiel aan kunnen vragen. In Nederlandse media wordt gemeld dat er geen asielaanvragen meer binnen komen, dus de azc's gaan dicht. Ik weet dat er een heleboel mensen zijn die wel asiel willen aanvragen, maar het niet kunnen. Daarom vroegen de mensen ons te helpen hun stem te laten horen. Om de wereld te laten weten dat ze er nog zijn. Daarom hebben we ook de media ingeschakeld, en zijn er interviews gegeven aan Duitse, Portugese, en Nederlandse radio en tv. Een voorbeeld hiervan is een artikel op de website van de NOS.[1]

In hoeverre zijn er mensen in de kampen die zelf rechtstreeks hun verhaal kwijt willen?

Ik ken een aantal mensen die in staat zijn dat te doen, zoals Abdulazez, een jongen die foto's maakt in de kampen, met zijn serie 'Through Refugee Eyes'.[2] Maar voor de meesten is het niet makkelijk om in contact te komen met de media, de taal is een probleem, en ze hebben geen netwerk hier.

Hoe kijk je terug op je tijd daar?

Het is nog niet afgelopen, het team bestaat nog. Ik ben nog steeds aan het helpen, maar nu vanuit Nederland. Maar voor mij persoonlijk was het heftig. Ik heb me geschaamd voor wat daar gebeurde, en verbaasd hoe in onze Westerse maatschappij mensen zo onmenselijk behandeld worden. Hoe overheersend politieke belangen kunnen zijn in het maken van keuzes over mensenlevens.

Mensen zo lang in een onwaardige situatie laten leven, daarmee maak je geen vrienden. Ze worden onnodig gefrustreerd, ze vervelen zich dood. Je creëert daarmee afstand tot mensen die later wellicht hierheen komen. Het is ook in ons belang dat ze zo snel mogelijk daar wegkomen. Voor mij persoonlijk, het heeft mijn leven getekend. Zo'n ervaring laat je niet meer los. Praten met mensen die zijn zoals jijzelf en dan maar accepteren dat zij in de shit zitten en jij niet, dat gaat niet. Het zijn mensen die in een tentje leven en niks anders kunnen dan wachten, mensen die een leven hadden zoals jij en ik.

door Ton Hendrix

Naschrift van de redactie:
Dit interview kwam in december 2016 binnen. Vóór de jaarwisseling heeft de Solkas van de Vrije Bond een bedrag overgemaakt naar kameraden op het eiland Lesbos. Ook daar zijn kameraden actief. Intussen heeft een extreem koude winter daar een noodsituatie gecreëerd. We hebben de blogspot nagelopen op berichten over de toestand in die periode om daar te vernemen dat de officiële Griekse vluchtelingeninstanties op de kampen hun posten wegens de strenge vorst en de hevige sneew gesloten houden. De kampeerders, die dus tot april op hun eerste interview wachten, moesten het zelf maar uitzoeken. Officieel heeft de UNHCR enig ingrijpen in Lesbos aangekondigd.

Meer info
Mobile Info Team: mobileinfoteam.blogspot.gr. en facebook.com/mobileinfoteam
Wil je helpen met donaties? Stichting Mushkila Kabira, IBAN: NL76 INGB 0007 3490 21, BIC: INGBNL2A

Noten
1 nos.nl/artikel/2131541-frustratie-groot-in-noord-griekse-vluchtelingenkampen.html
2 www.facebook.com/throughrefugeeeyes

Migratiestrijd

Anarchistische Muurkrant

#2, DECEMBER 2016

VERNIETIG DE GRENZEN VAN FORT EUROPA

Over de militarisering van grenzen

Terwijl producten en geldstromen vrij over de wereld kunnen reizen worden er hekken opgetrokken dwars door het Europese landschap. Militairen en agenten worden naar de grenzen gestuurd en duizenden mensen opgesloten in de concentratiekampen van het heden.

De grenzen van fort Europa zijn gesloten, de hekken opgetrokken uit staal en prikkeldraad, de zeeën afgesloten door militairen. Mensen die een helse tocht hebben ondernomen opzoek naar een beter leven worden bestempeld als ongewenst. De hetze tegen migranten word volop gevoerd om maar niet te hoeven zien wat de werkelijke problemen zijn die ons allen aangaan. De hekken aan de grenzen en de militarisering van de straten zijn niet bedoeld om ons te beschermen tegen een zogenaamde vloedgolf van vluchtelingen. De grenzen zijn er voor om de elite te beschermen en zijn niets meer dan de tentakels van de al controlerende en repressieve staat. Die staat, die er alles aan doet om iedereen in het gareel te houden, het gareel van werk, uitbuiting en onderdrukking.

Want aan de wortels van de grote migratiestromen liggen de westerse oorlogen om grondstoffen, de wapenhandel en uitbuiting. Deze oorlogen die onder het mom van oa terrorisme bestrijding worden gevoerd zijn niets meer dan een gewelddadige handelsmissie om de zakken te vullen van grote bedrijven, hun managers en bazen. En terwijl zij zich kunnen blijven verreiken mogen de mensen in Nederland en overal over de wereld elke dag zich kapot werken om te kunnen overleven, om zo diezelfde zakken te blijven vullen.

En dat is nou juist wat ons verbind, niet alleen dat we allen mens zijn maar dat we allen onderhevig zijn aan dezelfde sociale constructie van uitbuiting en onderdrukking. We moeten niet meegaan in de zondebok-politiek van vluchtelingen de schuld geven van allerhande sociale problemen zoals huisvesting en armoede. Het zijn niet de migranten die deze problemen veroorzaken . Het zijn de bazen en de uitbuiters. Het gehele partijpolitieke spectrum van links tot rechts laat het toe dat betaalbare woningen worden gesloopt en er alleen nog luxe appartementen voor terugkomen en houd armoede in stand. Omdat het niet in hun interesse is werkelijke gelijkheid te bewerkstelligen, omdat met werkelijke gelijkheid ze niet meer kunnen profiteren en hun vriendjes van grote bedrijven zich niet meer eindeloos kunnen verrijken.

Door de grenzen en straten te militariseren met agenten met machinegeweren op de hoek van de straat en met militairenpolitie laat de staat slechts zien dat zij met geweld iedereen kunnen dwingen te doen wat zij willen. Dat ze iedereen in de rij kunnen laten lopen om hun belangen na te streven in plaats van werkelijke vrijheid. Maar niets is minder waar, we kunnen en moeten de kettingen van de onderdrukking verbreken. Willen we werkelijk vrij zijn dan moeten we juist die staat, die militarisering en hun grenzen aanvallen en vernietigen. Vernietigd de grenzen zodat we allen in vrijheid kunnen leven.

Repressie tegen Muurkrant

De eerste Anarchistische Muurkrant maakte de politie en het Openbaar Ministerie behoorlijk zenuwachtig. Bij het plakken van de eerste Muurkrant, met de titel 'Weg met de politie en de staat! Leve de opstand!' over de opstand in de Schilderswijk in 2015 werd in Den Haag een kameraad opgepakt.

Hij werd door het OM beschuldigd van opruiing tegen het gezag en aanzetten tot haat. In de rechtszaak die volgde werd acht weken celstraf geëist. Uiteindelijk kwam de rechter tot vrijspraak maar het OM legt zich daar niet bij neer en is in hoger beroep gegaan.

Ondanks deze vervolging zijn er na de arrestatie nog volop Muurkranten geplakt en verspreid. We laten ons niet de mondsnoeren en zijn niet geïnteresseerd in wat de politie en het OM van de teksten die op de Muurkrant staan vind. Dus hier de nieuwe Anarchistische Muurkrant!

Je kan de Muurkrant ook downloaden en zelf aanplakken en verspreiden. Kijk voor de download en de vorige Muurkant op: autonomendenhaag.wordpress.com

Eerste zondag van elke maand – solidariteitsdemonstratie Detentie-centrum Rotterdam
Occupy Rotterdam houdt elke eerste zondag van de maand een demonstratie in solidariteit met de vluchtelingen die opgesloten zitten in het detentiecentrum op Rotterdam-The Hague Airport. Al enkele maanden lang houdt de bewaking vluchtelingen bij de ramen weg, om zo contact met de demonstranten onmogelijk te maken. In januari is dergelijk contact voor het eerst weer mogelijk geweest, en prompt werd het telefoonnummer dat de demonstranten altijd zichtbaar meedragen elf keer gebeld door vastzittende vluchtelingen.

Vrijdag 30 september – Oproep voor solliciteren directeurschap DT&V
Rhodia Maas, sinds de oprichting van de Dienst Terugkeer en Vertrek in 2006 directeur, vertrekt bij deze deportatiedienst. Stop DT&V, Stop Deportaties! roept op om het sollicitatieproces voor haar opvolger in de war te schoppen, door op creatieve wijze mee te solliciteren.

Maandag 24 oktober – belactie tegen betrokkenheid KLM/Air France bij deportaties
Vliegmaatschappij KLM/Air France is met grote regelmaat betrokken bij het deporteren van vluchtelingen. Via telefoon en sociale media wordt KLM opgeroepen met deze praktijken te stoppen en hierin de eigen verantwoordelijkheid te nemen, in plaats van deze af te schuiven naar de Nederlandse en Franse overheid.

Vrijdag 4 november – AAGU-activiste wraakt rechter in zaak actie bouwbeurs
Twee activisten staan voor de politierechter in Amsterdam wegens lokaalvredebreuk bij het uitdelen van flyers tegen de bouw van de gezinsgevangenis op Kamp Zeist tijdens een bouwbeurs in de RAI, waar ook verantwoordelijk bouwbedrijf De Vries en Verburg een stand had. Het OM eist schuldigverklaring zonder oplegging van straf. Een van de activisten wraakt de rechter, die haar haar laatste woord niet laat uitspreken omdat ze geen kritiek op het vluchtelingenbeleid wil horen. De wraking wordt gewonnen, de zaak wordt later opnieuw gedaan.

Zondag 27 november – Wij Zijn Hier kraakt kantoorpand Reigersbos
Dertig vluchtelingen, een deel van de Wij Zijn Hier-groep, kraken een kantoorpand aan Reigersbos 88 in Amsterdam, omdat het vorige verblijfspand op korte termijn verlaten moet worden. De politie verzoekt de eigenaar van het pand aangifte te doen, zodat de vluchtelingen weer verder opgejaagd kunnen worden.

Zaterdag 3 december – Autonomen Den Haag lanceren nieuwe Anarchistische Muurkrant
De Autonomen Den Haag lanceren de tweede editie van hun 'Anarchistische Muurkrant', met – onder de titel 'Vernietig de grenzen van Fort Europa' – aandacht voor de militarisering van grenzen. Tegen een persoon die opgepakt werd bij het plakken van de eerste editie van de Muurkant eiste het OM acht weken celstraf wegens opruiing en aanzetten tot haat. Er volgde vrijspraak, het OM ging in beroep.

Maandag 5 december – AAGU-activisten veroordeeld wegens 'smaadschrift'
In de rechtszaak tegen twee AAGU activisten wegens het plakken van de poster 'De Vries en Verburg – Uw duurzame partner in deportaties – Bouwt vol trots de gezinsgevangenis voor vluchtelingen op Kamp Zeist' zijn op maandag 5 december de twee activisten veroordeeld wegens smaadschrift. Beiden krijgen een boete van 250 euro en een van hen daarbij een week voorwaardelijk met twee jaar proeftijd. De rechter is van mening dat de gezinsgevangenis geen 'gevangenis' genoemd mag worden

en spreekt uit dat er geen kritiek geuit mag worden op bedrijven die overheidsopdrachten uitvoeren.

Zaterdag 10 december – demonstratie Wij Zijn Hier: 'Save lives'
In het kader van de Internationale Dag van de Rechten van de Mens demonstreert Wij Zijn Hier in Amsterdam voor bescherming van de universele mensenrechten van iedereen.

Maandag 12 december – AAGU-activisten in hoger beroep veroordeeld
Het gerechtshof in Arnhem bevestigt de veroordeling in eerste aanleg van vijf AAGU-activisten wegens een actie tegen het afgeven van een bouwvergunning voor de gezinsgevangenis op Kamp Zeist tijdens een gemeenteraadsvergadering in Zeist op 6 oktober 2015. Zij stonden terecht voor het verstoren van een openbare vergadering en lokaalvredebreuk. Eén activiste werd veroordeeld tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van twee weken en het uitzitten van een eerdere voorwaardelijke gevangenisstraf van twee maanden. De overige vijf kregen een boete van 350 euro opgelegd.

Maandag 12 december – Wij Zijn Hier in actie bij overheidsgebouw Amsterdam
Het actieteam van Wij Zijn Hier bezet voormalige kantoor van de Voedsel- en Warenautoriteit aan de Hoogtekadijk in Amsterdam. Het kantoorpand is een jaar geleden door Staatssecretaris Dijkhoff ter beschikking gesteld aan de Gemeente Amsterdam om noodopvang voor vluchtelingen te bieden maar wordt slechts bewoond door enkele anti-krakers, onder beheer van Kabath Vastgoed Bescherming. Nadat de groep door de politie uit het gebouw is gezet brengen zes vluchtelingen de nacht in de kou door op de stoep voor het kantoorpand.

Zaterdag 24 december – Wij Zijn Hier kraakt pand in Amsterdam
Een deel van de Wij Zijn Hier-groep kraakt een pand aan de Amstelstraat 29-31 in Amsterdam. Het is de zoveelste plek waar de vluchtelingen zelf in hebben moeten voorzien sinds de start van hun protest in september 2012. Gemeente en rijksoverheid blijven hardnekkig weigeren opvang aan te bieden.

Zaterdag 31 december – Solidariteitsdemonstratie detentiecentrum Schiphol
Ook dit jaar weer een Oud en Nieuw-solidariteitsdemonstratie bij het detentiecentrum op Schiphol. Via vooraf opgenomen berichten in verschillende talen die via het soundsystem worden afgespeeld, spreken vluchtelingen van Wij Zijn Hier, zelf niet aanwezig nadat vorig jaar de hele demonstratie opgepakt werd, de mensen binnen toe. Ook aanwezig zijn diverse supporters en een vluchteling die inmiddels zijn status heeft. Hij heeft zelf twee keer vast gezeten in DC Schiphol. De mensen binnen reageren uitbundig op het zwaaien, zingen, de leuzen en het vuurwerk.

door No Border Netwerk

Meer info
Voor meer informatie over deze en soortgelijke acties: www.no-border.nl
Campagne 'Geen Kind aan de Kant': www.geenkindaandekant.nl
Acties bij het detentiecentrum Rotterdam: www.occupyrotterdam.org

Waarom Syrië nooit meer zal gehoorzamen

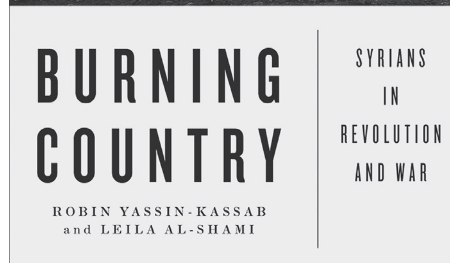
Een geschiedenis van een anarchistische revolutie

Een jaar geleden verscheen bij Pluto Press in Londen het boek *Burning Country. Syrians in Revolution and War.* De schrijvers zijn Robin Yassin-Kassab en Leila Al-Shami. Van de laatste verscheen een bewerkt artikel in het vorige nummer van *Buiten de Orde* over het anarchisme in Syrië en het titelblad van dit boek fungeerde al als illustratie bij een commentaar over de verhouding tussen de Syrische revolutie en de Koerden. Toch is er reden om dit boek apart te bespreken, omdat het onmisbaar is voor het begrip van wat er in Syrië gaande is. En omdat dit eindelijk weer een boek is dat zich vanuit een anarchistische visie keert tegen een geopolitieke geschiedschrijving die alleen maar de machtsstrijd van imperialistische mogendheden als onderwerp hanteert.

De beide auteurs geven een samenvatting van de ervaringen in hun directe omgeving en hun werk als publicist op het internet. Leila Al-Shami was medewerkster van een vrouwengroep in de wijk Douma benoorden Damascus, waar de mensenrechtenactiviste Razan Zaitouneh de meest bekende figuur was. Deze werd echter op 9 december 2013 gekidnapt door IS en wordt nu vermist. Leila Al-Shami behoorde tot haar vlucht uit Syrië tot de vele correspondenten die via het internet vanuit communes en raden in Syrië bericht gaven over het leven en gebeurtenissen in de wijken. Met name zijn die berichten bedoeld om concreet aan te geven hoe hulpverleners en bewoners met elkaar leven en dit leven organiseren. Dergelijke berichten zijn pas definitief tot de wereldpers doorgedrongen toen groepen hulpverleners, georganiseerd als burgerlijke verdedigingscomités, zich in Aleppo als White Helmets hadden georganiseerd en een nominatie voor de Nobelprijs voor de Vrede 2016 hadden gekregen. Maar toen circuleerde ook het boek *Burning Country* al.

Men kan het revolutionaire proces in Syrië hoofdstuk voor hoofdstuk volgen en de samenvatting van het verhaal wordt door de titels weergegeven. De eerste twee hoofdstukken zijn een korte geschiedenis van de staat Syrië, waarin de oorzaak van de revolutie helder wordt uiteengezet. Syrië is van een koloniaal invloedgebied onder Frankrijk verworden tot een centraal geregeerde dicta-

tuur onder de leiding van een Alevitisch familiebedrijf in een corporatistisch Ba'athsysteem, waarbij de economie geleid werd door een corrupte elite. Zolang dit bedrijf zich garant stelde voor de sociale zorg van de in toenemende mate buitengesloten bevolking van Arabieren, Turkmenen, Koerden en andere stammen, was dit nog draaglijk. Sedert onder Bashar Assad 'markteconomie' werd doorgevoerd, raakten steeds meer mensen in een spiraal van armoede en nam de onderdrukking toe.

De eerste tekenen van verzet ontstonden toen op 28 januari 2011 iemand zich in Hasakeh, Oost-Syrië, in brand stak. Op 17 februari vonden de eerste demonstraties in Damascus plaats en deze demonstraties zijn tot op heden niet definitief beteugeld. Het vervolg lees je in de hoofdstukken 3. Revolutie van onderop; 4. Grassroots (het proces van de maatschappijorganisatie als gevolg van de onderliggende klassenstrijd in Syrië); 5. Militarisering en bevrijding; 6. Verschroeide aarde; opkomst van het islamisme; 7. Onteigening en ballingschap. Met hoofdstuk 5 begint de verwording van de revolutie en treden er eigenmachtige legers op. Deze rampzalige situatie wordt verslechterd doordat Assad de extremisten van Al-Qaida, die hij in het begin van de opstand had opgepakt, nu weer loslaat op de bevolking, zodat zij zelfstandig kunnen opereren. Daardoor moet de bevolking zich niet alleen verweren tegen de moordbrigades en bommen van Assad, maar ook tegen islamistische tirannen van allerlei slag, waaronder uiteindelijk ook de Iraakse benden van IS.

De auteurs zien in de laatste hoofdstukken hoe de internationale wereldgemeenschap onmachtig is om aan het toenemende geweld een einde te maken. Assad heeft de controle over zijn land verloren, en oefent zijn macht uit met Russische legereenheden en de sjiieten van Hezbollah en Iran. Zijn tegenstanders van het Vrije Syrische Leger, die geen haar beter zijn dan Al-Nusra of IS, hebben de steun van Saoedi-Arabië en de Emiraten, en sedert het boek verschenen is, ook van Turkije. Al deze machten keren zich tegen de be-

volking en de verwoesting neemt alleen maar toe. Dat is eind 2015 de voorlopige conclusie van het boek.

Daarbij wordt opgemerkt dat de welwillende liberale elite van Syrië en de internationale gemeenschap hebben gefaald (hoofdstuk 9), met name in het overbrengen van de boodschap van wat er in Syrië werkelijk gebeurt en in het trekken van behoorlijke conclusies of het formuleren van antwoorden voor vrede in het Midden-Oosten.

Een anarchistisch werk van fundamentele waarde, met een profetisch karakter

Het boek kent één zwak punt, en dat is de appreciatie van de auteurs van de Koerdische revolutie. Zij zien in Rojava en de strijd aldaar nog steeds het oude stalinisme van de PKK, geleid door roerganger Öcalan. Die zit nu al bijna twee jaar in Turkse isolatie en heeft vóór die afgedwongen grafstilte zijn vroegere leidersbeginselen afgezworen. Intussen hebben de Koerden tijdens de afgelopen jaarwisseling zelf besloten de autonome regio van Zuid-Koerdistan (Rojava) om te dopen tot een federaal Noord-Syrië, in de hoop de tegenstellingen met andere democratische bewegingen in ieder geval constitutioneel op te heffen. Daarbij leggen ze de nadruk op de federale maatschappij. Of zij daarmee uiteindelijk aansluiting vinden met de wijkcomités en raden in de rest van Syrië moet nog worden afgewacht.

Maar dat doet er niet aan af dat we hier met een anarchistische werk van fundamentele waarde te maken hebben, met zelfs een profetisch karakter. Het afgelopen jaar, dat uiteraard buiten het kader van dit werk valt, is gekenmerkt door een toenemend aantal slachtingen en buitenlandse interventies, waarbij alle mogendheden min of meer vuile handen hebben gemaakt. Die van het 'democratische' Avondland, verenigd in de NAVO, hebben moeten gedogen dat wapenstilstanden zijn opgelegd door buurlanden van Syrië, die zelf tot de bezettende macht behoren: Rusland en het Turkije van Erdogan hebben in de laatste week van 2016 een staakt-het-vuren bereikt waardoor aan krijgshandelingen een voorlopig einde wordt gemaakt. Onmiddellijk na het zwijgen van de wapens is in verschillende steden in Syrië de bevolking de straat opgegaan om te demonstreren tegen de staat en tegen elke vorm van oorlogsgeweld. Doel van deze demonstraties is de organisatie te hervatten die tot herstel van het aan flarden gebombardeerde stelsel van wijkcommunes en stadsraden, burgersteun en andere vormen van basisorganisaties kan komen. En om duidelijk te maken dat er nog steeds een bevolking leeft die niet meer aan regeringen van welke kleur dan ook wil gehoorzamen. Dank zij het verslag van de schrijvers van *Burning Country* weten we tot in detail hoe het antwoord van de opnieuw voor zijn vrijheid opkomende bevolking zal luiden.

door Jan Bervoets

Meer info
Robin Yassin-Kassab en Leila Al-Shami, *Burning Country. Syrians in Revolution and War* (Pluto Press, Londen, 2016), 262 pp., €19,50.

Volk

Vergroot je bewustzijn
Jij bent niet klein

Accepteer geen grenzen
Vervul je wensen

Protesteren. Doorgaan.
Ik hou ervan. Ik hou ervan.

door Emina K.

Wat als

Wat als we allemaal zouden gehoorzamen
Wat als we allemaal onverschillig blijven
Wat als we allemaal dezelfde kant gaan

Wat als we allemaal …
Braaf meedoen aan verkiezingen op dat we
De rest van hun termijn vertrouwen hebben en dat we
Geloven in onze verkozen volksvertegenwoordigers

Wat als we allemaal …
Dezelfde kranten lezen en schrijven
Over alle narigheid waar we ons verder
Toch niet druk om hoeven te maken

Wat als we allemaal maar lekker slapen gaan
en ongehoorzaam ontwaken

door Jasper

Interview

Noodtoestand in Turkije? Anarchisten de bak in!

Een interview met Huseyin van redactiecollectief *Meydan*

Afgelopen januari bereikte ons het nieuws dat een van onze kameraden uit Turkije, Huseyin Civan, veroordeeld is tot vijftien maanden gevangenisstraf. Huseyin is niet alleen actief in Devrimci Anarşist Faaliyet (DAF, Revolutionaire Anarchistische Actie), een federatie van Turkse anarchisten, maar zit ook in de redactie van het anarchistische maandblad *Meydan*. Vanwege drie artikelen in dit blad is Huseyin nu veroordeeld. In afwachting van de uitkomst van zijn hoger beroep vonden wij hem bereid tot een interview met Buiten de Orde. We vroegen hem hoe het zit met zijn eigen zaak en de repressie van anarchisten in het algemeen sinds het afkondigen van de noodtoestand na de mislukte coup van afgelopen zomer.

Kun je ons meer vertellen over de rechtszaak die de Turkse staat tegen Meydan en tegen jou is begonnen? Waarom worden jullie vervolgd en wat is de aanklacht tegen jou?

Eigenlijk is dit hele proces drie jaar geleden al begonnen. Voor ons is de Rojava Revolutie een belangrijk sociaal proces waarin we methoden kunnen vinden om tot een sociale revolutie te komen. Vanaf het moment van de Verklaring van de Rojava Kantons[1] hebben we de situatie gretig geobserveerd om zo de mensen te kunnen informeren over wat er gebeurde. In *Meydan* boden we ruimte aan verschillende artikelen, van interviews met mensen van de PYD of anarchistische kameraden ter plaatse, tot analyses van het proces vanuit een anarchistisch perspectief.

Aangezien de Turkse staat deel uitmaakte van de aanvallen op Rojava werd in 2015 ook in Bakur[2] de autonomie uitgeroepen, zowel tegen de repressie in Bakur als die in Rojava. De strijdkrachten van de staat bombardeerden steden in Koerdistan en richtten bloedbaden aan waardoor de mensen hun woonplaatsen moesten ontvluchten. Dit duurt voort tot op de dag van vandaag.

In *Meydan* schreven we over de slachtingen in Koerdistan, waarbij we steeds onderstreepten dat het om *slachtingen* ging: slachtingen van Koerden die zich verzetten tegen staatsrepressie. De twee afleveringen van *Meydan* die meteen na de operaties in Bakur verschenen zijn nu onderwerp van onderzoek en drie artikelen werden te gevaarlijk bevonden. Ze stonden in het dertigste nummer van *Meydan*, waarvan de ondertitel 'Alles verbieden' luidde. Om precies te zijn ging het om de artikelen met als titel 'Het leven herscheppen', 'De staat is alleen uit angst ontstaan' en 'Alles tot nadere orde verboden'.

We worden niet alleen beschuldigd van 'het maken van terroristische propaganda', maar ook van 'het beledigen van de Turkse strijdkrachten' en van 'het doven van de volksliefde voor het leger'.

Dit soort onderzoeken treft niet alleen ons, maar zijn deel van de strijd tegen revolutionaire kranten in het algemeen. Doel van dergelijke door de staat gevoerde processen is simpelweg het intimideren van revolutionaire groepen en individuen. Om die reden duren de rechtszaken ook zo lang. Soms worden verdachten gedurende het hele proces vastgezet.

De gebeurtenissen van 15 juli[3] hebben de macht van Erdogan en zijn regering in allerlei lagen van de samenleving flink verstevigd. Feitelijk heeft de regering Erdogan zelf een coup gepleegd onder het mom van het beschermen van Turkije tegen het opstandige deel van het leger. En, zoals de hele wereld inmiddels weet, leven wij sindsdien onder de noodtoestand.

En dit is ook van invloed op de rechtszaak tegen ons. Erdogan heeft niet alleen de juridische macht, de uitvoerende macht en de wetgevende macht in handen. Hij heeft ook een manier gevonden om te kunnen doen en laten wat hij wil. Het gaat er immers niet om wat je precies gedaan hebt, of dit nu tegen de wet is of niet. Het gaat erom dat Erdogan je wil hebben waar hij wil. Dit is het repressiebeleid van de regering en dit soort repressie is onderdeel van de hele uitputtingsoorlog die de staat momenteel aan het voeren is tegen alle sociale oppositie.

Onlangs heeft Erdogan de noodtoestand opnieuw verlengd. Wat verwachten jullie dat hij de komende tijd gaat doen?

Waar het nu vooral om zal gaan draaien is het referendum over de hervorming naar het presidentiële systeem. De noodtoestand gaf en geeft Erdogan en zijn vrienden voldoende macht om die personen en organisaties te elimineren die zij als vijandig beschouwen. Met het nieuwe presidentiële systeem wordt de huidige noodstand een permanente toestand. De noodtoestand is handig om vijanden te vernietigen, maar het nieuwe presidentiele systeem zou dit permanent legitimeren binnen een democratische context.

Als het voorstel genoeg stemmen krijgt, heeft de regering Erdogan zijn tirannie op democratische wijze gevestigd. Dit is democratie! In het laatste nummer van *Meydan* gaat ons belangrijkste artikel hierover. We noemen dit 'terreurocratie'. En nee, het blijft niet beperkt tot Turkije. De democratie heeft zijn legitimiteit verloren. Niet alleen in de

koloniale territoria, waar democratie alleen nog maar in naam bestaat, maar ook in het Westen. Ook in Frankrijk zijn het rechtse partijen die via de noodtoestand regeren. Dit is een nieuw vorm van internationale politiek.

En deze veranderingen houden ook verband met het kapitalistische systeem. Dat is zijn oude liberale huid aan het vervangen. Denk bijvoorbeeld aan het laatste World Economic Forum in Davos, waar 'globalisering' als probleem werd aangekaart.[4]

Het is een nieuwe periode. En in deze periode zullen de staat en regeringen repressiever zijn. Evenals het kapitalisme. Turkije is hier ook onderdeel van. Dit proces is al duidelijk te zien sinds de oorlog in Syrië, sinds 2014-2015.

Een hele andere vraag… Welke rol speelt IS in dit hele verhaal over de verlengde noodtoestand in Turkije?

Dit soort aanslagen komt de staat zeer goed uit. De mensen worden bang gemaakt met de dreiging van terreuraanslagen. Ik zeg niet dat IS geen sociaal of politiek probleem vormt, maar deze hele situatie houdt ook verband met het bestaan van de staat in het algemeen. IS komt de staat goed uit; ze zorgt voor een duidelijk doelwit. IS doet slechte dingen en de Turkse staat beschermt ons hiertegen, net zoals de VS de hele wereld tegen het terrorisme wil beschermen. En daarom moeten we de relatie tussen de staat en dergelijke terreurorganisaties altijd in ons achterhoofd houden. Het is evident dat IS geproduceerd is door de wereldmachten met belangen in de regio waar nu oorlog is.

Tegelijkertijd heeft IS ook sociale gevolgen op de samenleving hier. IS organiseert zich onder jongeren. De samenleving wordt conservatiever, en dat is waar de regering Erdogan haar macht op baseert. Het toenemende islamisme houdt echter niet alleen verband met IS. IS is slechts een wat charismatischere figuur voor de islamitische organisaties in Turkije. In het verleden waren er op middelbare scholen en universiteiten vooral problemen met nationalistische en fascistische jongeren, maar nu zijn er problemen met IS-jeugd. Revolutionairen strijden nu tegen radicaal islamitische organisaties op zulke plekken.

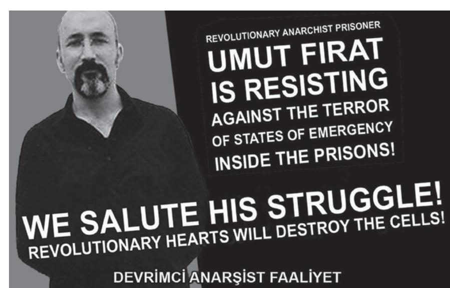
Terroristische organisaties als IS worden georganiseerd en beschermd door de staat. De Turkse staat voorziet hen van een goede basis. Tegelijkertijd wordt IS gebruikt als werktuig om mensen of organisaties aan te vallen, zoals in Suruç of Ankara[5]. Tegelijkertijd is IS ook nuttig voor de staat. Die kan strijders uit de weg ruimen of de gevangenis ingooien en zo laten zien dat de staat de veiligheid van haar onderdanen serieus neemt. Het is voor de Turkse staat een win-win situatie.

Heeft de oorlog tegen het terrorisme ook gevolgen voor de Turkse economie?

Een van de belangrijkste artikelen in ons laatste nummer van *Meydan* gaat over de economische crisis in Turkije. Loondalingen, toenemende werkloosheid, stagflatie, het nieuwe economische beleid van de regering… Het zijn allemaal aanwijzingen voor het feit dat de Turkse economie in crisis is.

Het geld dat is verdiend met de zwarte handel, die tijdens de oorlog in Syrië is ontstaan, is inmiddels weer uitgegeven, maar er wordt nog steeds aan de oorlog verdiend. Dit is ook een van de belangrijkste redenen waarom de Turkse regering erop gebrand is in Syrië te blijven. Het is geen geheim dat de staat onderhandelt met islamistische groepen in Syrië en dat deze economische relaties met IS onderhoudt.

Momenteel bevinden zich vier miljoen Syrische vluchtelingen en immigranten in Turkije. En in de meeste sectoren worden zij vooral beschouwd als goedkope arbeidskrachten. Voor de staat is dit juist een manier om uit de crisis te komen. Maar naar verwachting zal de kloof tussen en rijk en arm alleen maar groter worden.

Terug naar de noodtoestand… Wat zijn de gevolgen van de noodtoestand voor DAF en andere anarchisten en anti-autoritairen in Turkije? We hebben hier ook gehoord over aanvallen op anarchistische plekken.

Niet alleen DAF of de anarchisten worden door de noodtoestand geraakt. Alle revolutionaire organisaties hebben hiermee te maken. Veel organisaties, tijdschriften en sociale centra zijn gesloten door de decreten die tijdens de noodtoestand zijn uitgevaardigd. Veel individuen zijn gevangen gezet, soms enkel vanwege het lidmaatschap van een organisatie of een partij, of soms vanwege iets dat door hen werd gedeeld op sociale media.

Onze krant is maar even gesloten geweest. Eén kameraad heeft een gevangenisstraf gekregen en *Meydan* is nog steeds onderwerp van een lopend onderzoek. Tijdens solidariteitsacties met politieke gevangenen worden vele nieuwe arrestaties verricht. Café 26A in Istanbul is slachtoffer geworden van politiegeweld. Kameraad Umut Fırat zal een zware tijd krijgen in de gevangenis. De repressie en het geweld gaan nog steeds door en hebben invloed op onze politieke en economische agenda.

Maar wat er ook gebeurt, we zullen moeten blijven strijden en proberen om het anarchisme te socialiseren in de samenleving. We blijven doorgaan met het publiceren van Meydan en met het maken van onze zogenaamde terroristische propaganda. We blijven doorgaan met het organiseren op de werkvloer met onze arbeidersassociaties. We blijven met onze organisatie Anarşist Kadinlar (Anarchistische Vrouwen) doorgaan met het organiseren van vrouwen tegen het patriarchaat, tegen de staat en tegen het kapitalisme. En we blijven doorgaan met het organiseren van jongeren met onze Lise Anarşist Faaliyet (Middelbare School Anarchistische Actie) en onze Anarşist Gençlik (Anarchistisch Jongeren). En we blijven organiseren tegen ecologische vernietiging met ons Patika Ekoloji Kolektifi (Ecologisch Collectief Patika). We proberen de zaadjes van het anarchisme te zaaien in Koerdistan met het coördinatiecentrum van de DAF en onze kameraden daar. We maken propaganda voor een solidaire economie met PAYDA (Associatie voor Gemeenschap en Solidariteit) en met hulp van het economisch model van Café 26A.

Zonder twijfel gaat het een zware tijd worden voor de mensen die zichzelf als onderdeel beschouwen van de sociale oppositie. We zullen met nog meer repressie te maken krijgen. Maar we houden ook de gebeurtenissen van 1936 in Spanje in ons achterhoofd. Juli 1936 betekende niet alleen het begin van de fascistische couppoging, op hetzelfde moment begonnen de kameraden ook met het socialiseren van de revolutie op het hele Iberisch schiereiland.

Tijdens onze grote acties en clashes gebruiken we vaak één groot spandoek met de tekst 'Wij zullen winnen!' We weten dat we winnen wanneer we ten alle tijde onder alle omstandigheden de strijd levend houden. Zonder twijfel is de anarchistische beweging in dit deel van de wereld zich aan het organiseren, vlak naast Rojava.

Hoe nu verder? Jij bent veroordeeld tot een gevangenisstraf. Is er een anarchistische steungroep? Is er gevangenisstrijd?

We zijn in hoger beroep gegaan en voorlopig moeten we wachten op de uitslag. Wat ons te wachten staat, is altijd een potentieel risico als je een anarchistische krant maakt. We zijn ons allemaal bewust van de politieke situatie. En wat we doen is ook een verantwoorde-

lijkheid. De Turkse staat richtte in 2015 een bloedbad in Bakur aan en wij hebben daarover geschreven. En we blijven schrijven, ook al zitten er consequenties aan.

Ik ben slechts één schrijver voor *Meydan*. Er zijn veel kameraden die zullen blijven schrijven en de krant zullen blijven publiceren. We doen dit ook om nieuwe mensen te vinden die schrijven waar het op staat en die de mensen willen organiseren in dit gevecht tegen staat en kapitaal, tegen macht en hiërarchie en tegen het patriarchaat en het denken dat de mens boven alles plaatst.

Anderhalve week geleden heeft kameraad Umut Fırat van DAF zijn hongerstaking met overwinning beëindigd. Hij heeft 55 dagen gestaakt om te protesteren tegen de noodtoestandsmaatregelen in de gevangenis en tegen het ontkennen van zijn politieke identiteit. Nu hij is erkend als politieke gevangene is hij overgeplaatst naar een andere gevangenis waar de omstandigheden beter zijn. Het is belangrijk dat hij heeft gewonnen, ondanks de noodtoestand.

door Dennis de Lange

Noten

1 Huseyin doelt hier op de Grondwet van de Rojava Kantons, die werd aangenomen op 29 januari 2014, en waarmee de autonomie van Rojava werd uitgeroepen.
2 Turks Koerdistan.
3 De zogenaamde mislukte coup tegen Erdogan van vorig jaar, die feitelijk een geslaagde coup van Erdogan zelf bleek te zijn, zoals Huseyin verderop uitlegt.
4 Op het World Economic Forum dat afgelopen januari weer in Davos (Zwitserland) werd gehouden was de keerzijde van globalisering een van de hoofdthema's.
5 Huseyin doelt hier op de bomaanslagen uit 2015 die vermoedelijk het werk waren van IS.

Meer info

Meydan: meydangazetesi.org
DAF: anarsistfaaliyet.org
Anarsist Kadinlar: facebook.com/anarsistkadinlariz
Lise Anarşist Faaliyet: facebook.com/liseanarsistfaaliyet
Anarsist Genclik: anarsistgenclik.org
Patika Ekoloji Kolektifi: facebook.com/patika.ekoloji

Umut Fırat

DAF en Meydan-gevangene in hongerstaking*

'Gisteren, toen de tranen nog niet waren gedroogd en de woede nog niet was bedaard om de steden die door tanks en bombardementen tot puin zijn afgebrand, om honderden vermoorde mensen, over duizenden verwonde en dakloos gemaakte mannen, vrouwen, ouderen, jongeren en kinderen, – met de beelden van de daarvoor gedecoreerde daders nog vers in ons geheugen – toen de tanks en vliegtuigen die de steden hadden afgebrand en de mensen hadden vermoord op 15 juli Ankara en Istanbul tot doelwit namen, werden de 'helden' van de vorige dagen in één nacht tot verraders uitgeroepen. Duizenden mensen werden in gevangenissen gepropt, tienduizenden verloren hun banen. De toepassing van wederkerige staatsgrepen, die een openbaring zijn van de machtsstrijd aan de top van de staat, maakte het vuile gezicht van de staat zichtbaar: de relaties die er bestaan tussen de bendes, de rituelen, de sekten die zich binnen de staat organiseerden met hun soldaten, politie, zogenaamd onafhankelijke rechters van het hooggerechtshof tot de districtsrechtbanken toe, de aanklagers en heel de bureaucratie, en de vijftien jaar oude racistische, nationalistische, fundamentalistische regering, die ze gebruikte voor haar macht. Maar de regering begon zijn tegencoup te organiseren om zijn macht te verstevigen ook al was zij verantwoordelijk voor alles wat we hebben meegemaakt, en gaf vaart aan het proces door bewakers (...) aan te wijzen voor wisselbanken, voor kranten en TV-kanalen om het denken te veranderen, voor gemeentes en partijen om de politiek te veranderen, en vermeerderde de onderdrukking van alle sociale tegenkrachten. Hoewel ze regeerde met een gedelegeerde wettelijke macht, voert zij de massa's aan die met oorlogsgeschal wordt gemanipuleerd, en die van plan is voor haar macht, haar ambities en haar waanzin de hele landkaart in een zee van bloed te doen verkeren.

Als mens, revolutionair en anarchist, gewetensbezwaarde en totaalweigeraar, als een individu die al 23 jaar in een verlichte cel zit onder de duisternis van een kerker, zie ik hoe al de kenmerken van een kapitalistische staatsgerichte, nationalistische, fundamentalistische, sektarische en patriarchale machtsstructuren voor dit alles verantwoordelijk zijn. Ik ben een hongerstaking begonnen om voor dit alles – voor en na de coup – de aandacht te trekken om te benadrukken dat er nieuwe vormen van strijd en sociale oppositie moeten worden georganiseerd, en om een afspiegeling te geven van mijn eigen politiek, moraal en geweten.'

Umut Fırat Suvariogullari, gevangene en schrijver voor de anarchistische krant Meydan, is in afzondering overgebracht naar de speciale afdeling van de gevangenis Izmir Buca nr. 4, die Izmir Yenisakran T Type heet. Hij is bij het verschijnen van dit pamflet op de 38e dag van zijn hongerstaking. Dat is geen verrassing als je kijkt naar wat er aan onderdrukking en wreedheden tegenwoordig in Turkije plaatsvindt, zeker als 'veranderingen' tijdens de noodtoestand. Bij zijn intake werd Umut Fırat naakt gefouilleerd, en toen hij zich verzette, omdat zijn lichaam tegen zijn wil werd betast, in de isoleer gezet wegens weerspannigheid. Met zijn anarchistische identiteit werd geen rekening gehouden, hij werd met achttien personen in een ruim voor veertien personen gestopt, genoodzaakt te slapen op verscheurd en bebloed beddengoed, jarenlang gedwongen te zitten in politiecellen. Revolutionaire gevangenen verblijven voortdurend onder verstikkende bureaucratische beperkingen en onthoudingen als gevolg van de noodtoestand, die een gevangenis binnen de gevangenis schept, waar bezoek slechts tweemaal per maand voor drie kwartier is toegestaan, verzoekschriften terzijde worden gelegd en onderdrukking en marteling voortdurend plaatsvinden. De toestand die Umut Fırat Suvariogullari aan het daglicht brengt is gelijk aan de situatie waarin alle revolutionaire gevangenen tijdens de noodtoestand zijn blootgesteld. Daarom verdedigt Umut Fırat Suvariogullari zijn anarchistische identiteit in zijn strijd om draaglijke levensvoorwaarden en probeert hij zich te bevrijden door te blijven strijden tegen al die misstanden.

Wij groeten deze strijd! Revolutionaire harten zullen de gevangenissen vernietigen!

Kameraad Umut Firat is niet alleen.

door redactie Meydan
vertaling: Jan Bervoets

Noot

* Zoals je in het interview met Huseyin kan lezen heeft Umut Firat zijn hongerstaking inmiddels met een overwinning beëindigd.

Uit de oude doos

Mijn oma en opa waren anarchisten

Ze komt me bekend voor

Iemand heeft mij wel eens gevraagd of ik kon uitleggen wat het voor mij betekende dat mijn grootouders anarchisten waren. Ik heb hem toen geantwoord dat ik dat niet zo goed weet. Mijn grootouders waren namelijk ook Amsterdammers, arbeiders, kinderen van hun ouders en hun tijd met ieder een eigen karakter. En ze waren mijn oma en opa.

In de winter van 2014 verscheen *De AS* 189 over de anarchist Piet Kooijman. Het zou het laatste nummer worden dat door een van de oprichters van *De AS*, Hans Ramaer, werd vormgegeven. Ik blader het blad door. Het is mooi geworden! Hans heeft ondanks zijn slechte gezondheid een prachtig nummer in elkaar weten te zetten. Wij, redactieleden, hebben bij dit nummer weinig overleg gevoerd. Het was echt het nummer van Hans.

Op pagina 10 valt mijn oog op een mij zeer bekende prent, door Ramaer 'Carmen' genoemd. Een spotprent over het Nationaal Crisis Comité waarop, toen nog, prinses Juliana als een wulpse Carmen op de voorgrond staat. Hans Ramaer schrijft: 'Een lessenaartje werd in beslag genomen maar de politie zocht vergeefs naar de tekenaar en de clichémaker van de prent.' * Ramaer schrijft verder dat de spotprent de voorkant was van een pamflet over het Nationaal Crisis Comité en dat de politie de pamfletten in beslag heeft genomen en vernietigd.

Ik had Hans Ramaer kunnen vertellen wie de clichémaker was. Mijn grootvader heeft het cliché gemaakt en de prent gedrukt met een handpers die hij thuis had staan. Het cliché heeft de politie nooit gevonden omdat mijn opa die verstopt had in de linnenkast van mijn – zo bescheiden en nederige – overgrootouders.

Toen mijn grootvader was gestorven vond mijn moeder het cliché in het huis van mijn grootvader en heeft de prent voor ons laten maken. Het cliché ligt – zover ik weet – nog bij mijn ouders op zolder, de handpers heeft mijn broer in gebruik en een kopie van de prent heb ik in een lijstje aan de muur hangen in de caravan in Appelscha.

Mijn grootvader heeft wel eens verteld over de perikelen rondom de prent. Ik herinner me dat hij vertelde hoe hij met een groepje zielsverwanten op straat stond te colporteren met de pamfletten en werd opgepakt. Omdat de politie hen wilde straffen op grond van majesteitsschennis, vroegen ze de arrestanten of deze de Carmen op de prent herkenden. Mijn opa vertelde dat één van de gearresteerden zeer serieus op die vraag in was gegaan. Hij had met studie naar het beeld gekeken, herhaaldelijk gezegd dat die vrouw hem toch verdomd bekend voor kwam om uiteindelijk triomfantelijk uit te roepen: 'Ach nou zie ik het! Ik kom haar iedere dag op de pont tegen als ik naar mijn werk ga!' De politie was woedend.
De arrestanten werden uiteindelijk vrijgelaten.

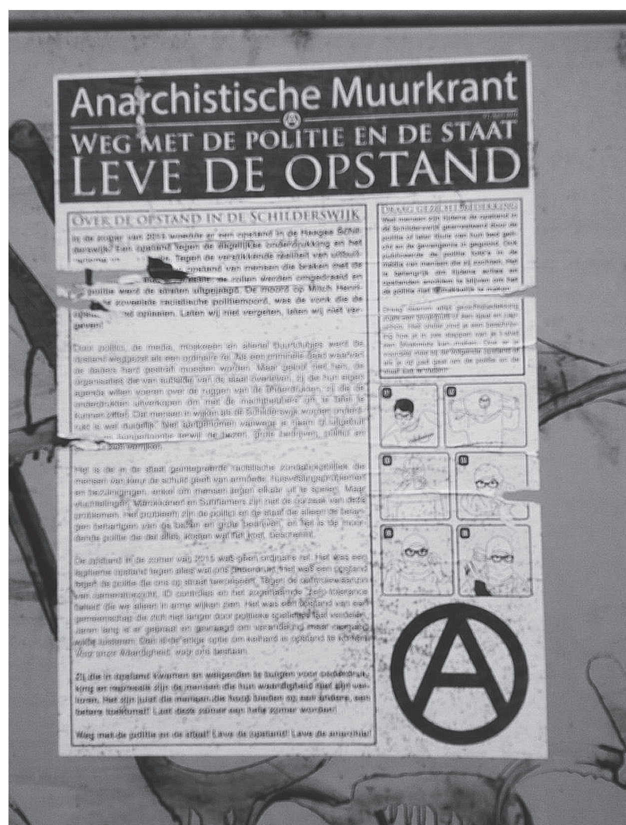
Toen het groepje op weg naar buiten was, zag één van hen de stapel in beslag genomen pamfletten liggen. Hij nam zijn jas in zijn handen en pakte in een soepele beweging de stapel pamfletten in zijn jas mee. Zo verliet het groepje het politiebureau, met alle in beslag genomen pamfletten. Die meegenomen pamfletten zijn alsnog verspreid.

door Anita

Noot

* Een cliché is een drukvorm voor platen met negatieve tekening (noot van de redactie).

Oproer en verzet

December 2016 – februari 2017

Nou nou, dat is me nu wel een jaar al! 2017! We zijn getuige geweest van het aan de macht komen van Trump en zijn superrijke vriendjes en vriendinnetjes die verrekte veel gelijkenissen hebben fokking nazi's! Of Trump ook een fascist genoemd kan worden, daar ben ik nog niet over uit maar dat het een pleurishond is, dat weet ik wel zeker! Maar laat ik positief blijven, diep in mijn hart ben ik eigenlijk een hippie. De duizenden die het inauguratiefeestje van Trump hebben versjteerd in Washington op 20 januari zorgden bij mij voor een grote glimlach! God damn! Ruiten van banken aan diggelen, brandende limousines, rookbommen, een bekende TV-nazi die vol op zijn kanis gehoekt wordt. Daarna zijn de protesten en rellen bijna wekelijkse kost in Amerika, te veel om hier op te noemen, te veel om bij te houden ook.[1]

Ik houd het deze keer kort, niet omdat ik lui ben – ik heb er eigenlijk geen tijd voor – maar ik vind het wel belangrijk genoeg om altijd die arme mensen van de redactie met 'ja, komt er aan' te antwoorden als ze weer vragen wanneer mijn stukje 'oproer en rellen' nou potjandorie wordt ingeleverd.

Dus bij deze meld ik niks over de rellen in de stad Aulnay-sous-Bois (vlakbij Parijs), waar de smeris een jonge jongen slaat en anaal verkracht met een wapenstok, een jongen die nog steeds in het ziekenhuis ligt. De wraak, de woede van duizenden mensen die de straat opgaan, richt zich bijna direct op de smeris: stenen, rellen, brandende auto's en enkele gewonde smerissen – totaal terecht.

Ook sta ik niet uitgebreid stil bij de rellen in Roemenië, nadat het parlement een wet had aangenomen die politici en bestuurders carte blanche gaf om hun zakken nog meer te vullen: weken achter elkaar demonstraties, rellen en onrust. De wet is weer ingetrokken, hopelijk hebben de mensen nu wat meer door hoe sterk men gezamenlijk kan zijn als de uitbuiters zichzelf ontmaskeren.

1 januari 2017
Amsterdam
Ook dit jaar was er een flinke groep van vijftig tot zestig mensen die lawaai maakte om stipt twaalf uur bij de uitzetbajes Schiphol. Vuurwerk werd afgestoken, via de geluidsinstallatie werden er solidariteitsboodschappen in verschillende talen over de muren geslingerd. Dit is waarschijnlijk het vijftiende jaar geweest dat dit vanuit anarcho-hoek in en rond Amsterdam wordt georganiseerd. Deze demo's kennen een lange traditie die internationaal is, ook dit jaar. Op oud en nieuw waren er grote demo's in Griekenland, Duitsland, Amerika en Italië bij gevangenissen waar vrienden of kameraden vastzitten. Dus ben jij het ook zat om met oud en nieuw met een koude oliebol en lauwe pils op een of ander rukfeest te zijn? Ga met wat vrienden en vriendinnen om twaalf uur bij de lokale bajes staan en steek vuurwerk af, schreeuw enkele leuzen in solidariteit; kleine moeite, groot plezier![2]

7 januari 2017 Bristol (UK)
Op deze zaterdagmiddag wordt de openbare orde flink verstoord in het klein lieflijk Engels plattelandsdorpje Almondsbury in de buurt van Bristol. Er is in de locale sportkantine een bijeenkomst van het Bristol Forum, een informeel netwerk van fasjo's en ultranationalisten.

Kort na aanvang van de bijeenkomst worden de ruiten ingegooid en een flinke groep mensen gekleed in stemmig zwart, hun gezichten bedekt tegen bewakingscamera's, omcirkelen het gebouw. Een deel van de groep zet de aanval in op de entreedeur en het lukt helaas net niet om binnen te komen. Met een brandblusser wordt door de kapotte ramen naar binnen gespoten waardoor de fasjo's totaal geen zicht hebben wat er gebeurt. Ze worden geraakt door meerdere objecten, die van buiten naar binnen worden gegooid, voornamelijk flessen want als je die gooit breken ze en ze kunnen dan niet teruggegooid worden, wat bijvoorbeeld wel kan als je met stenen gaat gooien (goeie tip!). Drie nazi's raken gewond en zodra de rook is opgetrokken is ook de groep antifascisten verdwenen. Een van de aanwezige nazi's geeft later een interview aan het lokale sufferdje en spreekt over een 'paramilitaire operatie' en hij vermoedt dat deze goed georganiseerde groep dit soort acties vaker uitvoert! Wat een dombo! Als fascisten ruimte krijgen om te organiseren moeten goed georganiseerde antifascistische structuren de aanval inzetten. Er zijn geen arrestanten en de smeris doet nu een beroep op het publiek of iemand herkend wordt van de CCTV-beelden. Nou Sherlock, ik denk dat je faalt.[3]

Volgende keer is het langer!

door onze internationale correspondent
voor rellen, oproer en klassenstrijd

Noten
1 Zie ook itsgoingdown.org
2 Meer info: agamsterdam.org
3 Meer info: antifascistnetwork.org

Op 9 september 2015 werd sociaal centrum De Vloek ontruimd. De Vloek, gelegen in de haven van Scheveningen, was toen 13 jaar gekraakt en uitgegroeid tot een plek waar allerlei non-profit initiatieven zich hadden ontwikkeld. Anderhalf jaar lang werd er een breed gedragen campagne gevoerd voor het behoud van De Vloek en tegen de uitverkoop van de haven. Tien mensen die zich tot het laatst hebben verzet tegen de ontruiming werden daar opgepakt en veroordeeld tot gevangenisstraffen. Nu worden zij ook nog aansprakelijk gehouden in een absurde schadeclaim van de gemeente, en moeten van de rechter meer dan €33.000 betalen.

Steun De Vloek 10 en help hen met het betalen van de schadeclaim!

Maanden na de ontruiming diende de gemeente een schadeclaim in van ruim €50.000, waarvan nu ruim €33.000 is toegewezen. De 10 zijn in hoger beroep gegaan, maar de gemeente weigert dit beroep af te wacht en eist dat het bedrag eind januari wordt overgemaakt. Omdat de 10 dit geldbedrag simpelweg niet hebben, hebben ze een betalingsregeling voorgesteld, maar hier worden ze nu door de gemeente mee gechanteerd: die willen alleen praten over een betalingsregeling als het hoger beroep wordt ingetrokken. De Vloek 10 weigeren te buigen voor deze chantage. Dit heeft wel tot gevolg dat de gemeente binnen afzienbare tijd beslag zal laten leggen op loon en bezittingen.

Alle initiatieven die een plek hadden binnen de Vloek werden opgezet en draaiende gehouden zonder subsidie, en het pand werd in eigen beheer gerund door vrijwilligers. De Vloek gaf ruimte aan het biologisch-veganistisch restaurant “Water en Brood”, de concertzaal “de Piratenbar”, vele werkplaatsen, ateliers, woonruimtes en oefenruimtes voor bands. Daarnaast was De Vloek een belangrijke plek voor de buitenparlementaire strijd in Den Haag en daarbuiten. Wekelijks kwamen er honderden mensen af op de activiteiten in De Vloek.

Wij willen niet dat de 10 mensen van De Vloek, die zich tot het allerlaatst hebben verzet tegen de onnodige ontruiming en sloop van deze mooie en belangrijke plek en daar al vast voor hebben gezeten, nu zelf moeten opdraaien voor een strijd die zoveel mensen aanging, en die door zovelen werd gesteund. Daarom vragen we jullie om de Vloek 10 te steunen en hen te helpen met het betalen van de schadeclaim. Samen kunnen wij deze schadeclaim dragen!

Help mee met het betalen van de schadeclaim. Maak geld over op rekening NL41TRIO-2000429718 tnv Zeedranck & Havenkunst o.v.v. Vloekvonnis of, als je liever anders doneert (hierbij gaat een deel van het geld naar doneeractie.nl) ga naar https://www.doneeractie.nl/steun-de-vloek-10/-850 voor de crowdfundingsactie.

Steun de Vloek 10, doneer!

Pinksterlanddagen 2017

Anarchistische bijeenkomst

Anarchisten uit binnen- en buitenland komen samen om de ondergang van het kapitalistische systeem te plotten. Kom je ook?

In Appelscha aan de rand van het Drents-Friese Wold ligt het kampeerterrein ‘Tot Vrijheidsbezinning’. Deze anarchistische en antimilitaristische enclave is al meer dan tachtig jaar een plek waar activisten, anti-autoritairen en vrijdenkers elkaar vinden. Eens per jaar, tijdens Pinksteren, wordt hier een bijeenkomst gehouden: de Pinksterlanddagen (PL).

Elk jaar is er een groep dappere kameraden die het organiseren van deze bijeenkomst op zich neemt. Dit jaar besloot de groep stad en land af te reizen om te horen wat er leeft in de beweging, omdat elke stad of plek weer zijn eigen actie-agenda heeft.

Dit resulteerde in een bijzondere samenwerking en tenslotte ontstond hierdoor een bijeenkomst die door een recordaantal mensen wordt georganiseerd.

Er bleek veel behoefte te zijn aan actietrainingen, zeker met het oog op grote protesten in het verschiet zoals de G20 in Hamburg en Ende Gelände. Ook het delen van kennis en kunde bleek iets te zijn wat gemist werd. Op de aankomende PL zal dit vorm krijgen in een scala aan ‘skill sharing’ workshops. Kun je iets, wat nuttig kan zijn voor je mede-activisten? Mail het ons!

Andere onderwerpen die aan bod komen zijn: feminisme, dierenrechten, anti-racisme en milieu. Deze onderwerpen willen wij uitdiepen tot een niveau dat interessant is voor de oude rotten. Als nieuwe aanwas is er ook voldoende om aan deel te nemen. Om de toegankelijkheid van de PL 2017 te vergroten hebben wij dit jaar een aantal workshops voor beginners.

Er is voldoende mogelijkheid om mensen te leren kennen, dit kan bijvoorbeeld door mee te doen met het activist-speeddaten, het rel-je-rot-spel, tijdens het eten (verzorgd door Aktiekeuken Rampenplan), de afwas of het culturele programma.

Er zal zelfs de mogelijkheid zijn om samen te reizen, houd hiervoor en voor andere updates en programma-aankondigingen Facebook in de gaten.

De PL 2017 start op vrijdagavond 2 juni en duurt tot en met maandagochtend 5 juni 2017.

Kamperen voor de revolutie!

Contact
Adres: Aekingaweg 1a, 8426GN Appelscha, Nederland
Mail: pinksterlanddagen@)hotmail.com
Website: www.pinksterlanddagen.org
Facebook: facebook.com/pinksterlanddagen.appelscha

Opnieuw schandalige uitbuitingspraktijken door OTTO Workforce

Afgelopen najaar kwam de Vrije Bond opnieuw in contact met verschillende personen met klachten over OTTO Workforce, het uitzendbureau waartegen de Vrije Bond alweer zo'n vijf jaar geleden ook met succes heeft actiegevoerd.

Maria

De eerste van deze personen was Maria, een Spaanse vrouw afkomstig uit Barcelona. Samen met een groep andere Spaanse vrouwen was zij naar Nederland gekomen om hier een baan te vinden. En allemaal bevonden zij zich in hetzelfde schuitje. Zij – of in elk geval Maria – had zich in Spanje gemeld bij uitzendbureau Temporales. Dit relatief nieuwe uitzendbureau beloofde Maria werk in Nederland, voor minstens 35 uur per week. Ze leende geld voor een vliegticket van haar familie, en tekende in Nederland een contract bij OTTO Workforce, waarmee Temporales samenwerkt op het gebied van internationale uitzendkrachten. Het contract bleek het bekende nul-urencontract van het grootste uitzendbureau in de migratiearbeidsindustrie. Onderdeel van het contract is het verplichte wonen op een 'woonlocatie' van OTTO Workforce, waarvoor wekelijkse huurkosten van het loon worden ingehouden. Deze 'woonlocaties' kunnen vervallen hotels, vakantieparken, of speciaal daarvoor gebouwde units of containerwoningen zijn; in het geval van Maria ging het om een vakantiepark in Nationaal Park De Meinweg in de buurt van het Limburgse Roermond.

De problemen van Maria, en die van de andere Spaanse vrouwen op vakantiepark Elfenmeer, ontstonden toen er van de beloofde 35 uur werk per week weinig tot niets terechtkwam. De eerste week was er helemaal geen werk voor de vrouwen, de tweede week slechts een paar uur per dag, of werden de vrouwen eerder naar huis gestuurd of helemaal niet opgeroepen. Er werd dus niet of nauwelijks gewerkt, maar wel werden de verplichte woonkosten (zo'n negentig euro per week) en de verplichte ziektekosten (zo'n twintig euro per week) doorgerekend. Na een week van niet werken ontving Maria een loonstrookje met daarop een negatief salaris: nul gewerkte uren, en een schuld bij OTTO van een dikke honderd euro. Toen ze in haar tweede week nauwelijks uren kreeg sloeg de paniek toe, en nam ze contact op met de Vrije Bond.

> Het contract bleek het bekende nul-urencontract van het grootste uitzendbureau in de migratiearbeidsindustrie

Het contact verliep aanvankelijk wat moeizaam, maar dankzij een Spaanssprekend lid van de Vrije Bond ging dat al snel een stuk makkelijker. Wij vroegen hoe het zat met de andere vrouwen, of ze ook in actie wilden komen tegen hun opgebouwde schuld. Maar zij durfden dat niet uit angst hun 'baan' te verliezen en hoopten op betere tijden, of in elk geval op meer uren. Maria zelf liet het er niet bij zitten. Nadat ze zelf contact had opgenomen met zowel OTTO als Temporales om haar opgebouwde schuld te annuleren, nam ze na twee weken ontslag en ging terug naar Spanje.

De Vrije Bond besloot het er niet bij te laten zitten en samen met Maria actie te gaan voeren. Maar zover is het uiteindelijk niet gekomen en de Vrije Bond heeft zijn geplande actie op het laatste moment moeten afblazen omdat Maria uiteindelijk is uitbetaald. Ze heeft dit bereikt door eenmaal terug in Spanje haar ervaringen op papier te zetten en deze naar allemaal (online) media te sturen. Uit angst voor verdere naamsbeschadiging besloot Temporales vervolgens om Maria driehonderd euro te betalen, voor haar vliegtickets. OTTO Workforce heeft haar de huur voor de niet gewerkte weken kwijtgescholden. De overige Spaanse vrouwen die in Nederland achterbleven kregen andere werk en werden naar een camping in Duitsland overgeplaatst.

Horečný

Dat OTTO Workforce zijn medewerkers die werken in de buurt van de grens vaker in Duitsland huisvest leerden wij ook uit het verhaal van de Slowaakse jongen Horečný. Ook hij was boos op OTTO Workforce en nam contact met ons op. Horečný begreep alleen niet zo goed waarvoor wij stonden, want in (verder) actievoeren leek hij niet echt geïnteresseerd. Een van de vragen die hij ons stelde was dan ook of wij niet een beter uitzendbureau wisten dan OTTO Workforce, en het leek erop alsof hij verwachtte dat wij zijn problemen wel vóór hem zouden oplossen. Meer dan dat hij samen met ons door middel van directe actie zijn problemen aan de kaak wilde stellen en de verantwoordelijke daarmee wilde confronteren. Horečný's problemen bestonden uit het feit dat ook hij de eerste weken niets betaald kreeg, maar vooral uit het feit dat hij en zijn twee kamergenoten 370 euro

het ook schandalig om van Horečný te horen dat hij in Nederland werkt, maar in Duitsland moet wonen. Dit omdat, zo zegt hij, OTTO Workforce daar meerdere personen in een kamer mag zetten, terwijl dat in Nederland niet mag. Hij woonde op een afstand van een uur rijden van zijn werk, met zeven mensen in een driekamerflat in Krefeld, terwijl hij werkte voor Amazon in Venlo. Van zijn contracten begreep hij weinig, want die waren opgesteld in een taal die hij niet begreep. Horečný is opgestapt bij OTTO en sindsdien hebben we geen contact meer met hem.

per persoon moesten betalen aan woonkosten voor een abominabele en onhygiënische kamer. Iets totaal anders dan hij van tevoren op foto's had gezien. Behalve de slechte woonruimtes waar veel geld voor wordt gevraagd is

In actie tegen OTTO Workforce

Hoe OTTO Workforce zijn geld verdient wordt weer akelig duidelijk uit deze twee verhalen. Het bedrijf betaalt weliswaar het in de uitzend-cao vastgelegde minimumloon, maar weet er via de verplichte OTTO accommodatie toch nog behoorlijk wat bij te verdienen ten koste van de vaak slecht geïnformeerde werknemers. Acties tegen deze internationale uitbuiter blijven nodig.

door Dennis

Meer info

Voor meer info over acties tegen OTTO Workforce en zijn vieze praktijken, kijk op de gezamenlijke/internationale anti-OTTO site: otto.zsp.net.pl en de site van de Vrije Bond (klik rechts op OTTO Slaveforce).

Maria's brief

Ik ben een jonge vrouw uit Barcelona. Omdat er in mijn thuisstad nauwelijks een baan te vinden was, besloot ik een baan te zoeken in het buitenland. Op een dag zag ik een vacature op Job Today, waar verschillende vacatures in Nederland werden aangeboden. Het uitzendbureau dat de baan aanbood was Temporales Holanda Recruitment. Ik legde meteen contact en kreeg na afloop meteen een e-mail waarin de telefonisch gemaakte afspraken bevestigd werden. Ik zou ik een kas gaan werken, voor veertig uur per week, voor 9,34 euro per uur, van 24 oktober tot en met 18 december.

Het kassenbedrijf Gipmans bevond zich in Venlo en hield zich bezig met het verbouwen van planten, groente en kruiden. Mijn contract liep van de week van 17 oktober tot en met de week van 19 december. Wanneer het bedrijf tevreden over mij zou zijn, zou ik een nieuwe baan krijgen op een andere locatie. Ik zou de woonaccommodatie moeten delen, waarvoor 80 euro in rekening zou worden gebracht, plus 18,49 per week voor de verplichte ziektekostenverzekering. Deze bedragen zouden rechtstreeks van mijn salaris worden ingehouden, maar tot mijn eerste salarisbetaling zou er niets in rekening worden gebracht.

Transport van en naar het werk zou plaatsvinden per busje, waarvoor de benzinekosten van vier euro per dag ook op mijn salaris zouden worden ingehouden. Het salaris zou afhangen van mijn leeftijd; hoe ouder je bent hoe meer je verdient: ben je ouder dan 21, dan verdien je 9,34 per uur.

Op deze voorwaarden ging ik naar Nederland. Toen ik aankwam op het vliegveld in Nederland ontmoette ik andere Spaanse collega's, en moesten we vijf uur wachten totdat de chauffeur eindelijk verscheen! Het was middernacht toen hij eindelijk arriveerde. We hadden nog niets gegeten en we hadden het koud omdat we buiten stonden om het busje niet te missen.

Toen we op de camping arriveerden waar we zouden gaan wonen, moesten we nog een uur in de kou wachten op iemand die de huisjes voor ons kon opendoen. We hadden het koud en we waren bang vanwege de instabiele situatie: we waren allemaal vrouwen in een vreemde omgeving waar we niemand kenden.

We zouden beginnen met werken op 24 oktober, maar dit gebeurde niet eerder dan de 31e. En toen we eindelijk begonnen, werkten we maar een paar dagen per week, en dan drie tot vijf uur per dag. Tijdens de tweede week ontvingen we een salarisstrook met een negatief salaris. Er stond in dat we geen salaris zouden ontvangen omdat we niet hadden gewerkt, en dat we 108,50 euro schuldig waren voor de huur en de ziektekostenverzekering.

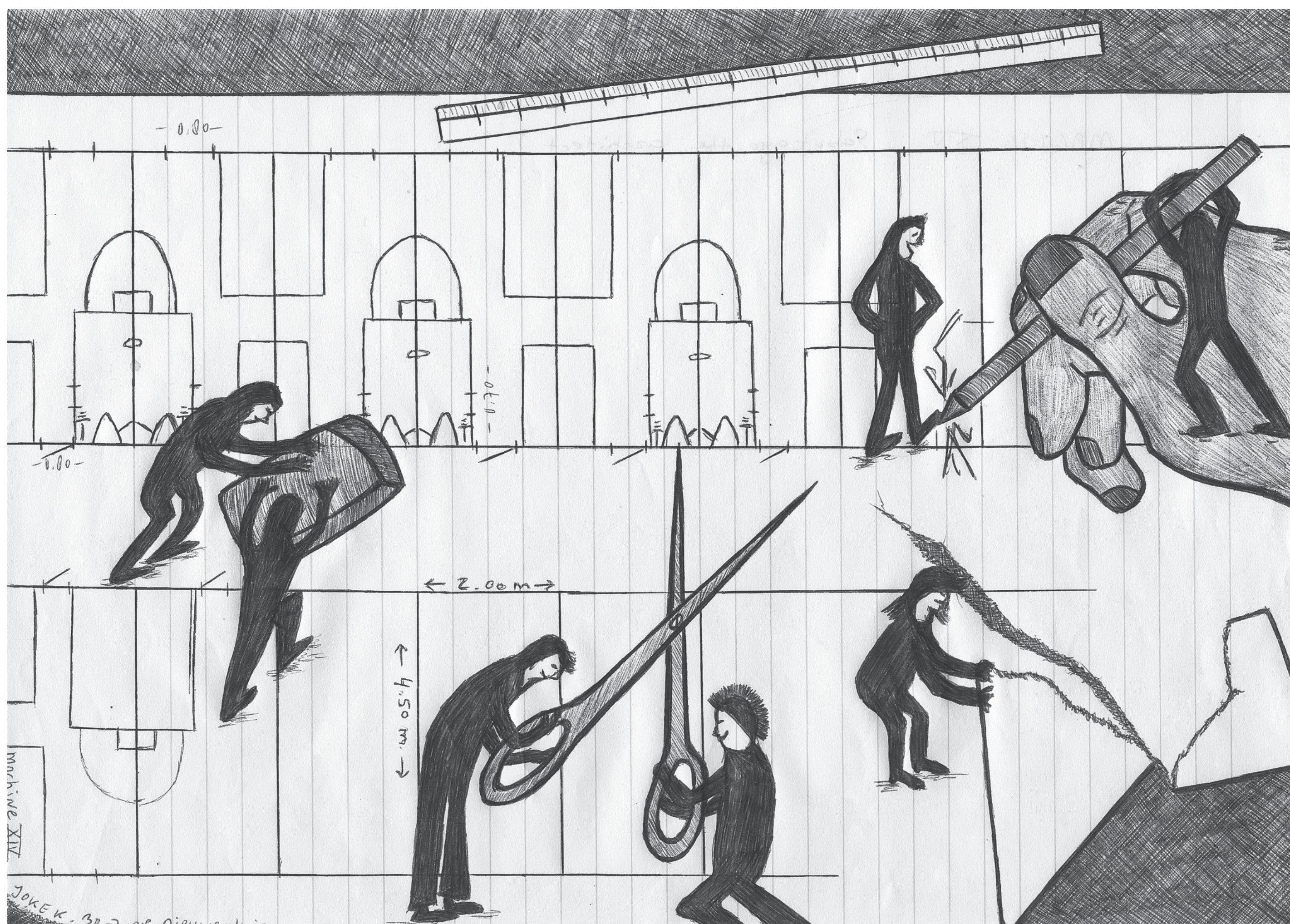
We maakten ons zorgen en namen contact op met de verantwoordelijke van Temporales, die enkele dagen eerder nog had gezegd dat we geen huur hoefden te betalen voor de niet gewerkte week, maar niets voor ons deed om deze problemen op te lossen. We voelden ons boos en onmachtig en de onderlinge band tussen de verschillende collega's verslechterde. Na tweeënhalve week was ons geld op en konden we geen eten meer kopen, waardoor ik in paniek raakte en last kreeg van de honger. De medewerker van Temporales zei vervolgens dat we de volgende dag een voorschot zouden krijgen van honderd euro, maar dit geld kwam er nooit. We benadrukten nogmaals tegenover de Temporales-medewerker dat we geen geld meer hadden en we vroegen hem een retourvlucht voor ons te kopen omdat we echt in een miserabele situatie zaten. Maar onze verzoeken werden genegeerd en we kregen dingen te horen als: 'Het is allemaal de schuld van de werkgever, je moet niet bij ons komen klagen. Voor ons is dit ook geen goede zaak, want als jullie niets verdienen, verdienen wij ook niets. Ik weet dat jullie honger hebben, maar ik kan je nu niet helpen, want ik ben bij een vriend thuis en mijn batterij is bijna leeg.'

Ook de Nederlandse werkgever, OTTO Workforce, negeerde onze klachten. Zelfs de voor ons verantwoordelijke persoon nam de telefoon niet op en blokkeerde ons op What's App. De situatie was hopeloos.

Helaas moest ik terugkeren naar Barcelona. Ik had geen andere optie, aangezien ik geen geld meer had om te kunnen eten. Mijn familie heeft voor mij een retourticket moeten boeken.

Ik wil melding maken van deze rampzalige ervaring, zodat anderen dit niet hoeven te ervaren.

Maria

Verzetspoëzie in optima forma

Prachtige bundel van Joke Kaviaar

Het was tegen het einde van 2004. Ik zat in het Beursgebouw, waar destijds het Nederlands Sociaal Forum plaatsvond, een bijeenkomst vanuit de andersglobaliseringsbeweging, met lezingen en forumdebatten. Er was even niets specifieks op het programma dat ik perse wilde bijwonen, ik belandde in een grote zaal.

Voorin de zaal vond een performance plaats, bestaande uit poëtische teksten. Aanklachten waren het, tegen de vervolging van vluchtelingen en de verantwoordelijken daarvoor. Oproepen waren het, om zulke onderdrukking niet te laten gebeuren, onze verantwoordelijkheid te nemen, in verzet te komen vanuit het idee dat wie zwijgt, met het onrecht instemt. Een vrouw deed de voordrachten, met grote felheid.

Dat was mijn eerste confrontatie met Joke Kaviaar. Gesproken heb ik haar toen niet. Later, veel later, kwam ze opnieuw binnen mijn gezichtsveld, na haar arrestatie in 2011 die de aanzet was tot de schandelijke opruiingszaak tegen haar. [1] Activiste is ze, met name tegen de onderdrukking van vluchtelingen en andere migranten. Maar haar schrijverschap is ze gelukkig bepaald niet kwijt.

Vervolging, verantwoordelijkheid, verzet: dat waren destijds haar sleutelbegrippen. Precies die begrippen staan centraal in de recente bundel poëzie en tekeningen die ze heeft uitgebracht: Vuile wapens, schone handen. Het is een krachtige, bij vlagen verpletterende bundel geworden.

Veel van de teksten betreffen de verschrikkingen waaraan vluchtelingen worden onderworpen, eerst in het land waaruit ze de wijk proberen te nemen, vervolgens in Nederland waar ze worden opgesloten, door bewakers geterroriseerd, gedeporteerd danwel tot zelfmoord gedreven. Het ene moment kijken we vanuit het perspectief van de vluchteling zelf, zoals bijvoorbeeld in 'Vandaag kan het gebeuren':

Als elke dag je kunt verwachten
Bonzen op de deur
Roepen op de gang
Trappen tegen de deur
Van angst het schril gezang

(...)

Dan wil je dat je buren
opstaan uit hun bidden
tot hun god, hun vaderland
Zich niet meer laten huren
om aan de kant te blijven staan

(...)

Elke dag met de gedachte
Zonder smaak en zonder kleur
Tot er wagens blijven staan
Ze je uit je woning sleuren
Vandaag kan het gebeuren

In voordrachten doet de schrijfster dit soms samen met een ander die, terwijl zij de hele tekst brengt, niets anders doet dan in hetzelfde ritme 'Vandaag kan het gebeuren' herhalen. Het maakt het gedicht extra huiveringwekkend.

Het andere moment schrijft de auteur vanuit het perspectief van verantwoordelijken, ambtenaren en politici. Een voorbeeld: 'De docenten der wet':

Eerst nemen we je vrijheid
Zo stelen we je waardigheid
We kleden je uit en inspecteren
je oren en je mond en geslacht

(...)

We lenen je wat klein vertier
Een luchtplaats en een bal om
mee te spelen – een reden
om te waken over je schreden

(...)

zo kleden we je uit – alweer
maar nu met de kleren nog aan
Zo geven we je les

(...)

Wij
De docenten der wet
Wij zijn zo onredelijk niet

Hier gaat het duidelijk over gevangenschap, een onderwerp dat in veel gedichten terugkeert. Heel mooi is 'Naar buiten', waarin de ik-persoon vertelt hoe ze op de luchtplaats met een medegevangene gefantaseerde wandelingen door Amsterdam maakt:

We lopen langs het Van Gogh Museum
en langs het conservatorium en ik
vertel mijn luchtmaatje over de rellen hier
toen die tram in de fik ging
En we lopen vele malen de hoek om
dorstig het Vondelpark in

Wat zullen we doen?
Een ijsje in het gras?
Een biertje bij het Filmmuseum
of water uit een happertje
en alleen maar verder lopen?

Voor we kunnen besluiten
valt de Vondelbrug
met veel gekletter boven ons hoofd

Einde lucht!

Dit soort schrille contrasten en overgangen hanteert Joke Kaviaar veelvuldig, en veelal met groot effect.

Soms weer zijn haar teksten bijna reportages, analytische stukken – maar dan vervuld van poëtische beeldende taal. Zoals in 'Wie oordeelt over geweld', bijna een soort rechtbankverslag, waarin rond een rechtszitting eerst het geweld van een aangeklaagde belicht wordt, maar het perspectief vervolgens verschuift naar het geweld waartegen de aangeklaagde zich weert. Met weer een brute ontknoping:

Genoeg! De beklaagde wordt afgevoerd
 wegens
oproepen tot geweld tegen geweld dat is
opgeroepen door de wet die de beklaagde
bij voorbaat veroordeeld heeft

En daarmee uit

De dichtvormen die de schrijfster hanteert lopen sterk uiteen. Ze schuwt het rijm bepaald niet, hetgeen bijvoorbeeld blijkt uit 'Baal Kapitaal', als je suggesties wilt hebben voor rijmwoorden op 'kapitaal' dan kun je daar gaan kijken. Evenmin mijdt ze regelmatige versvormen: ik trof drie hele strak vormgegeven sonnetten – twee coupletten met vier regels, gevolgd door twee strofen met drie regels – als het ware zo uit het universum van Shakespeare: 'Het Feest van de vrede', 'Wie er het eerst schiet' en 'Catering service'.

Met dat laatste gedicht komen we aan een ander onderwerp dat Joke Kaviaar 'bezingt': kapitalistische consumptie en de bijbehorende verspilling. 'Catering service' gaat over weggegooid voedsel van de 'kokmens' waaraan – kennelijk – meeuwen zich te goed doen. Hilarisch weerzinwekkend is 'Honger':

Ik gist en ik gist in mijn slijk
Ben dronken pudding – Zowel slap als rijk
Een schrokkend lijf tegen elke prijs
Voorbestemd voor inhalig gelijkenissen

(...)

Hoor grommen mijn maag bij afgekloven
 been
Rammelen mijn darmen – leeg en gemeen
Niets! Niets! Niets is teveel
Mijn trog is hier en er is plaats voor één

Ook dit eindigt weer met een scherpe wending, maar die verklap ik hier niet.

Lang niet alle gedichten hebben rijm, vaak zijn het woordenstromen vol opeengestapelde, grillige beelden. Lezen is soms een opgave, en bij sommige gedichten doemt de vraag op of de kracht niet nog wat groter zou zijn geweest als de lengte ervan iets kleiner was. Omslaan in een dichtbundel vind ik een onderbreking van het leesgenot. Maar veel van juist die onstuimige verzen werken sowieso pas echt sterk als ze worden aangehoord, en dus voorgedragen, door haarzelf als het even kan. Een optreden van Joke Kaviaar is een belevenis.

Ik kan doorgaan met citeren en op prachtige gedichten wijzen. Op het vernietigende 'Handleiding voor de oplossing van het vluchtelingenprobleem', bijvoorbeeld:

Doe de deur op slot
Hou het raam dicht
Bewaak alle uitgangen

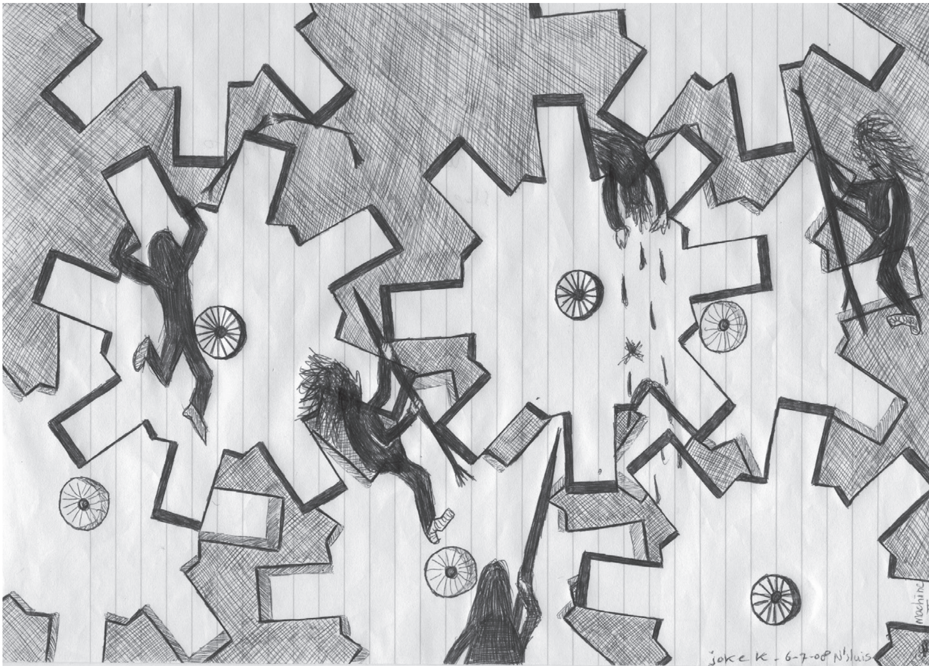
Overhandig verscheurbare lakens
Geef toegang tot
goed bevestigde doucheknop

verleen toegang tot
de leegte en een stoel
De vreemdeling hangt zichzelf op

Nu zijn al diens problemen
opgelost en vooral ook

Die van onze onuitvoerbaarheid

De hele bundel staat in het teken van de noodzaak tot verzet, een noodzaak die in de geschetste taferelen steeds weer opdoemt. Vaak blijft de urgentie impliciet, maar expliciete oproepen ontbreken bepaald niet. De bundel bevat bijvoorbeeld haar recente

liedtekst 'Fascisten! Pas op!', die ook online te beluisteren is [2] en expliciet bedoeld is om ook door anderen overgenomen en gezongen te worden.

Er zit meer zingbaar werk in haar teksten, zo komen we ook het ijselijke 'Eens te meer' tegen:

Eens te meer worden de slachtoffers herdacht
van de oude barbarij
Eens te meer de tranen geplengd
Eens te meer de offers gebracht

(...)

Maar wat zal het nieuwe brengen
dat niet terug kijkt in de nacht?
Waar in het duister ligt verscholen
Al wat op verlichting wacht?

Van deze tekst is een vrij oude opname[3], met een ensemble dat bijna even onvast speelt als de schrijfster de tekst zingt, negen slepende strofen lang. En het werkt! Net als het teveel dreigt te worden, krijgt de performance je in de greep. Het is de sfeer van Bertold Brecht, Kurt Weill, Hans Eisler. Het verdient het beslist om nog eens, met adequate technische en muzikale middelen, opgenomen en wijd verspreid te worden.

Datzelfde geldt sowieso voor deze poëziebundel als geheel. En dan heb ik het over de treffende tekeningen nog niet eens gehad.

door Peter Storm

Meer info
Joke Kaviaar, Vuile wapens, schone handen – gedichten en tekeningen van Joke Kaviaar, Uitgeverij Troje, Amsterdam, 2016.

Noten
1 Over die zaak, zie de website van de Steungroep 13 September, 13-september.nl.
2 Een opname is te vinden via de website jokekaviaar.nl.
3 Te beluisteren via jokekaviaar.nl, via de menuknop 'mp3', en dan onder 'Oudere downloads'.

Toekomst Museum Heerenveen en Ferdinand Domela Nieuwenhuis-Museum uiterst onzeker

Op de bres voor voortbestaan uniek museum

Het Ferdinand Domela Nieuwenhuis-Museum, opgericht in 1925, is sinds 1999 gevestigd in het Museum Heerenveen. In de concept cultuurnota van januari 2017 stelt het college van Burgemeester en Wethouders voor om het Museum Heerenveen met een derde te korten op zijn budget: 65.000 euro. Dit brengt het voortbestaan van beide musea in gevaar!

Om de desastreuze plannen van het college te keren is brede steun nodig. Daar wordt door het Museum Heerenveen en het Domela Nieuwenhuis-Fonds, de eigenaar van het museum, hard aan gewerkt. De tijd dringt, want op 10 april besluit de gemeenteraad definitief over de cultuurnota.

Unieke cultuurhistorie
Het Ferdinand Domela Nieuwenhuis-Museum is gewijd aan één van de belangrijkste grondleggers van het Nederlandse socialisme en het latere vrije socialisme. Na op verschillende locaties in Amsterdam gevestigd geweest te zijn, vond het Domela Nieuwenhuis-Museum in 1999 onderdak bij het Museum Heerenveen, toen nog Museum Willem van Haren. De grote aanhang die Domela Nieuwenhuis en diens ideeën onder de Friese arbeiders had gevonden, maakte dit tot een passende keus. Bovendien was Heerenveen in 1888 de grootste plaats van het kiesdistrict Schoterland dat Domela Nieuwenhuis in dat jaar, als eerste socialist ooit, verkoos voor de Tweede Kamer.

De vaste opstelling van het Domela Nieuwenhuis-Museum is gewijd aan Domela's levenslange strijd voor een rechtvaardige wereld en de veelzijdige onderwerpen waarmee hij zich bezighield, waaronder het antimilitarisme, het vegetarisme en de vrijdenkerij. Daarnaast is er een website met informatie over de geschiedenis van het museum en over de persoon van Ferdinand Domela Nieuwenhuis. Voor scholieren is een lespakket ontwikkeld dat een handvat biedt Domela Nieuwenhuis en diens ideeënwereld te leren kennen en verkennen.

Het museum organiseert ook speciale tentoonstellingen. Op dit moment zijn er twee in voorbereiding. De eerstvolgende, nog in 2017, gaat over Melle Oldeboerrigter met speciale aandacht voor diens betrokkenheid bij de anarchistische jeugdbeweging. In 2018 vormt het gedenkalbum dat Domela Nieuwenhuis in 1904 werd aangeboden, het aanknopingspunt voor een overzicht van de kunstenaars en schrijvers die daaraan meewerkten en de thematiek die zij in het album en hun werk aansneden. Jaarlijks wordt ook de Domela Nieuwenhuis-lezing gehouden. Daarvoor worden sprekers gevraagd die actief zijn op onderwerpen waarover ook Do-

mela zich uitsprak, en die met hun lezing het publiek aan het denken willen zetten.

Gebrek aan vertrouwen

De conceptnota ‘Cultuur in Heerenveen. Visie en ambities voor het cultuurbeleid in de gemeente Heerenveen’ kenmerkt zich door een negatieve toonzetting ten opzichte van het Museum Heerenveen, waar het Domela Nieuwenhuis-Museum dus onderdeel van uitmaakt. Het museum zou jarenlang lage bezoekersaantallen trekken en in de moderne tijd te weinig publieksgericht zijn. Het college wil ‘nu echt de omslag maken naar een nieuwe vorm van cultuurhistorie door het op eigentijdse en toekomstbestendige wijze vertellen van het verhaal van Heerenveen’.
Wat de gemeente onder dit verhaal verstaat, komt niet tot uitdrukking in de nota. Om met deze abstracte missie een flitsende start te kunnen maken, stelt ze voor vanaf 2019 de jaarlijkse subsidie aan het museum voor de personele en organisatiekosten terug te brengen van 165.000 naar 100.000 euro. Het vrijkomende bedrag zal het college herschikken voor andere doeleinden binnen haar cultuurbeleid.

Museum Heerenveen moet vóór 1 juni 2017 een plan indienen, waarin het aangeeft hoe binnen de door het college gestelde kaders dat verhaal van Heerenveen ‘interactief, publieksgericht en flexibel’ voor het voetlicht te willen brengen. Als dit plan niet voldoende vertrouwen krijgt voor verdere uitwerking, dan zal de gemeente hiervoor andere partijen uitnodigen. De druk wordt dus hoog opgevoerd. Enerzijds door zulke beperkte middelen ter beschikking te stellen dat de exploitatie van een museum onmogelijk wordt. En anderzijds door er al op te wijzen dat de gemeente andere partijen wil benaderen. Het leest als een motie van wantrouwen jegens het museum.

Andere partijen komen ook om de hoek kijken als het gaat om het beheer van het pand waarin het museum gevestigd is. Uit de nota kan opgemaakt worden dat de gemeente daarmee in haar maag zit. De huisvestingskosten bedragen namelijk jaarlijks ruim twee ton. De afgelopen jaren is op verschillende manieren geprobeerd het gebouw beter te benutten door ook andere culturele instellingen er gebruik van te laten maken. De daartoe gedane voorstellen bleken, na kostbare haalbaarheidsonderzoeken, financieel niet aantrekkelijk genoeg. Het college wil nu een zogenaamde marktdialoog aangaan. Dat wil zeggen: het pand verkopen. Bedoeld of onbedoeld neemt het zo met zijn harde houding ten opzichte van het Museum Heerenveen alvast een voorschot als straks zou blijken dat de aanwezigheid van het museum het pand voor marktpartijen minder aantrekkelijk maakt.

Ferdinand Domela Nieuwenhuis-Fonds

Door de zeer beperkte financiële ruimte en de weinig specifieke uitwerking van wat de gemeente onder ‘Het Verhaal van Heerenveen’ verstaat, ziet het Museum Heerenveen zich met deze conceptnota voor een vrijwel onmogelijke opgave gesteld. En daarmee komt ook het voortbestaan van het Domela Nieuwenhuis-Museum in Heerenveen in het geding. Het bestuur van het Ferdinand Domela Nieuwenhuis-Fonds heeft in een reactie de gemeente vanzelfsprekend laten weten het niet met de plannen eens te zijn. Het fondsbestuur heeft daartoe ook een pleidooi gehouden voor een breed cultuurbegrip en dat met een brede visie op Het verhaal van Heerenveen het Domela Nieuwenhuis-Museum daarin een unieke plek kan innemen. Het bestuur besluit haar reactie dan ook als volgt:*

‘Het college van B&W van Heerenveen stelt voor dat het Museum Heerenveen, of zo nodig een andere ‘speler’, zich concentreert op Het Verhaal van Heerenveen. Het is voorshands niet duidelijk wat dat verhaal inhoudt, of zou het ‘de mix van handelsgeest, dynamiek en durf die de drie voorname heren bij de veenwinning in de zestiende eeuw tentoonspreidden’ moeten zijn? Die loopt volgens de nota immers als rode draad door de geschiedenis van Heerenveen.

Wij vermoeden dat deze vertelling als hoofdstuk in Het verhaal van Heerenveen niet zou misstaan, maar dat verhaal zou, als het vertekening van de geschiedenis wil vermijden, ook andere hoofdstukken moeten hebben. Dan is het niet moeilijk om een hoofdstuk Domela Nieuwenhuis in te passen en dat hoofdstuk zou ook absoluut noodzakelijk zijn. We hebben al gewezen op de band van Domela Nieuwenhuis met Heerenveen, maar de beweging die hij in gang zette, heeft zich natuurlijk ook na zijn dood kritisch verhouden tot de mix van de drie voorname heren. Wie een eerlijk verhaal van Heerenveen wil vertellen, kan moeilijk aan de massa de wereld van de ‘happy few’ verkopen. Geschiedenis is juist zeer bemoedigend, wanneer een ieder in zijn/haar situatie door haar aangesproken wordt. Pas dan wordt Het verhaal van Heerenveen niet alleen een verhaal voor, maar ook een verhaal van het publiek.

Goede geschiedenisverhalen wijzen op meerdere facetten, maken verschillende invalshoeken mogelijk en openen zich zo voor de vragen van het publiek. Dat kan het beste als ieder geluid een tegengeluid krijgt en voor dat tegengeluid biedt het Domela Nieuwenhuis-Museum een prachtig orgaan.

Er is meer, want door de stem van Domela Nieuwenhuis te verweven in het verhaal van Heerenveen, komt vanzelf de vraag naar voren hoe mensen met elkaar om dienen te gaan. Dan zijn we aanbeland bij de brede definitie van cultuur. Wie moet leren hoe de Nederlandse cultuur en samenleving functioneren, moet juist zo’n verhaal voorgeschoteld krijgen. Trouwens, wie denkt te weten hoe die cultuur en samenleving in elkaar steken of vindt dat ze anders zouden moeten worden ingericht, kan ook juist aan zo’n verhaal veel hebben.

Het is om deze redenen, dat wij het bijzonder zouden betreuren als het Domela Nieuwenhuis-Museum uit Heerenveen zou moeten verdwijnen. Heerenveen is geen afgesloten enclave, maar ook deel van Nederland. Ook in het Westen wordt op Batavusfietsen gereden, in Thialf komen niet alleen Friezen en er worden niet alleen provinciale kampioenschappen bestreden. SC Heerenveen moet ook wel eens op bezoek in Eindhoven en Alkmaar komt naar het Abe Lenstrastadion. De Heerenveeners kijken en luisteren niet alleen naar Omrop Fryslân. Het is dus onjuist om het cultureel erfgoed te beperken tot deze gemeente en af te sluiten van de wereld om haar heen. De winst zit niet in een of-of vraagstelling, maar in een en-en oplossing.’

door Herre de Vries
(bestuurslid FDN-fonds)

Bron

Dit artikel verscheen eerder op de website solidariteit.nl.

Meer info

Steun het Domela Nieuwenhuis-Museum, wordt vriend én neem contact met ons op: info@ferdinanddomelanieuwenhuis.nl.

Noot

De volledige reactie van het bestuur is te lezen op de site van het Ferdinand Domela Nieuwenhuis-Fonds: ferdinanddomelanieuwenhuis.nl/levend-verleden/. Historicus Johan Frieswijk schreef ook een reactie op de plannen van de gemeente Heerenveen: ferdinanddomelanieuwenhuis.nl/het-verhaal-van-domela/

Ruk naar rechts

Trump aan de macht, Wilders in opmars, Le Pen op winst. Uiterst rechts – is het populisme? Is het fascisme? – boekt gevaarlijk terreinwinst. Maar het gevaar komt niet alleen van de uiterste rechterzijde. Partijen die gerekend worden tot het politieke midden, deinzen er evenmin voor terug om zich te versterken over de ruggen van vluchtelingen, migranten, moslims...

Reden genoeg om in deze Buiten de Orde het verschijnsel 'verrechtsing' onder de loep te nemen. Dat doen we aan de hand van een reeks stukken. Enkele historische documenten: een ooggetuigenverslag uit Duitsland 1933 tijdens de machtsgreep van de nazi's, geschreven door een Nederlandse anarchist die daar verbleef. Een analyse van de ontwikkelingen in Duitsland die de nazi's daartoe de ruimte boden, van de hand van de invloedrijke anarchosyndicalist Rudolf Rocker; en een beschouwing over de opkomst van het fascisme in Italië, uit 1921, toen de afloop allerminst vaststond maar de contouren van het gevaar duidelijk in beeld waren.

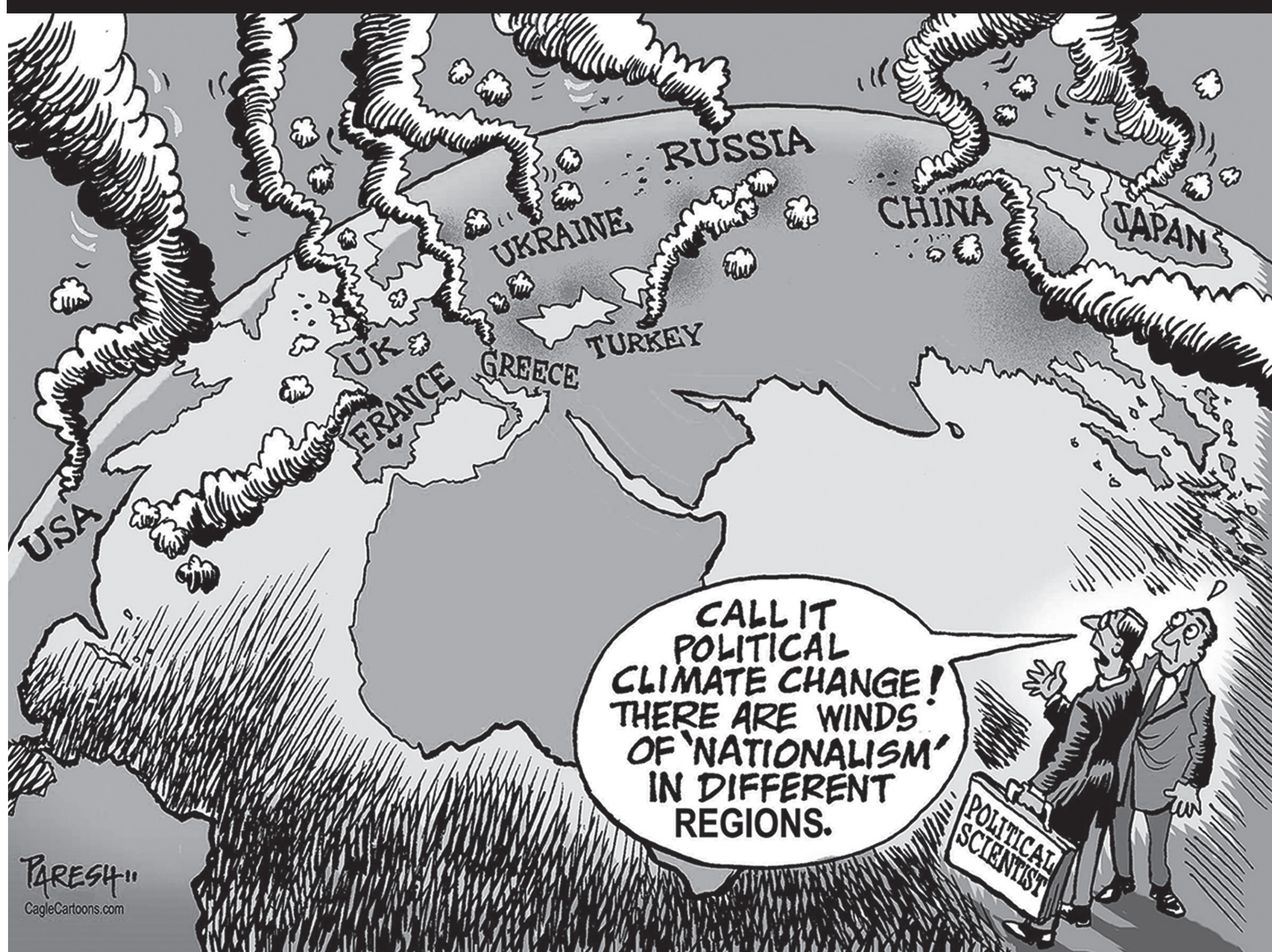
Naast deze greep uit de geschiedenis, een vijftal stukken over de actuele toestand. Daniël de Klerk belicht de economische wortels van het huidige fascisme, en geeft voorzetten voor de ontwikkeling van een antifascistische strategie als onderdeel van een antikapitalistische strijd. Dylan beklemtoont de noodzaak van concrete strijd vóór bestaansverbeteringen op basis van solidariteit, zodat we niet vast blijven zitten in een puur defensief gevecht maar iets van een alternatief dichterbij brengen. Hadrian Ferran pleit voor een eigen, radicaal verhaal waarmee we eveneens de zaak uit een defensieve context halen en zelf inhoudelijk tot de aanval overgaan. Niet zozeer waar we tegen, maar waarvoor we vechten, komt dan centraal te staan. In een artikel van Stop Wapenhandel wordt uiteengezet hoe de Europese wapenindustrie een duwtje in de rug krijgt van de EU. Peter Storm tenslotte staat stil bij het begrip 'fascisme' zelf, een woord dat als analytische maar tegelijk waarschuwende term van waarde is, zolang we het woord met enige zorgvuldigheid hanteren.

En de boekentips van het Fort van Sjakoo staan deze keer ook in het teken van het thema.

We hopen met het uitbrengen van deze teksten een bijdrage te leveren aan het verzet tegen een verrechtsing die al veel te lang veel te weinig tegenspel heeft ondervonden.

de redactie

Gescheurde Naties; Gebroken Harten

Hoe een despoot populair heeft kunnen worden

Nederland is multicultureel. Tenminste, dat werd mij verteld toen ik nog op de middelbare school zat. Het woord lijkt de afgelopen jaren uit ons vocabulaire te zijn verdwenen, en dat laat ook meteen zien hoe vormbaar en willekeurig de natie is. Max Stirner, Duits anarchist en individualist uit de vroeg 19e eeuw, had het al over de manier waarop een idee als 'de natie' slechts door mensen wordt gemaakt en vervolgens een externe werkelijkheid wordt gegeven. Terwijl wij 'de natie' een externe werkelijkheid geven verliezen we ook de controle. De idee zelf, een spook geworden, controleert ons. De vraag is echter, wie controleert de idee?

Ideologie

De constructie van een ideologie is een complex en levenslang proces dat begint vanaf het moment dat wij de naakte waarheid nog kenden. Vanaf onze geboorte, het moment waar wij niets weten en daarmee het laatste moment van waarheid hebben, worden wij gebombardeerd met beelden en geluiden die een werkelijkheid voor ons scheppen. In sommige gevallen zijn deze impressies zorgvuldig ontworpen, zoals in boeken voor geschiedenis- en maatschappijleer. Het autoritaire karakter van het onderwijs zelf – waar zelfs toestemming moet worden gevraagd om naar de WC te gaan – is ook bewust ingebakken sinds ten vroegste het eerste verplichte onderwijs in het Pruisische rijk van Frederik de Grote. Dat het Pruisische rijk een van de vroegste moderne Staten bleek te zijn waar verplicht onderwijs met staatscurriculum ingesteld werd, zou ons al genoeg moeten zeggen.

Naast de bewuste constructie van ideologie is er ook veel reconstructie en onbewuste constructie. Wanneer wij massaal sinterklaas en zwarte piet overdragen aan onze kinderen is er sprake van reconstructie. Net als dat dit gebeurt bij talen waar zich dialecten vormen, kunnen in die reconstructie regionale verschillen optreden, een vorm van onbewuste constructie. Een groot deel van de grondstoffen van de verschillende naties zijn waarschijnlijk voortgekomen uit onbewuste constructie. Dat de Nederlandse natie vaak in verband wordt gebracht met water is toeval, maar zeer goed te verklaren. Ook in een perfecte anarchie zouden er groepen zijn die in het Nederland van nu wonen die zich hebben gespecialiseerd in water en mogelijk, om die reden, een zeker respect en aanzien in de rest van de wereld genieten. Zolang deze kennis vrij gedeeld en in het algemene belang van de mensheid wordt gebruikt, en niet voor winstbejag en controle, is dat respect ook verdiend.

Een natie wordt geconstrueerd op veel meer vlakken dan alleen de toevalligheden van

een locatie. Als dat alles was, hoefden we niet hele mythologieën te bedenken die ons uit moeten leggen waar we vandaan komen of wat we zogenaamd betekenen in deze wereld. De idee van een natie – de Europese vorm ten minste – omvat ook een aantal andere elementen. Zo hebben we de scheppingsmythe, zogenaamde grootse historische momenten, bepaalde waarden, en bepaalde normen. Als identiteitsvormend verschijnsel heeft het dan ook veel weg van de bekende religies, met als grote verschil dat er achter de verhalen vaak historische feiten verscholen zitten. We kunnen niet ontkennen dat het Plakkaat van Verlatinghe op 26 juli 1581 is getekend. We kunnen ook niet ontkennen dat velen gestorven zijn in de onafhankelijkheidsoorlog, aan beide kanten. We kunnen ook niet ontkennen dat de vroege stadhouders een belangrijke rol speelden in het militaire aspect van deze oorlog, maar zodra we deze stadhouders onkritisch als helden afbeelden – en daarmee ook nog eens het koningshuis beginnen te legitimeren – stuiten we toch op een stukje mythologie dat niet onderbouwd wordt door de feiten. In de woorden van Guy Debord, één van de grondleggers van het situationisme, een radicale stroming in de jaren zestig van de vorige eeuw, die van invloed waren op de gebeurtenissen van Mei '68, blijkt 'het ware een moment van het onware'.

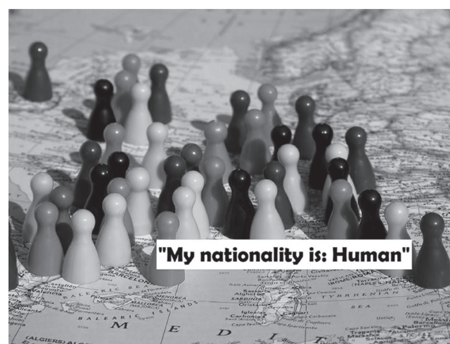
Vanuit een dekoloniaal perspectief kunnen we nog wel wat andere mythes aanwijzen. De VOC wordt nog wel eens gezien als een van de 'grootse historische momenten', zelfs door de minister-president die toch echt wel beter zou moeten weten.[1] Begrijpelijkerwijs proberen activisten dat creatief om te draaien: het was geen Gouden Eeuw maar een Grauwe Eeuw. Over de rol van Nederland in de Shoah mag al helemaal niet gepraat worden, we hadden immers een verzetscultuur. Dat verzet deed het natuurlijk ook voor God, Koningin, en Vaderland (net als de SS trouwens, die had 'Gott mit uns'). Dat Hannie Schaft, en een significant deel van het verzet, niets moest hebben van die onheilige drie-eenheid wordt doodgezwegen.[2]

We weten inmiddels dat een belangrijk onderdeel van de Nederlandse natie het hebben van lange teentjes is. Het koloniale verleden wordt bijna afgeschilderd als een Nederlands trauma waar niet over gepraat mag worden. Nederland wordt als perfect afgeschilderd ('ben maar blij dat je hier leeft, en niet daar') en dat wordt halfslachtig op het verleden teruggeprojecteerd. Er wordt zo nu en dan wel eens toegegeven dat er een zwarte pagina in onze geschiedenis bestaat, maar wat die precies inhoudt, daar hebben 'we' het liever niet over. Dat is ongezellig.

> In plaats van voor een communist op elke hoek zijn mensen nu bang voor een terrorist op elke hoek

Nederland nu

Nederland is echter, naast de geschiedschrijving, ook een huidige realiteit. Veel mensen weten weinig over de geschiedenis buiten een paar kernwoorden en lege zinnen, maar die geschiedenis wordt niet per se geleefd. Dat is ook belangrijk in de constructie van 'de natie'. Als we met elkaar in de supermarkt in gesprek zouden treden over de fijne puntjes van de Grauwe Eeuw dan zouden we moeten erkennen dat er

nogal wat mis was, indertijd. Het is veel beter voor het voortbestaan van de idee van Nederland dat we juist weinig praten over de geschiedenis. De details zijn onbelangrijk, alleen de grote lijnen zijn relevant. En we hebben geleerd van onze fouten, toch?

Voor veel Nederlanders bracht 'Nederland' een soort gevoel van veiligheid. Nederland – in de vorm van de staat – zorgt ervoor dat we voedsel en onderdak hebben. Nederland – in de vorm van de staat – zorgt ervoor dat we beschermd worden tegen vijandelijke mogendheden. Nederland – in de vorm van de staat – beschermt de zeer vaag gedefinieerde 'vrijheid' waarvan ons verteld wordt dat we er zo trots op moeten zijn.

Tegelijkertijd helpt die staat ook met een steeds sterker wordende precarisatie in heel Nederland waardoor velen aan de onderkant van de maatschappij het steeds krapper krijgen. Onderdak hebben mensen misschien nog wel, maar het leven wordt steeds minder betaalbaar. Waar veel mensen vroeger nog van enige luxe konden genieten is nu een nieuwe broek of jas steeds vaker een opluchting. De bezuinigingspolitiek wordt ook in Nederland steeds sterker gevoeld. Vijf jaar geleden moest je in veel steden moeite doen om zwervers te vinden. In Haarlem zag ik laatst een tentenkampje naast het spoor. De scheuren worden zichtbaar, om ons heen en in ons eigen leven. Dit maakt mensen bang, en met goede reden.

Ook is er ineens een vijandelijke mogendheid waar de staat niet precies grip op kan hebben. Deels fictief, deels opgeblazen, en geheel door het Westen veroorzaakt, vormt het terrorisme een grote inbreuk op het veiligheidsgevoel van mensen. Hoewel de kans dat je gedood wordt door een terroristische aanslag vele malen kleiner is dan dat je door een bus geraakt wordt, is terrorisme veel spectaculairder. Het verkoopt beter, en blijkt ook nog eens nuttig te zijn voor de staat. In plaats van voor een communist op elke hoek zijn mensen nu bang voor een terrorist op elke hoek. Dit maakt mensen bang. Als het waar zou zijn, met goede reden.

De staat zoals deze nu geconstrueerd is, kan ons echter niet goed beschermen tegen dit terrorisme Zelfs in de surveillancemaatschappij is niet alles te controleren. Er zijn limieten aan de technische mogelijkheden. Echter is de surveillancemaatschappij wel gebouwd op het vernietigen van een van onze rechten. Met een camera op elke hoek en Bob, de AIVD'er, tussen mij en mijn gesprekspartner voelen we ons niet veiliger. We weten immers nooit wanneer wij iets verkeerds zeggen. Wanneer de staat ons 'te' gevaarlijk vindt. Anarchisten zijn zich over het algemeen actief bewust van dit dilemma, maar weten dat ze continu worden geobserveerd en bespied. Het kleine beetje vrijheid wat we dus hadden wordt steeds verder ingeperkt. Dit maakt mensen bang, met goede reden.

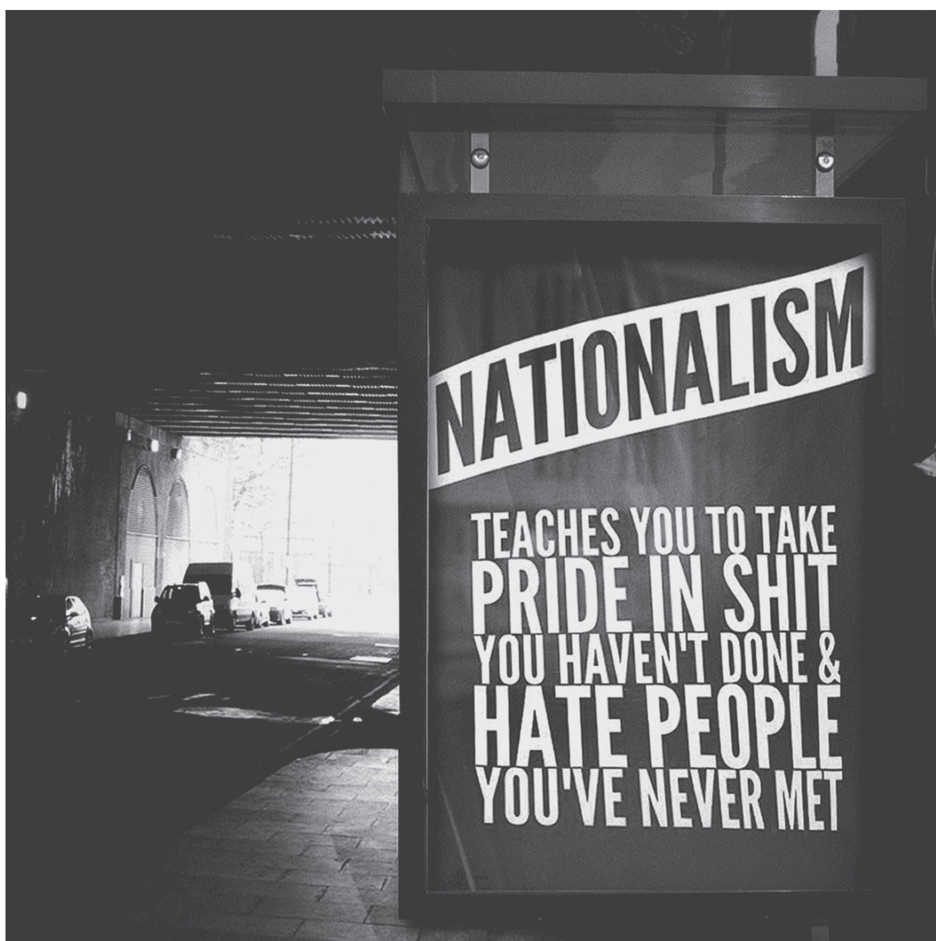
Angst is gaan regeren, en we zien dat terug in de constructie van 'de natie'. De pretentie van multiculturalisme is al jaren verdwenen. Aan een kant is dit goed, we hoeven niet meer te liegen over het mislukte 'experiment'. Tegelijkertijd legde de pretentie ook een hoop bloot, dat we de natie konden uitbreiden met nieuwelingen. Zonder multiculturalisme als facet van 'de natie' blijken we steeds verder van elkaar af te gaan staan.

De opkomst van de PVV

Vertrouwen in de gevestigde partijen – van SP tot VVD – is ook compleet verdwenen.

Als anarchist vind ik dat op zichzelf geen probleem, ware het niet dat het vertrouwen in ‘de natie’ nog wel bestaat. Het bestaan van een grote groep mensen die nooit echt geaccepteerd zijn in Nederland, en de komst van een nieuwe groep, maakt het mogelijk voor een enkeling om een zondebok te aan te wijzen. Wilders pakt de logica van de natie-staat en stelt dat het de buitenstaanders zijn, zij die niet ‘Nederlanders’ zijn, die de natie-staat aan het wankelen brengen. Dit trekt veel kapitalisten en middenklassers aan, hun kapitalisme raakt daarmee immers onze visie op de wereld aanpassen. Wanneer iemand Wilders is gaan vertrouwen, gaat die person ook niet snel zijn stellingen proberen te ontkrachten.

Wilders slaat dus bewust onderdelen van de oude idee van Nederland aan gort en construeert op die puinhopen een nieuw idee waar genoeg mensen zich veilig bij denken te kunnen voelen. Het enige wat nog moet gebeuren is hem aan de macht krijgen en we hebben al signalen gehad dat hij het democratische proces daar niet zo belangrijk voor

buiten schot. Tegelijkertijd gebruikt hij de diepste angst – het gevoel van onveiligheid – om arbeiders overstag te krijgen. Het maakt niet uit hoe dom of slim mensen zijn, als we ons niet veilig voelen zoeken we vaak een makkelijke uitweg. Wilders biedt deze aan in de vorm van een mythe: ‘Nederland was groots, zij hebben het verknald’.

Op deze manier weet Wilders het vertrouwen van velen te winnen, en daarmee wint hij nog een grote kracht: hij kan gaan bepalen wat Nederland precies is. De meeste mensen wordt immers slecht aangeleerd hoe ze kritisch met informatie om moeten gaan. In plaats daarvan worden we gebombardeerd met stellingen die beetje bij beetje vindt. Hij kan daar inmiddels mee weg komen, want voor genoeg mensen kan hij ‘Nederland’ definiëren. Democratie is nooit noodzakelijk geweest voor een natie, en die verschillende partijen worden toch allemaal niet meer vertrouwd. Sterker nog, de idee wordt geschetst dat ze actief tegen het belang van ‘het volk’ in handelen. Het is een kwestie van verraders tegen de enige persoon die er voor ‘het volk’ is. Wat maakt een democratie dan nog uit? En trouwens, wat maakt het dan nog of Wilders een fascist is? Hij is immers, in de hoofden van velen, al de Grote Leider van morgen. De Grote Leider die ons land weer veilig gaat maken – tenminste, als je nog gelooft dat de staat iets goeds kan zijn.

De rol van de anarchist

Als anarchisten weten we dat de staat altijd een kwaad is, en zeker geen noodzakelijk kwaad. Wanneer de massamoordenaar Churchill zegt dat ‘democratie de slechtste vorm van regeren is, behalve elke andere die we hebben geprobeerd’, dan zeggen wij meteen: ‘heb je al geprobeerd niet te regeren?’ Voor velen is ‘de staat’ natuurlijk helemaal geen vraagstuk. We hebben hem altijd gekend en we zijn altijd verteld dat hij goed is. Bij maatschappijleer worden alleen staatsvormen met elkaar vergeleken. Als de vraag wordt gesteld of de staat wel hoort te bestaan, dan wordt die vrijwel altijd beantwoord met de Hobbesiaanse onzin van ‘de oorlog van allen tegen allen’. Als anarchisten gaan we daar natuurlijk regelmatig tegenin, maar erg succesvol zijn we nog niet gebleken. Een goed verhaal om onze ideeën in te verpakken hebben we blijkbaar nog niet gevonden.

We staan echter op de afgrond van de parlementaire democratie. Wat er ook gaat gebeuren, de huidige rechtsorde is afgeschreven. We moeten manieren vinden om het vertrouwen van mensen in Wilders te doorbreken, en ze een gevoel van veiligheid te bieden in een beter verhaal. Alle kernelementen van dat verhaal bestaan al in onze traditie. Ook wij hebben een scheppingsverhaal, ook wij hebben grootse historische momenten, en ook wij hebben normen en waarden. We hoeven niet te liegen om daar iets moois uit te destilleren. Tegelijkertijd hebben wij ook een toekomstvisie die veiligheid biedt. We hebben alles klaarstaan om te doen wat ‘de natie’, als ideologie, nu al doet – maar dan anti-nationaal, anti-kapitalistisch, en dus eerlijk.

We lijken het gevecht van ideeën te verliezen, maar in hoeverre zijn we die in Nederland echt aangegaan de laatste paar jaar? Er zijn een paar blogs, wat websites, maar van consistente en zichtbare propaganda-werkzaamheden is weinig sprake. Het is nooit te laat om te beginnen. Succes, we hebben het nodig.

door Hadrian Ferran

Noten

1 Wildo Dekker, ‘Rutte wil sfeer van de Gouden Eeuw terug’ op: www.volkskrant.nl.
2 Joanna, ‘Verzetshelden voor Oranje of staatsvijanden?’ op: www.krantjeboord.nl.

Niet rechts bestrijden, maar onze eigen kracht opbouwen

Hoe komen we van impasse tot beweging?

Het thema van deze Buiten de Orde is 'Ruk naar rechts'. Het is een belangrijk onderwerp, want we leven inderdaad in een tijd die wordt gekenmerkt door steeds snellere en ook hardere verrechtsing. Deze verrechtsing is bovendien al gaande sinds het begin van de jaren '80 van de vorige eeuw. We lijken maar niet in staat een effectief antwoord hierop te formuleren. En dat is zeker niet omdat we er niet genoeg aandacht aan besteden. Sinds ik op de een of andere manier betrokken ben bij buitenparlementaire, anti-kapitalistische groeperingen heb ik enorm veel stukken voorbij zien komen over de 'ruk naar rechts'. Deze artikelen slaan vaak een alarmistische toon aan, zetten het rechtse offensief op koelbloedige wijze uiteen, of zijn een combinatie hiervan. Maar ze bieden geen praktische handvaten, buiten wanhopige, 'harde' maar tegelijkertijd abstracte oproepen tot 'actie' of het 'opbouwen van een brede beweging'.

Soms heb ik het gevoel dat we ons gebrek aan concrete handelingsperspectieven aan het overschreeuwen zijn, door de vinger te wijzen naar hoe vreselijk onze vijanden zijn en hoe hard zij aan het winnen zijn. Dat we onszelf afleiden van een gapend gat in onze theorieën: de vraag wat en vooral hóe te doen, op dit moment, in deze situatie. Misschien moeten we maar eens ophouden zo bezig te zijn met rechts, en ons richten op onszelf. Hoe bouwen we een beweging op? Hoe nemen wij het initiatief? Met welke acties komen we vooruit?

Hieronder volgt een stuk dat ik heb geschreven voor de aankomende conferentie van 2dh5[*]. Hierin probeer ik een manier uiteen te zetten hoe er gebouwd kan worden aan onze kracht. Dit komt misschien wat vreemd over in een themanummer over de 'Ruk naar rechts', maar ik denk dat je rechts alleen kan bestrijden door zelf te winnen. Ik hoop ook dat dit anderen aanzet zelf na te denken en te schrijven over concrete manieren om uit de huidige situatie te ontsnappen.

'In de uitnodigingsmail voor de conferentie schetsen de organisators van 2dh5 een impasse van de beweging. Ik herken mij daar zeker in, en daarin zal ik niet de enige zijn. Wat mij tegelijkertijd opvalt is dat veel van onze analyses, of ze nou over het specifieke thema van bewegingsopbouw gaan of niet, zo goed als nutteloos zijn. Dit heeft dan vaak te maken met 'de stand van de beweging'. Maar tegelijkertijd is hoe de beweging er aan toe is ook deels te wijten aan onbruikbare analyses. In de afgelopen jaren ben ik er van overtuigd geraakt dat we moeten denken in concrete projecten. Projecten die dynamieken kunnen ontketenen die onze invloed vergroten, in de richting van een betere wereld. Projecten die bovendien praktisch nut hebben en te combineren vallen met de rest van ons leven. Graag deel ik mijn overwegingen met jullie.

De impasse van de beweging heb ik ook ervaren als een persoonlijke impasse. Aan het eind van mijn studie viel ik na jaren van activisme in een zwart gat. De grote verhalen waar ik in geloof(de) sloten niet aan bij de praktijk. Er zat geen schot in: de succesjes waren miniem en daar stonden ontelbare nederlagen tegenover. Bovendien, wat schoot ik er mee op? En dat activisme wat ik gewend was, viel al helemaal niet te combineren met een fulltime baan. Wat volgde was een tijd van bezinning en inactiviteit. En, uiteindelijk, een nieuw project.

Maar laat ik het wat breder maken dan mijn persoonlijke situatie. Een belangrijke kern van het probleem is idealisme, in de filosofische zin van het woord. We zitten gevangen in grote verhalen die niet aansluiten bij de praktijk. Zo goed als altijd spitsen onze analyses zich toe op punten waar we niks mee kunnen. Wat betreft de geschiedenis, gaat het om momenten waaruit we geen praktische lessen kunnen trekken voor het huidige. We leven niet in het Frankrijk van 1968, het Rusland van 1917 of het Spanje van 1936. En gelukkig is het ook (nog) niet het Duitsland van 1933. Zelfs de massale rellen van de jaren '80, en ook Seattle en Genua zijn alweer lang geleden.

Wanneer we dan over het nu spreken, hebben we het over gebeurtenissen en processen waar we gezien de huidige stand van zaken onmogelijk invloed op kunnen hebben. We houden nu geen oorlogen tegen, en ook geen bezuinigingen. En dat valt zeker niet alleen te wijten aan de aantallen op demonstraties, zoals de Irak-oorlog ook al weer lang geleden liet zien. Of aan het 'radicalisme' van de tactieken, zoals we zagen in Griekenland. Tenslotte ontbreekt het ons aan de manieren de concrete weg van hier naar daar voor te stellen, wanneer we een beeld van de (betere) toekomst schetsen. De cynische waarheid is bovendien dat, ondanks onze uitspraken van het tegendeel, er inderdaad geen alternatief ís. Dat bestaat alleen maar in onze dromen en onze retoriek.

Maar valt er een manier te verzinnen waarop we, zo kleinschalig als we zijn, op sce-

nario's als 1968, 1917, 1936 en 1933 kunnen voorbereiden? En op geheel andere? Waar kunnen we wél invloed op hebben? En hoe kunnen we dat zo doen dat onze invloed groeit? Hoe kunnen we laten zien, voelen en horen dat een andere wereld mogelijk is? Haar zoveel mogelijk al te laten bestaan, en haar stap voor stap dichterbij brengen?

De verleiding is groot om op zoek te gaan naar een beter idealisme, maar betere 'ver-van-ons-bed'-verhalen gaan ons niet verder helpen. In plaats daarvan moeten we onze eigen verhalen schrijven. Eigen verhalen, niet alleen omdat we ze zelf schrijven, maar omdat ze beginnen vanaf het begin. Zowel in de tijd als de fysieke en sociale ruimte: hier en nu, vanuit jezelf en je politieke en/of vriendengroepje. Verhalen die met beide handen alles aangrijpen wat invloed heeft of kan hebben, te beginnen met onze lichamen en onze materiële omstandigheden. Invloed op wat dan ook. Zolang het maar in de juiste richting is, op een manier waarvan duidelijk is hoe het zichzelf kan versterken. Want waar kunnen we anders beginnen dan waar we zijn? En hoe kunnen we komen waar we willen zijn, als we geen manier hebben om er te komen?

Als we het zo bekijken kunnen we nu alleen maar in bescheiden projecten denken, en de dynamieken die we daarmee (proberen te) ontketenen. Bescheiden, gelet op de menskracht die we hebben. Maar ons ook bewust van de kracht die we daardoor wel degelijk hebben in de fysieke en sociale ruimte om ons heen. Projecten, omdat het niet gaat om het doen van één zet maar een hele reeks. In een schaakspel, waar de naam 2dh5 naar verwijst, denk je immers ook vooruit. Dynamieken, omdat we de huidige situatie proberen te ontstijgen. Omdat we verder willen komen, uit de impasse willen breken. En dit alles om over enige tijd nieuwe projecten te kunnen initiëren, die wat minder bescheiden zijn en grotere dynamieken aanjagen. Gesteund door praktische ervaringen, onze analyses daarvan, een wat gunstigere situatie en bovenal de kracht van de projecten die we hebben opgebouwd.

Als je ergens energie in steekt, moet het toch minstens evenveel energie teruggeven

Daarbij is het ook een essentiële voorwaarde dat mensen praktisch nut ondervinden van het project. Als je ergens energie in steekt, moet het toch minstens evenveel energie terug geven. Of op zijn minst moet de hoeveelheid energie die je eraan uitgeeft rechtvaardigbaar zijn, in het licht van het resultaat ervan. En niet alleen voor jezelf, maar ook voor anderen. Dat helpt natuurlijk om jezelf en anderen mee te laten (blijven) doen. En het is essentieel om één of meerdere ideeën/praktijken achter het project verder te verspreiden. Naast dat het een belangrijk onderdeel is van wat we ermee willen bereiken, draagt het praktische nut dus ook bij aan het aanjagen van de dynamieken die we willen ontketenen.

Dat dit alles iets is van de zeer lange adem moge duidelijk zijn. We moeten dan ook nadenken over hoe we dit soort projecten langdurig en duurzaam kunnen volhouden. Continuïteit garanderen, zonder een burn-out te krijgen. Stappen vooruit zetten, zonder uitgeput te raken. En bovendien, hoe we die projecten combineren met de rest van ons leven. Dit veronderstelt een tempo dat lager ligt dan in ieder geval de campagnes die ik zelf gewend ben, maar die ook langer aanhouden en gelijkmatiger zijn.

Wat is dan dat nieuwe project waar ik eerder naar verwees? Voor mij is dat Vloerwerk (www.vloerwerk.org). Het gaat mij er niet om je te overtuigen exact hetzelfde te doen. Het gaat mij hier om de methode, om de manier van denken en doen. Ten eerste is dat beginnen vanuit jezelf en je directe omgeving. Vervolgens kijken waarop je, vanuit die concrete situatie, invloed kan uitoefenen. Daarin een manier van doen vinden, die zichzelf kan versterken. Wat ons dwingt bescheiden te zijn, en in projecten en dynamieken te denken. Bewust van de kracht die we wél hebben, zodat we van impasse tot beweging kunnen komen.'

door Dylan

Noot

* Naar aanleiding van het 2dh5-festival van 2016 in Maastricht kwamen organisatoren en deelnemers tot de conclusie dat deze festivals niet meer bij machte leken te zijn om de anti-autoritaire bewegingen verder op te stuwen. Besloten werd dit jaar op 22 januari een interne conferentie met betrokken groepen te houden, waarin deze impasse aan de orde zou worden gesteld met de vraag hoe nu verder met 2dh5? Daarvóór daagde het organisatiecomité bij wijze van een enquête groepen en individuen uit alternatieven voor te stellen, waarbij ook werd gezinspeeld op de toenemende verrechtsing van de samenleving. Vanuit de Vrije Bond kwamen verschillende antwoorden. Dylan zond het zijne als bijdrage voor het themagedeelte van dit blad. [noot van de redactie]

Het fascisme onder de loep

Project van radicale nationale restauratie

Donald Trump is na zijn succesvolle machtsgreep op het oorlogspad tegen alles wat sociaal is. Geert Wilders dreigt iets soortgelijks te doen als hij na een verkiezingsoverwinning het premierschap zou bemachtigen, hetgeen bepaald niet ondenkbaar is. Marine Le Pen zou zich later dit jaar wel eens in het snel langer wordende rijtje extreemrechtse staatshoofden en regeringsleiders kunnen voegen als zij het presidentschap van Frankrijk wint, iets waarmee we maar beter ook rekening kunnen houden. In India heerst premier Modi op basis van een autoritaire en nationalistische politiek. Erdogan en Poetin doen in respectievelijk Turkije en Rusland iets soortgelijks. Het betreft een trend, en die trend gaat richting keihard, autoritair, nationalistisch en vaak openlijk racistisch rechts.

Dat roept de vraag op: is bij dit alles sprake van fascisme? Staan deze staatshoofden en regeringsleiders van nu en van een dreigend morgen, in de traditie van Hitlers Derde Rijk en het fascistische bewind van Mussolini? En als we deze vraag met 'ja' beantwoorden, wat bedoelen we daar dan precies mee? Welke conclusie dienen we daar, als strijders voor een wereld van vrijheid, solidariteit en gelijkwaardigheid, dan uit te trekken?

Waarschuwing over waarschuwend woord
Eerst een andere vraag. Wat is dat eigenlijk, fascisme? En waarom is een nauwkeurig antwoord op deze vraag zo belangrijk? Het zijn vragen die we bij het volgen van de opkomst van Wilders voor onze neus krijgen, want over hem en diens PVV wordt al jaren in deze termen gediscussieerd. Wilders, een fascist? De PVV, een fascistische organisatie? Wilders' aanhangers, dienen we die en bloc als fascisten te typeren?

De vraag naar het wezen van het fascisme heeft meerdere kanten, omdat het woord 'fascisme' meerdere ladingen tegelijk heeft. Fascisme is een analytische term. Het duidt een specifieke politieke stroming aan met bepaalde kenmerken. Het duidt ook een bewind aan dat door die stroming wordt nagestreefd en wordt opgebouwd als aanhangers van die stroming het voor het zeggen hebben. Fascisme is, in dit opzicht, een politieke term zoals ander politieke termen: socialisme, liberalisme, anarchisme. Je kunt daar gewoon analytisch gebruik van maken om te kijken hoe de wereld in elkaar zit.

Maar het woord 'fascisme' heeft tegelijk een andere lading, en die is er niet van los te koppelen. Het woord refereert immers aan dictatuur, genocide en oorlog op enorme schaal. Een beweging of bewind 'fascistisch' noemen betekent die beweging of dat bewind in verband brengen met de nazi's in Duitsland, met de fascisten in Italië, de Ustasja's in Kroatië, de Nederlandse NSB en noem maar op. Wilders een fascist noemen is Wilders in één adem noemen met Mussolini, Mussert, Hitler. Wie dat doet, dicht Wilders een verwantschap met genoemde fascistische kopstukken toe. Daar schrikken mensen soms van, dat zien mensen als erg scherp-kritisch.

Die schok, die prikkelende scherpte is echter precies de bedoeling: het etiket 'fascisme' dient hier namelijk als waarschuwing, niet louter als analytische omschrijving. Wilders een fascist noemen betekent: erop wijzen hoe gevaarlijk Wilders met zijn optreden is en wordt. Uit die waarschuwing vloeit dan een oproep voort om hem tegen te houden. Immers: 'Dat Nooit Weer'. Precies dat waarschuwende van het woord, via de verwijzing naar een eerder fascisme, geeft het gebruik van het woord een extra lading, een extra scherpte. Precies daardoor reageren mensen die van fascisme beschuldigd worden doorgaans zo fel. Mensen willen immers niet graag tot geestverwant van genocidale

dictators worden bestempeld, het is geen goede reclame. Juist mensen die met moslims in grote lijnen zouden willen doen wat eerdere fascisten met joden deden, zien liever niet dat die parallel breed wordt uitgemeten. De parallel zien tussen bijvoorbeeld Wilders en Hitler betekent immers voor veel mensen gelukkig nog dat ze zich met walging van Wilders afwenden. Dat is precies waarom het trekken van zo'n parallel een deel van de noodzakelijke strijd tegen de PVV dient te zijn.

Maar de waarschuwing via zo'n parallel werkt alleen als de parallel echt aannemelijk is, als de kritiek dus klopt. Het is niet zinvol om elke politicus die een beetje autoritair is een fascist te noemen. Het is niet zinvol om elk gewelddadig politieoptreden standaard als fascistisch aan te duiden, het is niet zinvol om elke uiting van racisme als bewijs van fascisme te zien, Waarom niet? Omdat elke regering inherent autoritair is, omdat racisme zeer wijdverbreid is in het hele politieke spectrum, omdat politiegeweld een eigenschap is van elke staat, en niet alleen van de fascistische staatsvorm. Als alles wat autoritair is, staatsgeweld hanteert en racisme uitstraalt automatisch 'fascistisch' is, dan hebben we de waarschuwende werking van het woord zo breed gehanteerd dat de analytische werking van het woord zoek is geraakt. Immers, als alle gevestigde politiek en staatsmacht fascistisch is, wat is er dan specifiek fascistisch aan Hitler en Mussolini? Als alles wat onderdrukkend is, meteen 'fascistisch' is, dan hebben we het begrip tot scheldwoord teruggebracht. Als uiting van boosheid is dat op zich best. Schelden is een menselijke behoefte, die heeft ook een plek nodig. Maar het is niet behulpzaam als we ons willen oriënteren, als we de sociale realiteit willen doorgronden om die realiteit ten goede, in de richting van vrijheid in solidariteit van gelijkwaardigen, te veranderen.

> Als alles wat onderdrukkend is meteen 'fascistisch' is, dan hebben we het begrip tot scheldwoord teruggebracht

Wie het woord 'fascisme' zó breed hanteert dat niet alleen Trump, maar ook Obama (en Sanders?) eronder vallen, wie niet alleen Wilders, maar ook Rutte, Asscher, Pechtold en Buma (en Roemer?) daaronder rekent, zal vrij snel behoefte voelen aan een nieuw woord. Een woord waarmee Trump en Wilders juist weer onderscheiden worden van Obama, Pechtold en noem ze allemaal maar op. Maar precies als dat onderscheidende begrip is het woord 'fascisme' juist nuttig. Ik stel dan ook voor om dat woord niet te hanteren voor alles wat ons vanwege het autoritaire en racistische karakter niet bevalt, maar om er een preciezere, meer nauwkeurige betekenis aan toe te kennen. Dit betekent niet dat alle politiek en heerschappij die buiten dat begrip 'fascisme' vallen, vrijuit gaan. Fascisme is een bepaalde vorm van uiterst kwaadaardige politiek. Er zijn andere kwaadaardige stromingen en heerschappijvormen, evenzeer verwerpelijk als het fascisme, maar wezenlijk anders. Die verschillen doen ertoe, omdat ze een ander soort bestrijding met zich meebrengen. Neoliberalisme is antisociaal en repressief, net als fascisme, net als trouwens ook stalinisme. Maar dat maakt die verschijnselen nog niet identiek.

Fascisme destijds

Wat is het dan wel, dat fascisme? Er zijn tal van pogingen gedaan om dat in kaart te brengen. Zo circuleren er handzame lijstjes van kenmerken waaraan je fascisme kunt herkennen. Eén ervan is van de hand van een zeker Lawrence Britt. Hij komt met veertien kenmerken.[1] Alomtegenwoordig nationalisme is het eerste, gevolgd door het vertrappen van mensenrechten, het aanwijzen van zondebokken als vijanden, 'suprematie van de militairen', wijdverbreid seksisme, 'gecontroleerde media', een 'obsessie met nationale veiligheid' en ga zo maar door. Allemaal zaken die we bij fascistische staten, bewegingen en leiders aantreffen.

Er is alleen een probleempje: de meeste van deze zaken zien we bij andere staatsvormen ook. Noord-Korea kent indrukwekkend militair machtsvertoon, nationalisme, verregaand gecontroleerde media, vertrapping van mensenrechten. Is Noord-Korea fascistisch? Hoe zat het met Nicaragua tussen 1979 en 1990, onder de linkse sandinisten, die zich door CIA-annex-contrarevolutionaire agressie genoodzaakt voelden het leger uit te bouwen, de nationale veiligheid centraal te stellen, de mensenrechten en de persvrijheid in te perken? Waren die sandinisten daarmee meteen ook maar deels 'fascistisch'? Volgens het lijstje misschien: militarisme, ondermijning van mensenrechten, nationale veiligheid, ingeperkte pers, dat zijn al vier van de veertien punten. Maar dat lijkt me geen vruchtbare conclusie, ook niet als we – zoals volgens mij nodig is – ook de repressieve politiek van een linkse regering als die van de sandinisten afwijzen.

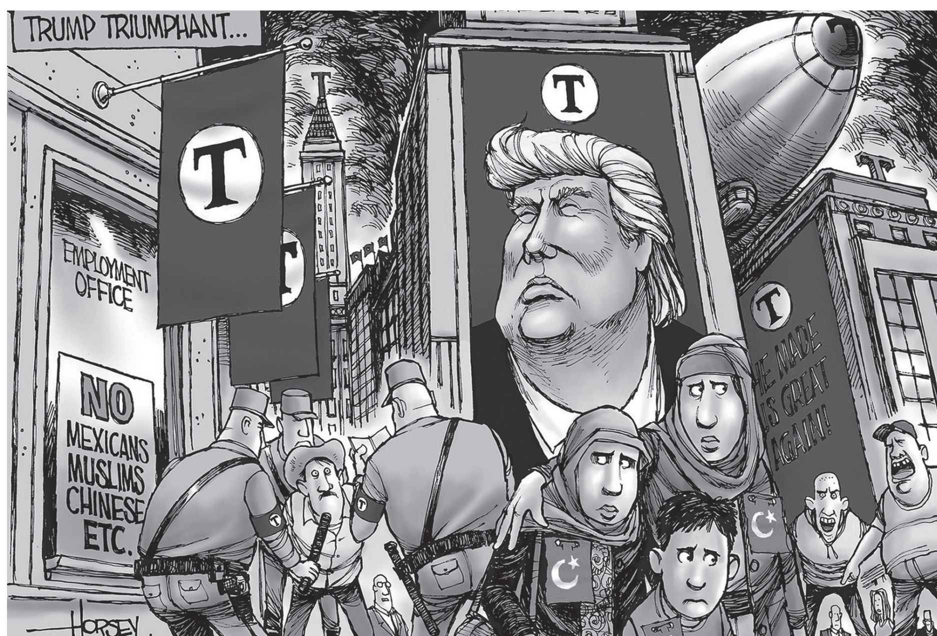
De gemeente Den Haag vertrapt de mensenrechten van antifascisten en van bewoners van de Schilderswijk, de gemeente Rotterdam vertrapt de mensenrechten van anti-Zwarte Piet-activisten. Beide liggen in een Nederland waar via doe-ff-normaal-retoriek en dergelijke het nationalisme stelselmatig wordt bevorderd, waar vluchtelingen en moslims als zondebok worden aangewezen – bepaald niet louter door de PVV – en waar onder verwijzing naar 'terrorisme' de nationale veiligheid op de troon is gehesen. Zijn Den

Haag en Rotterdam fascistisch bestuurde steden in een fascistisch Nederland? Met het veertienpuntenlijstje van Britt zou je zeggen van wel. Maar waarom je dan nog specifiek druk maken over Pegida of de NVU? Het fascisme is er immers al? Mij lijkt dit geen zinvolle benadering. Het fascisme heeft inderdaad de door Britt aangewezen kenmerken. Het heeft die kenmerken echter op een specifieke manier, waarmee het fascisme zich onderscheidt van andere stromingen en heerschappijvormen, die de meeste kenmerken ook hebben maar op een andere manier.

Het probleem ligt hier dieper dan in het lijstje zelf. Het probleem ligt in de analyse waarmee Britt tot het lijstje kwam. Boven het lijstje staat: 'Dr. Lawrence Britt heeft de fascistische regimes van Hitler (Duitsland), Mussolini (Italië), Franco (Spanje), Soeharto (Indonesië) en diverse Latijns-Amerikaanse regimes onderzocht', en daar leidde hij zijn veertien punten uit af. Maar dat betekent dat hij, voordat hij die regimes ging onderzoeken, al reden zag om ze fascistisch te noemen. Kennelijk gegronde redenen want de genoemde regimes zijn inderdaad fascistisch of er zeer nauw mee verwant. Maar wat waren de gegronde redenen? Het lijstje is het product van een analyse waarvan we een essentieel deel niet te lezen krijgen: de criteria om een regime fascistisch te noemen. Uit het onderzoek komen dan veertien criteria voort. Het heeft de trekken van een cirkelredenering waarvan echter een wezenlijk deel onzichtbaar blijft.

Ik kies een iets andere benadering. Ik probeer te kijken naar regimes die zichzelf fascistisch noemden, of er openlijk als inspiratiebron naar verwezen. Ik kijk naar wat die regimes, die bewegingen en hun grondleggers motiveerde, wat zij nastreefden en hoe. Daarbij ligt dan de nadruk op wat deze ambitie en methodiek onderscheidde van andere stromingen: zeggen dat Hitler 'de macht wilde', zegt immers weinig want dat wil elk politicus. Interessanter is de vraag wat hij en zijn geestverwanten wilden met die macht, en hoe ze dat tot zo'n gevaarlijk gewelddadig optreden bracht. Van daaruit worden dan overeenkomsten met bepaalde huidige politici en stromingen duidelijk – zo duidelijk dat het etiket 'fascisme' voor zulke politici en stromingen te rechtvaardigen valt.

Startpunt voor fascisten vanaf het begin, pal na de Eerste Wereldoorlog in Italië en Duitsland was een zeer specifieke vorm van nationalisme. Het was niet zomaar het zeer wijdverbreide patriottisme van eigen haard is goud waard en oost west thuis best, al maakte het van die sentimenten behendig gebruikt. Het ging dieper, verder en hoger. De natie eiste volgens fascistische gangmakers als Mussolini en Hitler een soort absolute loyaliteit en onderhorigheid van iedereen die van de natie deel uitmaakt. De natie is daarmee hét organisatorische beginsel van de maatschappelijke orde. Die natie staat daarmee niet naast allerlei andere loyaliteiten en beginselen zoals godsdienst, familie, beroepsgroep, politieke overtuiging of klasse. Het staat daar boven.

Daar vloeit uit voort dat loyaliteiten die haaks op de natie staan als vijandig worden gezien. De belangrijkste van die als vijand bejegende loyaliteit is klassensolidariteit. Die stelt immers leden van dezelfde natie tegenover elkaar: arbeiders die zich verenigen tegen ondernemers ondermijnen daarmee de nationale eenheid. Het verbindt bovendien leden van de klassen over de grenzen heen: de arbeiders van alle landen die hun nationale loyaliteit opzij schuiven vanwege de internationale solidariteit. Op klassensolidariteit gebaseerd emancipatorisch internationalistisch gedachtegoed en gedrag staat totaal haaks op dit nationalisme. Aanhangers van dit nationalisme betoonden zich van de socialistische, communistische en anarchistische arbeidersbewegingen dan ook dodelijke vijanden.

Dit maakte dit slag nationalisten tot aantrekkelijke hulptroepen voor ondernemers die zich door oplaaiende arbeidersstrijd in de verdediging geduwd voelden. Zo verscheen het Italiaanse fascisme in 1919 ten tonele: als verzameling bendes van door ondernemers gesteunde activisten tegen de vakbonden en de linkse partijen, als een leger van contrarevolutionaire knokploegen. Voor Hitlers nazi's gold iets dergelijks. Absolute loyaliteit aan de natie, gewelddadige strijd tegen iedereen die de natie bedreigde. Dat typeerde de fascisten, en het onderscheidde ze van andere rechtse stromingen voor wie de natie gewoon één van de traditionele pijlers van de orde was, maar niet het Allerhoogste Goed. Voor zover een traditionele conservatief een allerhoogste goed erkent, is dat meestal God, niet de Natie. Voor zover een rechtsere liberaal een hoogste goed erkent, is dat Bezit, niet de Natie.

Wat het nationalisme in het fascisme bovendien een bijzonder karakter gaf was de perceptie dat de natie, dat hoogste goed, in acuut gevaar was. In Duitsland wortelde dat gevoel in de nederlaag van de Eerste Wereldoorlog, in Italië in het gevoel dat het land weliswaar tot de overwinnaars hoorde maar volgens nationalisten geen evenredig deel van de oorlogsbuit kreeg. De natie was vernederd, verzwakt, verslagen. Natuurlijk kon dat niet geweten worden aan tekortschieten van de natie zelf, want die was per definitie heilig. Daarvandaan was de stap dat de natie van binnenuit wordt ondermijnd, dat een voorheen 'gezonde' natie aangetast is door 'ziektekiemen', dat het volk 'volksvreemde elementen' in haar midden heeft die schade aanrichten, niet ver. Niet enkel individuen werden hiervoor aangewezen, zelfs niet alleen politieke stromingen die de loyaliteit aan de natie ondermijnden, maar ook hele bevolkingsgroepen, die deel uitmaakten van de bevol-

king maar de eenheid van de natie zouden ondermijnen. Daarvoor werden in Duitsland met name de joden aangemerkt. Hier wordt de plek die racisme en zondebokpolitiek in het fascisme heeft, zichtbaar.

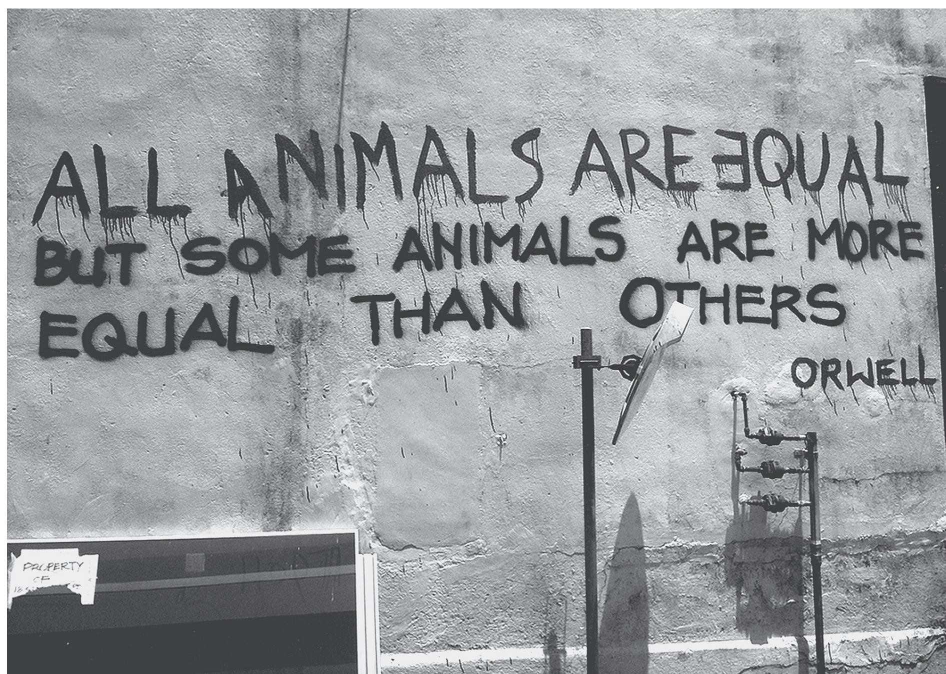
Een acuut gevaar, vertegenwoordigd door de internationalistische arbeidersbeweging en door 'volksvreemde elementen', vergt in het fascistisch discours acute en hardhandige bestrijding. Tegen de arbeidersbeweging vereiste dit terreur en dictatuur. Tegen de 'volksvreemde elementen' vereiste dit systematische uitsluiting, gevolgd door wat later etnische zuivering ging heten en uiteindelijk, in nazi-Duitsland, industrieel georganiseerde uitroeiing door massamoord.

Om de ondeelbare loyaliteit van de natie tot uitdrukking te brengen voorzagen fascistische bewegingen en regimes zich van een absoluut, eenhoofdig leiderschap. Geen fascisme zonder Führer, Duce of Enig Lid van de Partij. Repressie tegen de arbeidersbeweging en tegen een ieder die de absolute loyaliteit aan de natie uitdaagt; racisme dat zich op uitsluiting en vernietiging en niet 'alleen maar' op discriminatie richt, een absoluut leider aan het hoofd: die kenmerken krijgen hun specifiek fascistische samenhang via dat verhitte, maar zich tegelijk acuut bedreigd voelende, nationalisme. Om de heilige natie vervolgens niet alleen binnenslands maar ook buitenslands armslag te geven, wordt oorlog als volstrekt geoorloofd middel gezien. Bewapening en een sleutelrol voor het militaire apparaat vloeien hier uit voort.

Zo zien we hier de karakteristieke mix van een racistische, militaristische terreurstaat, tot de tanden bewapend en openlijk tot oorlog bereid, allemaal ter wille van de Natie, met de Ene Grote Leider aan het hoofd. Veel van de items uit het veertienpuntenlijstje

> Om de natie niet alleen binnenslands maar ook buitenslands armslag te geven, wordt oorlog als volstrekt geoorloofd middel gezien

van Britt zien we terug. Maar nu hebben ze een samenhang in een ultranationalistisch politiek project dat fascisten typeert, en hen onderscheidt van 'gewone' rechtse conservatieven, religieuze fundamentalisten, liberalen, stalinisten en wat je verder maar hebt. Al die andere stromingen zijn niet inherent 'beter' dan het fascisme. Ze zijn alleen ook niet hetzelfde.

Vandaag de dag

Nu is het ook vrij makkelijk te zien waarin huidige uiterst rechtse politici en stromingen in het voetspoor van het vooroorlogse fascisme treden. Het is precies die natie die door mensen als Wilders, Le Pen en Trump op een voetstuk is gehesen en aan wie absolute loyaliteit toekomt. Maar het is precies ook het gevoel dat die natie acuut bedreigd wordt, dat de politiek van deze mensen en bijbehorende stromingen typeert. Bedreigd door wie? Boven alles door moslims, die in het huidige uiterst rechtse discours de rol van 'volksvreemde elementen' toegedicht hebben gekregen, zoals joden die rol in de jaren twintig, dertig en veertig van de twintigste eeuw toegewezen kregen. Antimoslimisme[2] neemt bij Geert Wilders en zijn geestverwanten de rol over die antisemitisme bij Hitler en zijn geestverwanten innam.

Dat zich bedreigd voelende nationalisme, dat zo kenmerkend is voor fascistische politiek, zie je niet enkel bij Wilders. Het heeft veel te weinig aandacht gekregen, maar juist ook de retoriek van Trump wijst in die richting. Neem zijn campagneleus: 'Make America great again'. Hoezo, again? Weer? Moet Amerika groot gemáákt worden, zoals vroeger? Dan is Amerika kennelijk zijn vroegere grootsheid kwijt geraakt! Geen mainstream politicus haalde het de afgelopen vijftig jaar in het hoofd zoiets te beweren. 'Donald Trump (...) is de eerste persoon om openlijk campagne te voeren op een platform van Amerikaanse neergang,' zo schrijft Tom Engelhardt op 26 april van 2016.[3] Eerder was het altijd 'Amerika, de grootste van alle naties', in het heden, niet enkel in het betreurde verleden en een nagestreefde toekomst. Het idee dat die grootheid verloren was en herwonnen diende te worden, onderscheidde de retoriek van Trump heel opvallend van die van Clinton, die herhaaldelijk beklemtoonde dat het met die grootheid juist wel goed zat. Met het pleidooi tot krachtdadig herstel van verloren gegane nationale glorie plaatst Trump zich dan ook buiten de gangbare 'liberal'-conservatieve consensus in de VS. Het maakt hem verwant aan het historische fascisme en aan politici als Wilders.

De drastische maatregelen die Trump bepleit – een muur tegen immigranten uit Mexico, het deporteren van immigranten zonder vereiste papieren, dreigende registratie van en de grenzen dicht voor moslims – zijn te zien als een hedendaagse versie van de racistische uitsluitingspolitiek van eerdere fascismes. Ja, ook mainstream-politici als Obama hanteerden hier onderdelen van. Onder Obama zijn bijvoorbeeld enkele miljoenen immigranten het land uitgewerkt. Waarin Trump afwijkt is de openlijke hardhandigheid van zijn racistische pleidooi en beleid en het inbedden van zijn racistische politiek in een extreem nationalistisch raamwerk. Die combinatie maakt de campagne en de dynamiek die Trumps kandidatuur en presidentschap oproept en weerspiegelt tot een fascistisch verschijnsel, al is Trump zelf wellicht te incoherent om hem als fascist in ideologische zin te benoemen.

Zo naderen wij het eind van een voorlopige verkenning. Fascisme blijkt vooral een politiek van radicale nationalistische restauratie. De natie, die ultieme loyaliteit toekomt, is volgens fascisten bedreigd. Die natie vereist eerherstel en dient haar macht terug te krijgen. Ze dient gerestaureerd te worden in haar oude glorie, en daarmee verbonden dienen traditionele hiërarchieën van staatsgezag, patriarchaat, etnische superioriteit en dergelijke ook in oude reactionaire glorie te worden hersteld. Omdat de bedreiging acuut is, dient de restauratie dat ook te zijn. Vandaar: radicale, revolutionaire restauratie, via een machtsgreep die hetzij openlijk gewelddadig is, hetzij een impliciete dreiging met straatgeweld niet schuwt. 'Revolutionair' betreft hier de grondigheid van de middelen, niet het openlijk contrarevolutionaire doel.

Niet alleen dient volgens fascisten aan de dreiging van 'volksvreemde elementen' een hardhandig eind gemaakt te worden, ook het gevaar van emancipatorische, egalitaire bewegingen van onderop dient met draconische middelen uitgeschakeld te worden. Het betreft, om een oudere omschrijving te hanteren, hier dan ook een 'revolutie tegen de revolutie', een 'preventieve contrarevolutie'. Hitler sloot niet enkel een handvol communistische partijleiders op, hij probeerde met grootschalige terreur de organisaties van de arbeidersbeweging uit te roeien en de overlevenden zo bang te maken dat verzet letterlijk ondenkbaar zou worden.
Dat laatste, contrarevolutionaire element zie je vandaag de dag veel minder scherp dan in Italië 1920 of Duitsland 1932. Dat komt natuurlijk omdat er van een arbeidersbeweging die kracht uitstraalt waartegen fascisten zouden willen optreden, amper sprake is. Toch is het radicaal-restauratieve, (contra)revolutionaire element er wel: in het rechtse gefulmineer tegen doorgeschoten vrijheid, bandeloosheid en dergelijke, in het bijbehorende law-and-order-pleidooi, en de zeer positieve houding die zowel Trump als Wilders jegens juist een hardhandig optredende politie tentoonspreiden. Wat bij Hitler de ineenstorting van het Duitse Keizerrijk was, dat zijn bij hard rechts vandaag de dag de jaren zestig.

Wat bij Hitler de ineenstorting van het Duitse Keizerrijk was, dat zijn bij hard rechts vandaag de dag de jaren zestig

Ja, VVD-ers kunnen er ook wat van, wat dit soort dingen betreft. Maar dat is samen met het scherpe nationalisme en racisme dat ook die partij propageert dan ook een teken van verwantschap die ook die partij gaandeweg met fascistische politiek is gaan vertonen. Nog is de VVD geen fascistische organisatie, waar de PVV dat wel degelijk is. De VVD is echter al op en top een partij van de collaboratie met het naderende PVV-fascisme geworden. Als Wilders straks Grote Leider wordt, zit er voor Rutte vast wel een staatssecretariaat voor koloniale musea in.

In de VS is de (contra)revolutionaire dynamiek veel duidelijker. De Black Lives Matter-beweging vanuit zwarte gemeenschappen tegen racistisch politiegeweld was bijvoorbeeld expliciet doelwit van de Trump-campagne. Trump moedigde die racistische politie daartegen verder aan en kreeg steun vanuit politie-'vakbonden'. Het reactionaire offensief dat Trump ontketent, is wel degelijk een hardhandige tegenaanval op sociale strijd zoals die de laatste jaren via Black Lives Matter en andere sociale bewegingen is opgekomen. In Nederland vervult de strijd tegen de racistische Zwarte Piet-figuur in de motivatie van het Wilders-fascisme op kleinere schaal een soortgelijke rol.

Het fascisme van destijds heeft dus opvolgers, in de vorm van de PVV, het Front National van Le Pen en van de campagne van Trump en zijn Alt Right supporters. Op de verwantschap hameren is een waarschuwing. Die waarschuwing hoort bij het inzicht in hoe dit fascisme werkt, wat dit fascisme beoogt en waarom dit dus de dodelijke vijand is van een ieder die vrijheid en solidariteit op basis van gelijkwaardigheid wil zien bloeien. Waarschuwing en inzicht zijn van een strijd tegen dit fascisme een onmisbaar deel.

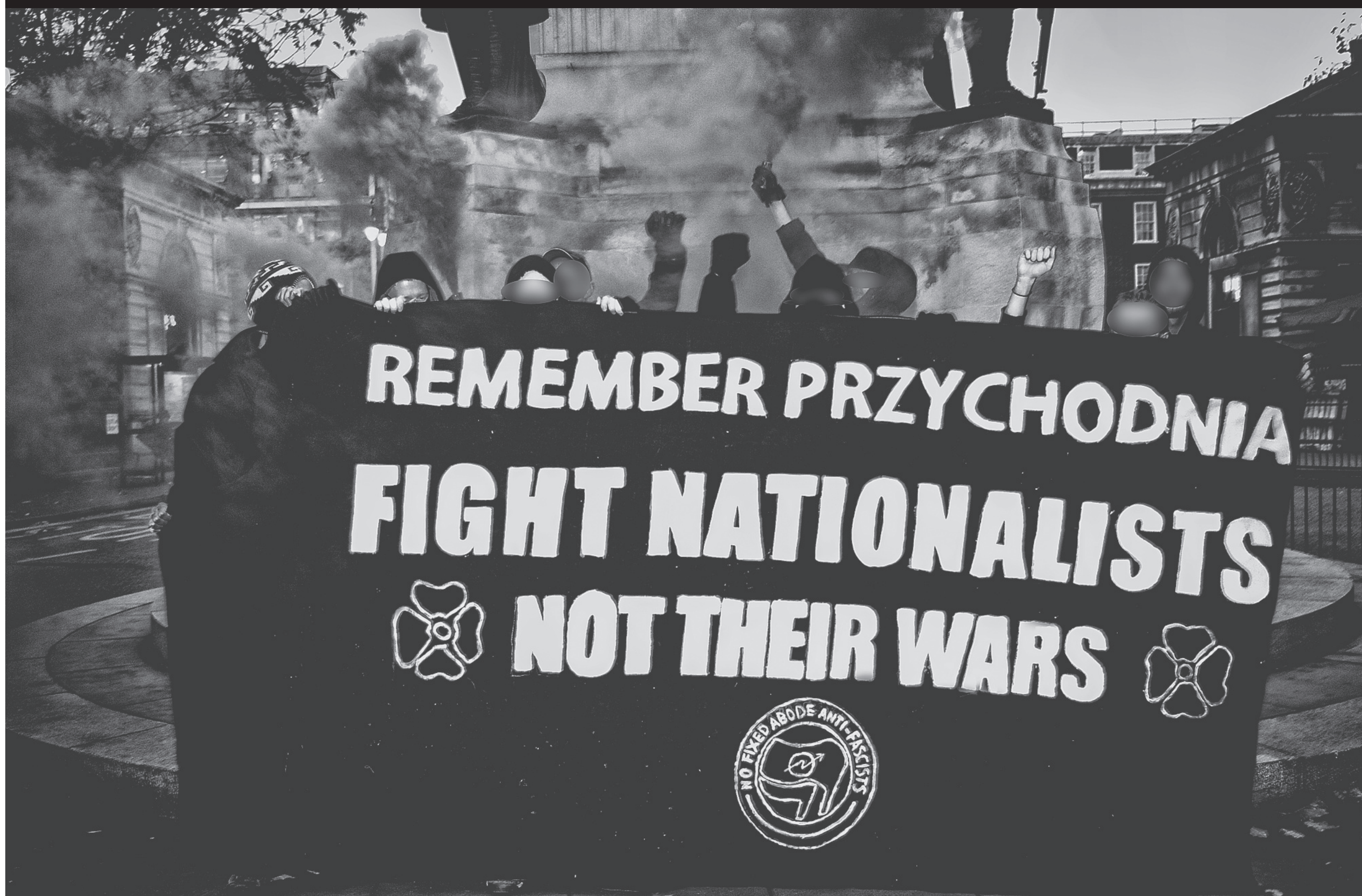
door Peter Storm

Noten

1 Lawrence Britt, 'Fourteen Defining Characteristics of Fascism', op www.democraticunderground.com.

2 Het woord 'islamofobie' is misplaatst, ik weiger het te gebruiken. Het gaat niet om een 'fobie', niet om een psychische aandoening van mensen die hun afkeer van moslims niet kunnen helpen. Het gaat om maatschappelijke afwijzing en haat. Dat dienen we niet te psychologiseren door het een fobie te noemen. En de afwijzing en haat richten zich niet tegen 'de islam', maar tegen moslims en tegen mensen die afkomstig zijn uit landen waar de meeste mensen moslims zijn. Het betreft niet een godsdienst maar een gemeenschap. Het gaat niet om islamofobie maar om antimoslimisme, de vorm van racisme die in het huidige fascistische discours een sleutelrol speelt.

3 Tom Engelhardt, 'The Real Meaning of Donald Trump', op www.tomdispatch.com.

Antifascisme in de eenentwintigste eeuw

Op zoek naar een strategie

Het antifascisme is de afgelopen decennia met het oplevende fascisme en nationalistische tendensen binnen de westerse staten steeds relevanter geworden. Sinds de val van de Berlijnse Muur leven nationalisme en fascisme op binnen Europa, een opleving die parallel loopt aan de afzwakking van de traditionele linkse politiek. Die heeft op grote schaal klassenstrijd en (staats-)socialisme laten varen in ruil voor een liberaal progressivisme dat een middenweg zocht tussen de gedecreteerde sociaal-democratie en de neoliberale reactie daarop. Sinds de jaren negentig zijn verscheidene parlementaire en extra-parlementaire politieke partijtjes en groeperingen opgekomen en ondergegaan die op de reactionaire beweging inspelen en die politiek sturen. In reactie daarop heeft de nasleep van het nieuwe links, dat zich afzette van het traditionele links en een radicalere politieke richting opzocht, het voortouw genomen in de strijd tegen deze fascistische en reactionaire groepen waar ze hun kop opstaken. Dit had op korte termijn aanhoudend succes, maar na verschillende decennia blijft het dweilen met de kraan open.

Antifascisme is een absolute noodzaak. Ongehinderd zullen fascistische en nationalistische groeperingen steeds meer macht vergaren in zowel effectieve organisatiekracht als massa en daarmee hun invloed op onze samenleving vergroten. Daarbij maakt het gevestigde rechtse politieke establishment graag gebruik van deze beweging om haar eigen politiek aan te scherpen tegenover de druk van politiek links en worden de gevestigde linkse partijen door deze druk en hun eigen opportunisme gepushed om deze lijn over te nemen en hun eigen politiek af te zwakken. In het ergste geval lukt het een fascistische groep genoeg kracht op te bouwen om de staatsmacht (dan wel via een staatsgreep of via parlementaire democratie) over te nemen en zal ze over de mogelijkheden beschikken om haar politiek met alle nodige middelen uit te voeren, met alle consequenties van dien voor zowel onze politiek als voor allen die zich op bepaalde onderdrukte posities vinden. Een compromisloos, principieel en effectief antifascisme in woord en daad, ongehinderd door het vervreemde moralisme van de ideologische liberale hegemonie en haar dubbele agenda van het fragmenteren van de politiek compositie van de arbeidersklasse, is nodig, willen we dit doemscenario ondermijnen of überhaupt over de netwerken en middelen beschikken om ons te verzetten mocht het zo ver komen. Het gaat er bij dit alles niet om of fascisten wel of niet hun mening mogen uiten, antifascisme is zelfverdediging.

Nationalisme en fascisme: wat is dat nou eigenlijk?

Het antwoord op deze vraag is vreemd genoeg minder vanzelfsprekend dan men zou denken. Fascisme als woord is na de Tweede Wereldoorlog jammer genoeg veranderd van een woord dat een specifieke politieke ideologie en tendens beschrijft naar een vuilnisbakwoord voor alles wat maar een beetje autoritair overkomt. Elkaar een fascist of nazi noemen is in het huidige politieke discours jammer genoeg niet abnormaal en heeft weinig te maken met of degene die dit label opgeplakt krijgt ook daadwerkelijk een fascist is (al kan het natuurlijk altijd zijn dat hij of zij deze sympathieën heeft). Vooral rechtse politieke stromingen en tendensen

worden zo benoemd terwijl ze dit vaak niet zijn. Dit betekent echter niet dat deze geen relatie met fascisme hebben, organisatorisch of ideologisch.

De belangrijkste dingen die we moeten scheiden in onze analyse zijn de nationalistische en de fascistische bewegingen en groeperingen. Beide zijn onderdeel van een algemeen reactionaire beweging die specifiek in Europa en Noord-Amerika opleeft, maar ze zijn niet identiek. Fascisme (en daar rekenen we ook nazisme onder) heeft een concretere politiek dan het algemene nationalisme dat zelf vaak veel vagere ideologische concepten hanteert. Fascisme streeft een nationale heropleving en wedergeboorte na van een verenigd nationaal bewustzijn en van macht door middel van een totalitaire staat. Dit doet het fascisme door zich te richten op sociale en politieke groepen die gezien worden als de veroorzaker van de chaos binnen de natie, met name etnische en religieuze minderheden, niet- of anti-nationalistische politieke groepen en groepen die als immoreel en decadent worden gezien. Historisch moet men denken aan respectievelijk Roma, joden, socialisten, liberalen en homoseksuelen. Tegenwoordig ligt de nadruk meer op moslims, arbeidsmigranten, algemeen linkse politici en individuen en werklozen (die met name gezien worden als bewust werklozen in plaats van mensen zonder werk).

Nationalisme daarentegen is veel algemener in zijn omvatting (fascisme valt daar ook onder) en is verenigd op het punt dat men de natiestaat en de nationale identiteit als middelpunt van politieke macht en identiteit beschouwt. Ideeën over gedeelde cultuur, normen en waarden, taal en religie verbinden een allegaartje van conservatieven, autoritairen, populisten, islamcritici, eurosceptische liberalen en christenen rondom de sociaal-politieke kwesties die spelen in het Westen. Deze zijn in het algemeen de snelle veranderingen en demografische opmaak en de culturele en sociale verhoudingen en aannames en de politieke veranderingen, met name de economische teloorgang en positie van het Westen in de wereld. De voornaamste kwesties manifesteren zich als reële en vermeende dreigingen tegen het Westen en de nationale identiteit waarop het zich baseert. Het resultaat is dat niet-fascistische nationale tendensen vaak veel vager zijn, waarbij vooral met *buzzwords* en nietszeggende concepten worden geslingerd zoals: Westerse waarden, democratie, vrijheid en aanpassen aan 'onze cultuur'. Hun politiek is vaak passief, situatieafhankelijk, single-issue of geheel afwezig. Het is hier dat fascisme ruimte vindt binnen de nationalistische stroming en het is hierop waar het tracht macht op te bouwen en te gebruiken. Het is dus wel zo dat de verschillen niet absoluut zijn en dat het fascisme de algemeen nationalistische bewegingen zowel beïnvloedt als dat het er door wordt beïnvloed. Wat de andere nationalisten scheidt van de fascisten is dat deze vaak veel minder verregaand in hun politiek, veel reactiever en minder tot actie bereid zijn; ze nemen in veel gevallen liever de weg van schrijven, klagen en stemmen en zijn veel terughoudender. Hierdoor laten ze zich vaak ideologisch voor het karretje spannen van fascisten op straat en hollen ze achter rechts-populistische en fascistische parlementaire partijen aan. Maar ze krabbelen net zo snel terug als het niet meezit en zullen ook op de achtergrond verdwijnen als er geen directe aanleidingen zijn om zich te laten horen. Ze zijn echter wel, mocht het zo ver komen, vatbaar voor het fascisme en het is ook hierop dat het fascisme zich probeert te organiseren.

> Het gebruik van geweld en concepten zoals loyaliteit, trouw en opoffering ten gunste van volk en vaderland is wat fascistische politiek specifiek maakt

Fascisme verheerlijkt geweld en strijd, zowel in symboliek als in de praktijk in de verdediging van het volk of het 'blanke ras'. Het gebruik van geweld en concepten zoals loyaliteit, trouw en opoffering ten gunste van volk en vaderland is wat fascistische politiek specifiek maakt. Haar aantrekkingskracht ligt op deze vlakken en niet op het punt van haar politieke programma of haar argumenten. Hierdoor is het vrijwel onmogelijk om fascisme te bestrijden met discussie en debat. Het speelt daarentegen in op sentiment, het gevoel van veiligheid en waarden in gedeelde identiteit en eenheid, wat inherent is binnen het algemene nationalisme, en op angst voor dat wat deze gevoelens destabiliseert. Door te marcheren proberen ze hun macht te tonen om zo meer mensen naar zich toe te trekken en door gewelddadige acties proberen hun vijanden klein te houden of spanningen aan te scherpen wat hun vaak ten goede komt.

De materiële oorsprong en politiek-historische rol van fascisme

Om de oorsprong van de huidige (neo-) fascistische en de nationale reactie waarvan het deel uitmaakt te begrijpen moeten we kijken naar de economische relaties die onze huidige politiek en sociale veld vormen. Vaak wordt de economische crisis en de verslechterende levenstandaard aangehaald als bron van fascisme maar dit is maar deels waar. Het is zeker een aanwakkerende factor maar het is veel te specifiek en negeert veel algemenere ontwikkelingen. De belangrijkste factoren zijn globalisering van kapitaal en het neokolonialisme en de arbeidsmigratie die hier uit voorkomt. Dit proces, dat zich met name uit in de afgelopen paar decennia, loopt bijna parallel met het zogenaamde heroplevende nationalisme en fascisme.

Hierbij moeten we kijken naar hoe de mobiliteit van kapitaal politieke machtsvorming beïnvloedt; dat is de translocatie van politieke macht weg van het parlement en de natiestaat naar internationale verdragen, organisaties en comités. Macht is niet langer gecentraliseerd op één punt maar beweegt zich van lokale schaal tot op globaal niveau via een complex internationaal netwerk van communicatie en organisatie. Het gevolg is dat de politiek zich eerder focust op de beweging van kapitaal en de belangen daarbij van diverse politieke actoren dan dat van het nationale volk en dit is de doodsteek voor de politieke macht van de traditionele liberale democratie, dat zich baseerde op het negentiende-eeuwse nationalisme als ideologische basis (het nationaal burgerschap). Met andere woorden, de parlementaire democratie breekt af voor zover ze ondergeschikt is aan de praktijk van de beweging van kapitaal met als gevolg dat lobbygroepen, internationale en transnationale organisaties zoals het IMF en de Europese Unie veel meer reële macht bezitten over nationale regeringen dan het parlement. Dit resulteert in een ideologische ontmanteling van de democratie, die claimt dat de legitimiteit van macht bij het volk ligt. Zo worden de politieke contradicties verduidelijkt omdat democratische verhoudingen tussen 'het volk' en de instituties die werkelijk de macht uitoefenen afwezig of niet vanzelfsprekend zijn. Deze instituties worden dan ook gepersonifieerd als de (globalistische) elite.

Het is dus zo dat de klassecontradicties op het moment aangescherpt en haarfijn duidelijk zijn, al worden deze niet altijd in

antikapitalistische termen geformuleerd. Het is hierop dat oppositie (in het Westen) zich in tweeën splitst, een alterglobalistische tendens die zich links oriënteert en een nationalistische die zich als (alternatief) rechts of als derde positie (links noch rechts; een bekend fascistisch concept) oriënteert. Het lijkt hierdoor alsof beide een gedeeld vijand hebben, maar niets is minder waar. Fascisme heeft historisch gezien altijd een antikapitalistische dimensie gehad, maar nooit op het niveau van werkelijke productieve relaties tussen mensen. Het verzet zich zowel in het verleden als in de huidige tijd tegen de modernistische en de progressieve liberale ideologie die zich manifesteerde in kapitalistische maatschappijen. Daarbij verzette het zich ook tegen linkse bewegingen en wees het klassenstrijdpolitiek af, waar tegenover het klassencollaboratie preekte, verenigd binnen de natiestaat (iets wat ze deelde met christelijke politiek). Net zoals toen verzetten de nationalistische tendens en het fascistische alternatieve rechts zich tegen alle progressieve beweging binnen de kapitalistische maatschappij en omarmen ze de autoritaire instituten die het waarborgt: de staat, kerk, de patriarchale familie, racisme en cis-heteronormativiteit. Ook manifesteert hun antikapitalisme zich vaker tegen de internationalisering van de kapitalistische klassen en wordt vaak ook geformuleerd in de vorm van antisemitische ideeën; het idee van een 'internationale joodse samenzwering' tegen het 'blanke ras' vormt nog steeds de kern van veel fascistische politiek (met name die van wit-nationalistische en neonazistische groepen).

Maar op materialistisch vlak is de belangrijkste scheiding tussen de alterglobalistische en nationalistische tendensen de kwestie van zelfvalorisatie van de arbeidersklasse; wat zich manifesteert als het verzet tegen werk, kraken en arbeidsmigratie, een proces waarin arbeiders de realisatie van hun eigenbelang tegen die van kapitaal nastreven en daarmee zich verzetten tegen uitbuiting en de macht van kapitaal over het productieproces. Kapitaal heeft namelijk van zichzelf geen enkele creatieve of productieve kracht los van arbeid en de kapitalist fungeert zelf eerder als iemand die arbeid organiseert in plaats van iemand die daadwerkelijke productieve innovatie ontwikkelt. De vooruitgang van het kapitalistische productieproces is daarbij geheel afhankelijk van het antagonistische handelen van de arbeiders tegen de macht van kapitaal. Dus moet kapitaal om zichzelf in stand te houden constant de nieuwe terreinen van waarden geproduceerd door de creatieve zelfactiviteit van de arbeidsklasse proberen in de kapselen en te commercialiseren.

> Kapitaal heeft namelijk van zichzelf geen enkele creatieve of productieve kracht los van arbeid

Een voorbeeld vormt de kraakbeweging in Nederland. Kijk naar alle zogenaamde vrijplaatsen en broedplaatsen en je ziet het precedent dat deze scheppen voor de pop-up sector die wereldwijd steden overneemt. Kijk naar het aantal gelegaliseerde kraakpanden die nu een commerciële functie vervullen. Pop-ups, commerciële 'vrij'plaatsen en antikraakbedrijven vullen nu commerciële gaten die eerder enkel gevuld werden door een meer antagonistische kraakbeweging in de postindustriële stadsordening.

Dit wil niet zeggen dat zelfvalorisatie van de arbeidersklasse iets slechts is dat we niet willen hebben. Integendeel, het uit zich vanuit het antagonistische karakter van de arbeidsklasse in zijn poging te ontkomen aan en te verzetten tegen de armoede, verpaupering, verveling en de angst die de kapitalistische maatschappij met zich mee brengt. Zelfvalorisatie in zijn antagonistische vormen is onderdeel van klassenstrijd en heeft daarom een revolutionair potentieel als het de economische macht van het kapitaal ondermijnt en daarmee de politieke macht bedreigt.

Arbeidsmigratie is ook een vorm van zelfvalorisatie, waar het zich uit als een vorm van zelfrealisatie die controle over arbeid ondermijnt en de machtsverhoudingen binnen het kolonialisme bedreigt. Dit geldt voor arbeidsmigratie (en vluchtelingen) vanuit Afrika en het Midden-Oosten naar Europa en ook als we het hebben over migratie vanuit Oost- naar West-Europa. Immigratie is vaak een poging om ergens een leven op te bouwen, omdat elders meer mogelijkheden liggen of omdat mensen hun land moeten ontvluchten vanwege oorlog of armoede. Die scheiding heeft vooral te maken met een poging om migranten te categoriseren en daardoor te controleren en te onderdrukken.

Arbeidsmigratie heeft, net zoals andere vormen van zelfvalorisatie, een dubbel karakter. Kapitalisme is in zijn huidige vorm zeer afhankelijk van beweging en concentraties in arbeidskracht die migratie met zich meebrengt, zeker op posities waar er een ophoping is van kapitaal en dus een ophoping van vraag naar goedkopere arbeidskracht die vergrijzende en steeds hoger opgeleide en gespecialiseerde arbeidspopulaties kunnen versterken in geavanceerde kapitalistische landen; zonder deze nieuwe kennis en arbeidskracht kunnen de Westerse economieën niet staande gehouden worden. Tegelijkertijd vormen deze migranten een reële dreiging voor de bestaande orde waarin ze zich bevinden omdat ze net zoals alle arbeiders een economische positie innemen die hen in staat stelt het kapitalistische productieproces een halt toe te roepen en omdat ze niet politiek, cultureel en ideologisch ingekapseld zijn in de natie waarheen ze migreren; ze zullen zich eerder identificeren met hun mede-immigranten en klasse dan met de natie waarin ze wonen, ze spreken niet in eerste instantie de taal van het land waarheen ze migreren en zijn niet opgegroeid in dat land (en delen dus niet de sociale indoctrinatie die een lokale arbeidersbevolking heeft ondergaan). Dit is de onderliggende politiek waar het hele discours van multiculturalisme, integratie of assimilatie vandaan komt. Het is funest voor een systeem dat nog steeds afhankelijk is van een gedeelde nationale identiteit om te zorgen dat de arbeidersklasse zich identificeert met haar eigen elite in plaats van haar eigen klasse. Het is dan ook nuttig niet zo maar de retoriek van 'onze normen en waarden' en 'onze taal' in relatie tot migranten af te schrijven als racistische prietpraat zonder de onderliggende politieke en materiële omstandigheden te begrijpen die deze retoriek impliceert.

Deze tegenstrijdigheden zijn ook vormen van klassenstrijd. De arbeidersklasse is continu bezig nieuwe vormen van leven en relaties te ontwikkelen en daarmee oefent ze macht uit over kapitaal, waarbij de kapitalisten telkens nieuwe vormen van controle over het proces van productie moeten creëren om te zorgen dat ze de macht houden en een revolutionaire situatie voorkomen. Iets dat zich vaak uit in gewelddadige escalaties van klassenstrijd, oorlogen en politieke repressie.

Met deze zaken heeft de alterglobalistische en alles wat daaruit aan links-progressieve politiek is voortgekomen een affirmerende relatie terwijl de nationalistische tendensen zich er vijandig tegenover opstellen. Fascisme en nationalisme zijn behoudend en vereisen gehoorzaamheid aan de machtsstructuren die de natiestaat en kapitalisme

vormen tegenover de autonome kracht van zelfvalorisatie die door zijn progressieve aspect en revolutionair potentieel een dreiging vormt voor de instituten die zeker het fascisme wil behouden. Het is dan ook niet vreemd dat dit soort reactionaire bewegingen, hoewel als politieke tendensen altijd aanwezig, opduiken op hele specifieke historische momenten. Monarchisme rond de Franse revolutie en de revoluties van 1848, blank nationalisme tijdens en na de opheffing van slavernij, fascisme na de socialistische revoluties die op de Eerste Wereldoorlog volgden en de opkomst van communisme, sociaaldemocratie en de New Deal, neofascisme na 1968, Nieuw Links en de dekolonisatie en dit antiglobalistisch fascisme en nationalisme tijdens de opkomst van de antiglobalisten en Arabische lente en Occupy. Het heeft altijd het doel datgene te behouden dat door ontwikkelingen in de maatschappij wordt bedreigd. Maar tegelijkertijd heeft het ook een moderniserend karakter, het overwinnen van een economische crisis en politieke impasse om de voortgang van het kapitalisme te garanderen tegen een potentiële revolutionaire dreiging voor de gevestigde orde.

Daarmee is het dus ook altijd instrumenteel geweest in de herschikking van politieke en technische compositie van de arbeidersklasse, dat wil zeggen de sociale netwerken tussen arbeiders (politiek) en productieve structuur waarin de arbeidersklasse zich bevindt (technisch), zodra zelfvalorisatie en klassenstrijd een bepaald punt bereiken waar het revolutionair potentieel openbaar wordt en de bestaande machtsverhoudingen kan bedreigen. De nationalistische en fascistische politiek is hard bezig vijandigheid tussen 'autochtonen' en 'allochtonen' aan te wakkeren om te zorgen dat zij geen gezamenlijke gemeenschap kunnen vormen en hun gedeelde belangen als klasse kunnen zien. Ook is deze politiek bezig om met intimidatie en geweld de politieke macht van de migrantengemeenschappen te ondermijnen die zich tegen uitbuiting en onderdrukking verzetten die aan de basis liggen van hun revolutionair potentieel. Tegelijk hopen fascisten en aanverwante rechtse stromingen om een politieke basis te creëren om de politiestaat en controle van de staat over migratie en migrantenarbeid te versterken zodat deze kunnen worden gecontroleerd en uitgebuit zonder zich te kunnen verzetten (want dan worden ze het land uit gezet en zo).

Hiermee is het ook duidelijk dat de strijd tegen fascisme een essentieel politiek front van de klassenstrijd is. Als we deze fascistische politiek niet bestrijden wordt een antikapitalistische revolutie onmogelijk om uit te voeren en te winnen.

COMPARISON

Anglo Skinhead / Neo-Nazi Culture

German National-Socialist Culture

SEE THE DIFFERENCE?

The British and Americans White Nationalist, White Power, Neo-Nazi, and Skinhead movements are full of degenerates and perverts who have more in common with a cicus than they do with National-Socialists, Fascists, or any other authentic European nationalist movement.

Strategie voor de antifascistische strijd

Als we fascisme willen stoppen moet we naar drie belangrijke punten kijken. Het is niet genoeg, hoe noodzakelijke ook, om fascisten te confronteren in hun demonstraties en acties. En hoewel ik geen hopeloos beeld wil creëren moet gezegd worden dat een combinatie van een verslagen sociaaldemocratie, impasse van de antiglobalisten, het falen van de anti-oorlogsbeweging en van de antibezuinigingspolitiek in Europa de condities heeft geschapen waarbij fascisme de enige oplossing kan worden voor de politieke en economische crisis in Europa. Tenzij iets grondig verandert.

Ten eerste moet duidelijk zijn dat de politiek en de politieke klasse (intellectuelen) verantwoordelijk zijn hiervoor. Dit zijn ze in drie opzichten: het klasseveraad van traditioneel politiek links heeft zowel de arbeiders als radicalere fracties laten vallen waardoor haar politiek enkel draait om haar eigen belang, het waarborgen van posities binnen de regering, NGO's en bedrijven en daarmee de kapitalistische rechtsorde; de racistische en nationalistische politiek van de regering ongeacht welke politieke kleur ze heeft; en absoluut niet te vergeten, de fascistische en nationalistische intellectuelen die al zeker twee decennia bezig zijn deze politiek te formuleren en uit te dragen naar het volk. Ondanks dat deze politiek lijkt gedragen te worden door een vergeten blanke arbeidsklasse, zijn het met name deze personen uit de hogere sociale standen die deze politiek in stand houden en voortdragen. Het zijn deze mensen met veel sociaal kapitaal die het fascisme aan de macht helpen. Het zijn zij die daarom ook de zwakke schakel vormen. Zonder deze figuren is het waarschijnlijk dat ondanks de sentimenten fascisme enkel verschijnt in de vorm van kansloze actiegroepen en ongecoördineerd geweld. Het zijn de Geert Wilders, Pim Fortuyns, Thierry Baudets en Jan Rozen van deze wereld en niet de Constant Kusters, Ben van der Kooi's en Edwin Wagensvelden die fascisme in Nederland aan de macht zullen helpen. De laatsten zullen hooguit als marionetten fungeren zo lang ze over weinig eigen middelen beschikken.

Ten tweede moeten we herkennen dat fascisme zijn belangrijkste doelgroep op het moment vindt in een deel van de arbeiderklasse die afgeschreven is door de huidige economische ontwikkelingen. Globalisering heeft industrie gedecentraliseerd over de wereld waardoor er geen stabiele bron van werk beschikbaar is zonder zware competitie van student-flexwerkers en migrantarbeiders die tijdelijk werk leveren dat meer overeenkomt met de wensen van kapitaal tegenover een generatie die fulltime werk plus sociale zekerheid wenst, aan wie dat was beloofd, en die eigenlijk geen andere opties heeft. Gooi daarbij een (opzettelijke) technische klassencompositie waarbij mensen structureel worden gescheiden op basis van

inkomen en etnische achtergrond, waardoor zij op de werkvloer en in de buurt van andere sociale groepen gescheiden zijn en dus als het op politieke compositie aankomt geen gedeelde belangen kunnen formuleren. Henk en Ingrid wonen vaak niet samen met veel 'allochtonen' en hebben in het algemeen ook geen Poolse gastarbeiders als collega's (als ze überhaupt werk hebben). Het gaat vaak over de oudere generatie blanke arbeiders, en hoewel deze generatie uiteindelijk ook verdwijnt erven hun kinderen ook hun situatie en politiek wat eigenlijk een veel gevaarlijkere situatie schept omdat deze generatie (mijn generatie) een toekomst moet scheppen tegenover degenen die al door het kapitalisme doodgewerkt en afgedankt zijn.

Ten derde moet het grote plaatje gezien worden op Europees niveau, want in veel opzichten is de grote kwestie die van politieke constitutie van Europa. De zogenaamde 'golf van extreemrechts' formuleert zich misschien zelfs meer als eurosceptisch dan enkel tegen immigratie en wil de democratische macht herstellen voor het volk bij de nationale regering. Het gaat dus niet enkel om racisme maar ook om de realisatie bij de mensen dat ze geen politieke macht hebben over hun leven binnen hun gemeenschap, omdat in tegenstelling tot de nationale regering de politiek structuren voor de Europese Unie niet voldoende ideologisch geaccepteerd zijn, in tegenstelling tot de democratie voor de nationale regering waarbij mensen door de stembus nog tenminste het idee hebben dat politiek ligt bij de door hun gekozen vertegenwoordigers.

Het tegenwerken van fascisme blijft noodzakelijk, maar we moeten veel grootser denken worden dan enkel over tegendemonstraties. Tot nu toe zijn de fascistische straatbewegingen gestopt en Pegida blijft op het moment klein, toch blijft dit met de kraan open dweilen als de structurele vormen niet worden aangepast en een duidelijk strategie wordt geformuleerd, en zonder een strategie is dat een strijd die we gaan verliezen. Als we naar de drie punten kijken geeft dat ons een ingeven wat we kunnen formuleren.

Ten eerste moet de ideologische infrastructuur worden ondermijnd. We moeten ons niet wijs laten maken dat mensen hun zogenaamde mening ontwikkelen in een vacuüm. Dingen zoals nationalisme, islamofobie en vluchtelingenangst zijn mensen aangepraat, door de regeringen, de media en rechtse politici. Er zijn dus politieke en media-organisaties die deze politiek bij mensen aanpraten, deze moet worden tegengewerkt. Mensen moeten zich niet gerechtvaardigd voelen in als ze dit soort ideeën hebben, op ze minst moeten ze niet het idee hebben dat dit breed gedragen wordt. Dit is nu echter wel het geval. In het beste geval wordt ze iets heel anders aangepraat. Ten tweede moeten we de middelen van fascistische politici en *pundits* saboteren. Hun propagandastunts verstoren, de media-dialoog verstoren met radicalere posities. Niet moreel juist zijn met elitair vingerwijzen naar al die racisten, maar de hele logica onderuit halen. Dit alleen is echter niet genoeg omdat dit even makkelijk enkel gaat fungeren als preken voor onze eigen parochie en wordt gebruikt door de tegenstanders om hun eigen gelijk te reproduceren over de zogenaamd politiek correcte linkse *Gutmenschen* enzovoorts.

Het tegenwerken van fascisme blijft noodzakelijk, maar we moeten veel grootser denken worden dan enkel over tegendemonstraties

Daarom is het nodig dat we de aanval openen op staatsbeleid en vormen die bijdragen aan de huidige technische compositie van de arbeidersklasse en de decompositie om onze eigen termen te herformuleren. Het is niet zo dat er een tekort is aan mensen die aan onze kant staan, maar het zijn vaak mensen met een hele specifieke positie en belangen. Deze posities bestaan dankzij bewust overheidsbeleid. Alle politieke instituties en beleidsvormen die deze scheidingen langs sociaal economische klasse en etniciteit creëren moeten daarom worden kapotgemaakt om te zorgen dat deze scheidingen niet verder gereproduceerd worden en dus op politiek vlak niet langs elkaar heen leven. Daarmee hebben we het met name over onderwijs, huisvesting en werk. Dat betekent onder andere de vernietiging van mavo/havo/vwo structuren in het onderwijs (wat de huidige klassecompositie prefigureert), zorgen dat huisvesting toegankelijk wordt voor mensen van verschillende sociale klassen en niet discrimineert op afkomst. Ook moet arbeidsuitsluiting en superexploitatie gestopt worden en moeten lonen veel gelijker getrokken worden zodat dislocatie van arbeid naar zwakkere groepen onmogelijk wordt en de arbeidersklasse minder hiërarchisch verdeeld wordt. Het is niet noodzakelijk dat we dit in één keer oplossen, want als we dat konden kunnen we gelijk ook al het kapitalisme en de staat afschaffen. Het gaat er om dat we deze politiek dusdanig kunnen actualiseren dat de arbeidsklasse zich politiek positioneert en haar collectieve belang ziet en formuleert en niet verstoord wordt door inkomensverschillen en sociale scheidingen op basis van huidkleur. Als ons dit lukt hebben we niet alleen meer potentiële macht om fascisme te bestrijden maar wordt tegelijkertijd ook de fascistische politieke lijn ondermijnd.

Ten derde is het belangrijk dat er een machtsverschuiving plaatsvindt. Niet naar regering of Europese instanties maar naar gemeenschappen van mensen zelf. Hierdoor ontstaan twee situaties: we creëren een derde optie tussen de pro-Europese politici en de eurosceptici waardoor wij niet voor het karretje van onze vijanden worden gespannen met betrekking tot bepaalde politieke kwesties en we een precedent scheppen waarbij mensen niet alleen hun eigen macht realiseren om zelf te organiseren maar ook de klassenstrijd tussen de arbeidersklasse en de kapitalistische instituten openbaar wordt. Als verschillende gemeenschappen en groepen mensen zelf gaan beslissen zal het gebeuren dat men werkelijke middelen begint te veroveren (zoals bijvoorbeeld stads- en dorpsinrichting, energie en sociale voorzieningen) of een tegenmacht ontstaat waarbij mensen en de staat duidelijk tegen over elkaar komen te staan. Zowel fascistische als liberale politiek heeft hier geen antwoord op behalve vijandigheid, waardoor juist die strijd in plaats van de strijd tegen bepaalde etnische groepen of tussen naties en de Europa-kwestie een hele andere lading kan krijgen.

Het zal veel meer discussie en uitwerking vereisen dan enkel dit artikel maar ik zie graag dat een politiek en strategie worden ontwikkeld die verder kijken. Als het ons lukt, kunnen we fascisme bestrijden en bovendien de ontwikkelingen en decompositie van de arbeidsklasse op onze termen uitvoeren waarbij we naar een moment kunnen toewerken waar een revolutionaire potentie ontstaat die, als de komende crisis ontstaat en de politiek instort, een revolutionair moment creëert dat de omwenteling van staat en kapitalisme zal voortbrengen.

door Daniël de Klerk

EU wil miljarden in wapenindustrie steken

Eind november presenteerde de Europese Commissie een 'Europees Defensie Actie Plan', waarin ze voorstelt ruim vijf miljard euro per jaar in ontwikkeling en aankoop van wapens te gaan steken. Met het plan moeten de Europese samenwerking op militair gebied en een uitbreiding van de Europese defensiecapaciteiten een flinke stimulans krijgen. Ook het steunen van de Europese wapenindustrie is een uitgesproken doel van het plan. Het komende jaar moet een en ander verder uitgewerkt gaan worden. De plannen zijn tot stand gekomen na forse lobby vanuit de wapenindustrie.

3,5 miljard voor militair onderzoek
Het plan is een forse uitbreiding van een in diezelfde week door het Europees Parlement goedgekeurd voorstel voor Europese financiering voor militair onderzoek. Na een aantal proefprojecten, waar de komende jaren 90 miljoen euro voor uitgetrokken wordt, moet een volledig programma van start gaan in de volgende cyclus van het algemene Europese onderzoeksfinancieringsprogramma. In de periode 2021-2027 staat hiervoor een budget van 3,5 miljard euro in de planning.

Inmiddels zijn door het Europese Defensie Agentschap (EDA) eerder dit najaar de eerste drie pilot-projecten toegekend, die in totaal 1,4 miljoen euro ontvangen. Het gaat onder meer om onderzoek naar nieuwe bruikbare technologieën voor gebruik door militairen in gebouwen in stedelijke omgeving en om de ontwikkeling van een 'detectie- en ontwijkingssysteem' voor drones, zodat militaire drones makkelijker in civiel luchtruim ingezet kunnen worden. Het consortium dat dit laatste project doet wordt geleid door het Nederlandse Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium (NLR).

'Capaciteitspoot'
Naast deze onderzoeksfinanciering komt de Europese Commissie nu met een veel omvangrijker plan voor een militarisering van de EU. Heel verrassend is dat niet, het past binnen een al jaren lopende, mede door de militaire industrie ingegeven, roep om meer geld voor defensie. De oplopende spanningen met Rusland, dat overigens veel en veel minder geld in de krijgsmacht steekt dan de EU-landen gezamenlijk, en de wens van de Verenigde Staten voor meer Europese militaire zelfstandigheid, ook binnen NAVO-verband, moeten de weg vrijmaken voor dit plan.

De zogenaamde 'Capability window' van het plan is gebaseerd op een EU-paraplustructuur waaronder lidstaten, in verschillende samenstellingen, gezamenlijke projecten voor onderzoek en ontwikkeling of wapenaankopen moeten gaan starten. De EU treedt hierbij faciliterend, en mogelijk ook medefinancierend, op.

Geld voor de uitvoering van de plannen moet komen van onder meer de Europese Investerings Bank (EIB) en uit Europese Structurele en Investeringsfondsen (ESIF). Daarnaast worden ook forse nieuwe investeringen van EU-lidstaten verwacht. Om dit te stimuleren wordt onder meer voorgesteld de extra uitgaven voor dit plan door lidstaten niet mee te laten tellen bij het toepassen van EU-regels voor maximale begrotingstekorten.

Militaire industrie
Het Europees Defensie Actie Plan is door de Europese Commissie ontwikkeld na advies van onder meer een Group of Personalities

(GoP), waarvan negen van de zestien leden afkomstig zijn uit de wapenindustrie. Toezicht op het plan moet plaatsvinden vanuit een Board bestaande uit de Europese Commissie, lidstaten, de Hoge Vertegenwoordiger, het Europese Defensie Agentschap en wederom de wapenindustrie. Ook op andere manieren wordt de industrie nauw betrokken bij de verdere uitwerking en uitvoering van het plan.

Versoepeling wapenexportregels

Behalve het vrijmaken van middelen behelst het plan ook een verdere versoepeling van de Europese interne wapenexportregels, waardoor controle van wapenexporten en het voorkomen van export naar mensenrechtenschenders en oorlogsgebieden verder wordt bemoeilijkt. Waar wel het stimuleren van de internationale concurrentiepositie van de Europese wapenindustrie als één van de doelen wordt genoemd, zwijgt het plan in alle talen over (bestaande) beperkingen op wapenexport.

Lobby voor meer geld

Dit plan gaat vooral over meer geld voor de wapenindustrie. Met een gezamenlijk defensiebudget van 217,5 miljard euro voor EU lidstaten in 2015 is de EU de tweede in grootte in wereldwijde militaire uitgaven. Er is bepaald geen gebrek aan wapens of militairen.

Desondanks schreeuwen rechtse politici, hoge militairen en lobbyorganisaties van de militaire industrie al jaren moord en brand over vermeende tekorten op militair gebied, ook in Nederland. Minister Hennis (VVD) van Defensie stelde vorig jaar dat er

2,3 miljard extra naar Defensie zou moeten, een verhoging van maar liefst 30% ten opzichte van het huidige budget van ongeveer 8 miljard euro. De NIDV, de koepelorganisatie van de Nederlandse defensie- en security-industrie, pleit daarnaast vooral voor extra investeringen in wapenonderzoek en ontwikkeling, en ook voor extra geld voor de politie om meer middelen aan te kunnen schaffen.

Meer investeringen in wapens en krijgsmachten gaan de vrede niet dichterbij brengen. In een wereld die bol staat van inter- en intranationale conflicten en spanningen wordt, in plaats van meer in te zetten op conflictpreventie en -beheersing, jaarlijks ruim 400 miljard dollar uitgegeven aan wapens. Uitgaven die ook nog eens ten koste gaan van essentiële uitgaven op bijvoorbeeld sociaal en duurzaamheidsvlak.

De nieuwe EU-plannen zijn een groot cadeau voor de militaire industrie, met alle gevolgen van dien. Hoog tijd voor een ieder die streeft naar een wereld waarin minder mensen vermalen worden door competitie en conflict door economische en militaire grootmachten om in actie te komen. Houd de website van Stop Wapenhandel in de gaten voor nieuws over de verdere uitwerking van de Europese plannen én voor acties hiertegen.

door Stop Wapenhandel

Meer info
www.stopwapenhandel.org

Extra gegevens uit de praktijk

Tijdens een demonstratie tegen de Europese plannen voor het gebouw van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) op 19 januari gaf een spreekster van het Europees Netwerk Tegen Wapenhandel in Brussel inzicht in het toekomstige industriële beleid van de Europese Unie. Het beeld dat zij daarbij opriep was dat de Europese Commissie het niet zal laten bij het investeringsfonds voor onderzoek en ontwikkeling van nieuwe wapens, maar dat het bij EU-lidstaten zal aansturen op meer gezamenlijke financiering voor de daadwerkelijke productie van nieuwe wapens. Het gevolg hiervan is dat dit initiatief aanzienlijk zal worden uitgebreid.

Een Nederlands voorbeeld van dergelijk onderzoek is TNO, dat vroeger in zijn onderzoek een Rijksverdedigingsorganisatie kende. TNO heeft nu een onderzoeksafdeling Defensie en Veiligheid, die ook voor civiele doeleinden werkt en gegevens uitwisselt voor beveiliging tegen diefstal of ergonomische gegevens die ook op fabriekswerkvloeren kunnen worden toegepast. Veiligheid is een begrip dat steeds meer in een militaire context geraakt. Daardoor ontstaat er in het technologisch onderzoek een soort versluiering. Steeds meer is het onduidelijk of een investering of onderzoek door civiele instellingen een algemeen maatschappelijk doel heeft of ook militair. Het gevolg daarvan is dat militarisering in alle takken van de wetenschap en de technologie doordringt.

De Europese samenwerking gaat met het nieuwe bewapeningsconsortium bewust aansturen op een versterkt Europees militair-industrieel complex, dat een grotere rol in de internationale markt moet gaan spelen. Dat betekent dat met financiering van de EU en lidstaten ontwikkelde nieuwe wapens hoogstwaarschijnlijk zowel hun weg gaan vinden binnen de EU als over de rest van de wereld. Met een volstrekt ontoereikend Europees wapenexportbeleid betekent dat een nog verdere bijdrage aan oorlog, onderdrukking en armoede. In ieder geval moeten we iedereen oproepen om zich verzetten tegen onze betrokkenheid daarbij.

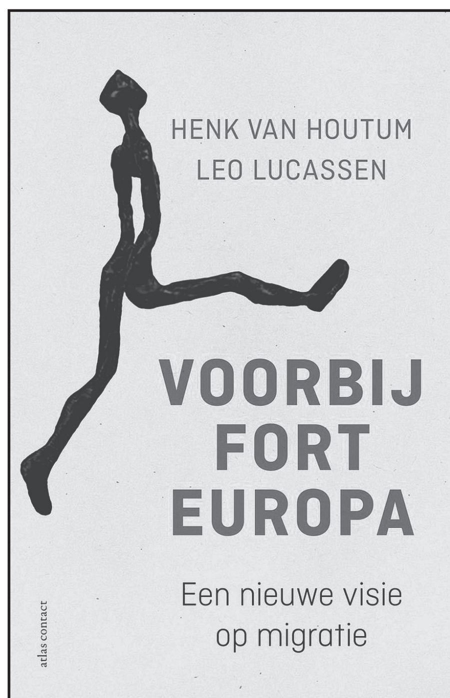
door J.B.

het Fort van Sjakoo
boeken tijdschriften pamfletten t-shirts muziek
international bookshop Radical literature

Sjakoo's Boekentips

Henk van Houtum en Leo Lucassen, twee vooraanstaande migratie-experts, ontvouwen een baanbrekende visie op het Europese migratiebeleid. Er is een Fort Europa ontstaan, met desastreuze gevolgen. De mensensmokkel floreert, er worden dubieuze deals gesloten met autocratische regimes en er vallen duizenden doden. Wat begon als een op het oog beheersbaar fenomeen dat zich in de geschiedenis van Europa en elders wel vaker heeft voorgedaan, namelijk de opvang van burgers in nood die een veilige plek hopen te vinden, is in de afgelopen twee jaar ontaard in een van de grootste politieke crises in het bestaan van de Europese Unie. Er is grote verdeeldheid ontstaan, waarbij landen in een ieder voor zich strijd zijn verwikkeld, en waarin de politieke taal en beleidsvoorstellen steeds radicaler lijken te worden.

Dat asielzoekers, of migranten in het algemeen, als een probleem worden gezien, is op zich niets nieuws. Vergelijken we de reactie op de huidige vluchtelingen echter met eerdere voorbeelden uit de Europese geschiedenis, dan valt vooral de apocalyptische en xenofobe toon op. Wilders in Nederland, Pegida en de Alternative für Deutschland (AfD) in Duitsland, de Freiheitliche Partei Österreichs (FPÖ), de United Kingdom Independence Party (UKIP), het Vlaams Belang, Le Pen in Frankrijk en Orban in Hongarije steken elkaar naar de kroon om de vluchtelingen als een existentiële bedreiging voor te stellen voor het voortbestaan van hun naties.

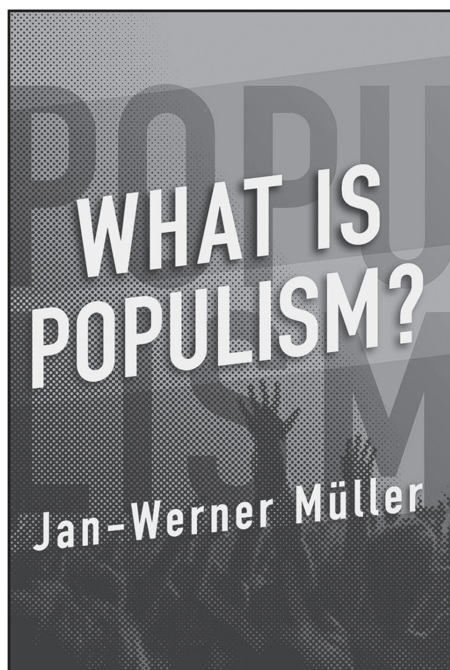

Van Houtum en Lucassen plaatsen de migratie naar Europa in een breder historisch en geografisch perspectief en leggen de tegenstrijdigheden en averechtse effecten van het huidige systeem bloot. In een tienpuntenplan presenteren ze concrete alternatieven voor een duurzaam en rechtvaardig migratiebeleid, voorbij Fort Europa.

Leo Lucassen en Henk van Houtum
Voorbij Fort Europa
Een nieuwe visie op migratie
Atlas Contact Uitgeverij, Amsterdam, 2016
ISBN 9789045031828, 192 pag., € 19,99

Donald Trump, Silvio Berlusconi, Marine Le Pen, Hugo Chávez – over de hele wereld winnen populisten aan invloed en macht. Maar wat is het populisme eigenlijk? Kun je iedereen die Wall Street of Washington bekritiseert een populist noemen? Wat is precies het verschil tussen rechts en links populisme? Heeft het populisme de overheid dichter bij de mensen gebracht of is het populisme een bedreiging voor de democratie? En wie zijn 'het volk' toch en wie kan spreken in hun naam? Deze vragen zijn nog nooit indringender geweest dan nu.

In dit baanbrekende boek betoogt Jan-Werner Müller dat in de kern het populisme een afwijzing is van het pluralisme. Populisten zullen altijd beweren dat zij en zij alleen de mensen en hun ware belangen vertegenwoordigen. Müller toont ook aan dat, in tegenstelling tot de conventionele wijsheid, populisten wel kunnen regeren op basis van de claim dat ze de exclusieve morele vertegenwoordiging zijn van het volk: als populisten voldoende macht hebben, zullen ze eindigen met het creëren van een autoritaire staat die al die mensen uitsluit die niet beschouwd worden als 'juiste mensen'. Het boek stelt een aantal concrete strategieën voor hoe men het beste kan omgaan met populisten en in het bijzonder hoe te ageren tegen de claim van de populisten uitsluitend voor 'de zwijgende meerderheid' of 'de echte mensen' te spreken.

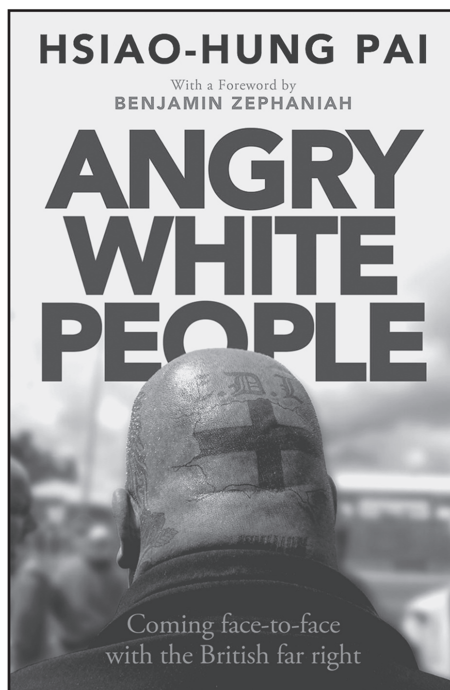
Analytisch, toegankelijk en provocerend, *What is Populism?* heeft zijn wortels in de geschiedenis en stoelt op voorbeelden uit Latijns-Amerika, Europa en de Verenigde Staten om de kenmerken van het populisme en de diepere oorzaken van de electorale successen in onze tijd te definiëren.

Jan-Werner Müller
What is Populism?
A University of Pennsylvania Press,
Philadelphia, 2016
ISBN 9780812248982, 123 pag., € 25,95

'Ze hebben onze cultuur en onze manier van leven overgenomen.' 'Groot-Brittannië slechts voor de blanken.' 'De islam is het grootste probleem van Groot-Brittannië.' Dit zijn geen vreemde woorden in Groot-Brittannië vandaag de dag, noch zijn het de woedende gezichten van extreem-rechtse straatvechters op onze beeldschermen.

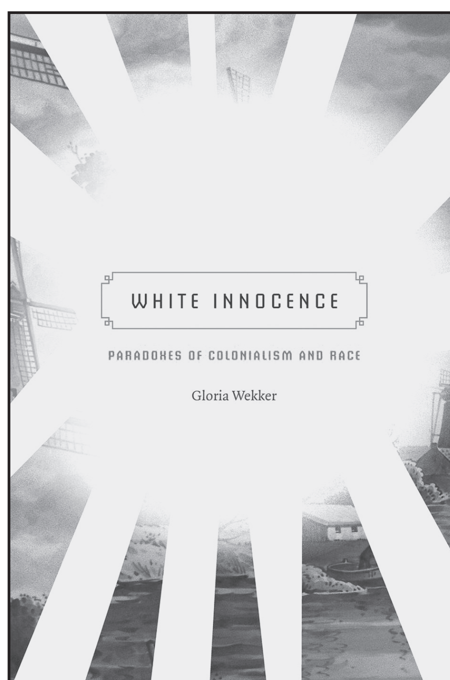
In dit gedurfde boek volgt Hsiao-Hung Pai een groep individuen die verstrikt zijn geraakt in de golf van extreem-rechtse groeperingen die ontstond in 2009, van extreem-rechtse straatvechters tot UKIP activisten. Een van degenen die Pai volgt is Darren, die heeft deelgenomen aan de vorming van de Engels Defence League, maar deze na twee jaar activisme verliet. Ook volgt Pai een activist uit Reading met bijnaam Viking, die ooit de kathedraal bezet hield in Derby, om zijn eis tot het rechtmatig mogen dragen van een zwaard kracht bij te zetten. En de beruchte Tommy Robinson, oprichter van de EDL, die Pai zag veranderen van een jonge, vuilbekkende jongen uit Luton tot een goed ontvangen, gepokt en gemazelde Oxford Union gastspreker.

Diepgravend in het dagelijkse leven van de extreem-rechtse activisten en de gemarginaliseerde gemeenschappen om hen heen, biedt Angry White People een ongeëvenaard inzicht in dit angstig, onzeker, koortsig deel van Groot-Brittannië. Pai onthult dat de ideologieën geen uitzondering zijn in de moderne Britse samenleving. Ze maken er integendeel niet alleen een zeer groot deel van uit, maar ze worden voortdurend gereproduceerd, verjongd en veralgemeniseerd door de media en de 'powers that be'.Naast het blootleggen van de verontrustende vormen van racisme in onze samenleving, die moeten worden bestreden, identificeert Pai ook legitieme bezorgdheid ten gevolge van uitsluiting en ongelijkheid in een post-industriële economie. Angry White People is een essentieel verslag van de sociale onvrede in Groot-Brittannië vandaag de dag.

Hsiao-Hung Pai
Angry White People
Coming face-to-face with the British far right
Zed Books, London, 2016
ISBN 9781783606924, 384 pag., € 20,95

White Innocence is een zeer toegankelijk academisch werk over paradoxen in de Nederlandse samenleving met betrekking tot kolonialisme en ras. Het boek vertrekt vanuit het begrip 'cultureel archief', een term die werd gemunt door Edward Said in Culture and Imperialism (1993). Een cultureel archief is geen fysieke opslagplaats waar men zich toegang tot papieren documenten kan verschaffen, maar een immaterieel reservoir van herinneringen en associaties, dat wordt gevuld door de culturele overblijfselen van maatschappelijke en historische ontwikkelingen. Wekker onderzoekt hoe de zelfperceptie van de witte Nederlander geënt is en voortbouwt op een cultureel archief van bijna vierhonderd jaar kolonialisme. Ze onthult de postkoloniale erfenis van het begrip ras en zijn rol in het vormgeven van het bewustzijn van de witte Nederlanders, en onthult zo de omstreden, immer aanhoudende erfenis van racisme in dit land. Ze beargumenteert hoe het Nederlandse koloniale verleden nog altijd bepalend is voor de manier waarop de witte Nederlander omgaat met ras. Aan de hand van die omgang legt ze een paradox bloot: enerzijds wordt vurig en agressief ontkend dat uitsluiting op basis van ras in Nederland plaatsvindt, anderzijds zijn allerhande (impliciete en subtiele) vormen van racisme en xenofobie aan de orde van de dag. Er zijn voorbeelden te over; twee actuele manifestaties zijn het etnisch profileren door de politie en de hardnekkige intolerantie in het Zwarte Pieten-debat.

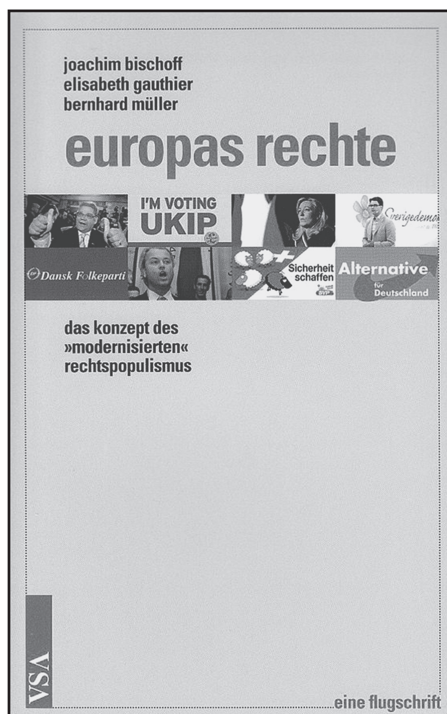
Gloria Wekker
White Innocence
Paradoxes of Colonialism and Race
Duke University Press, Durham, 2016
ISBN 9780822360759, 240 pag., € 25,95

Ruk naar rechts

Sinds de Europese verkiezingen van 2014 is er een politieke verschuiving naar rechts op het politieke spectrum te constateren in Europa. Nationalistische en rechts-populistische partijen in Europa kunnen niet langer worden gebagatelliseerd als een uniek nationaal kenmerk, tijdelijk protest of marginaal verschijnsel. De verrechtsing is niet alleen te constateerden bij de Europese verkiezingen maar ook in de nationale verkiezingen van de Europese landen in de afgelopen jaren, evenals de huidige opiniepeilingen.

Met name in Frankrijk (Front National), Denemarken (Deense Volkspartij) en het Verenigd Koninkrijk (UKIP), maar ook in Oostenrijk, Zweden, Finland, Hongarije en Griekenland is de invloed van rechts populistische partijen toegenomen. Ook in Duitsland heeft 'modern' rechts in het Alternatief voor Duitsland (AfD) een eigen partij gevonden.

De auteurs zien deze ontwikkelingen niet als het enige en directe gevolg van de aanhoudende sociaal-economische crisis sinds 2008, maar de crisis is zonder twijfel de 'brandstof' voor deze politieke opkomst. 'Welvaartsgroei' in Europa is er bijna alleen maar onder de rijken, terwijl bij de middenklasse en de lagere inkomensgroepen de sociale ongelijkheid toeneemt. Bij beide leidt dit tot teleurstelling in de politieke klasse en dat is een van de belangrijkste redenen voor de groei van het 'modern' rechts.

Gevoelens van desintegratie en politieke machteloosheid kunnen vervolgens leiden tot de toename van wrok tegen elke vorm van etnische, intellectuele en culturele vermenging, tegen alles was anders is en niet zou passen in de 'Europese cultuur'.

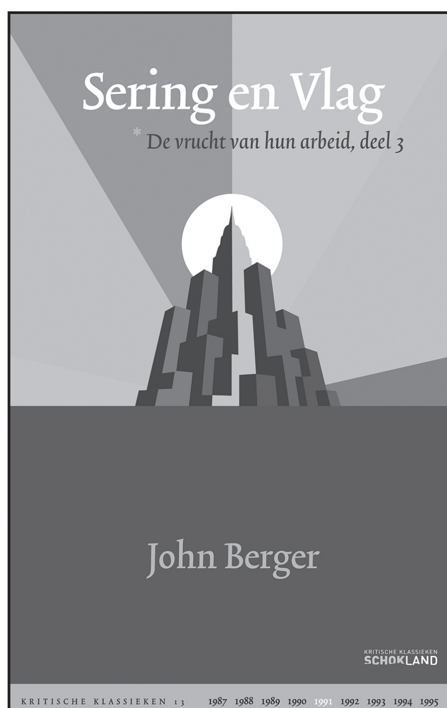
Het pamflet beschrijft verder gedetailleerd het rechts populisme in drie landen: Zweden, Duitsland en Frankrijk. In Duitsland heeft de versnippering van het extreemrechtse kamp tot nu toe verhinderd dat er partijpolitieke successen behaald konden worden, maar met de AfD kan dit nu gaan veranderen.

Wat te doen? Oproepen als 'no pasarán' of het uitnodigen tot de vorming van een antifascistisch blok is begrijpelijk, maar weerspiegelen echter ook een grote hulpeloosheid. De sleutel zal zijn of het mogelijk is om nieuwe, creatieve antwoorden te ontwikkelen die de gevolgen van het ongebreideld kapitalisme (onder andere verarming van steeds grotere delen van de samenleving en de enorme expansie van de vlucht en verdrijving) kunnen stoppen en omkeren. Het pamflet vormt een aanzet om tot deze creatieve antwoorden te komen.

Joachim Bischoff, Elisabeth Gauthier en Bernhard Müller
Europas Rechte
Das Konzept des 'modernisierten' Rechtspopulismus, eine flugschrift
VSA Verlag, Hamburg, 2015
ISBN 9783899656633, 132 pag., € 12,50

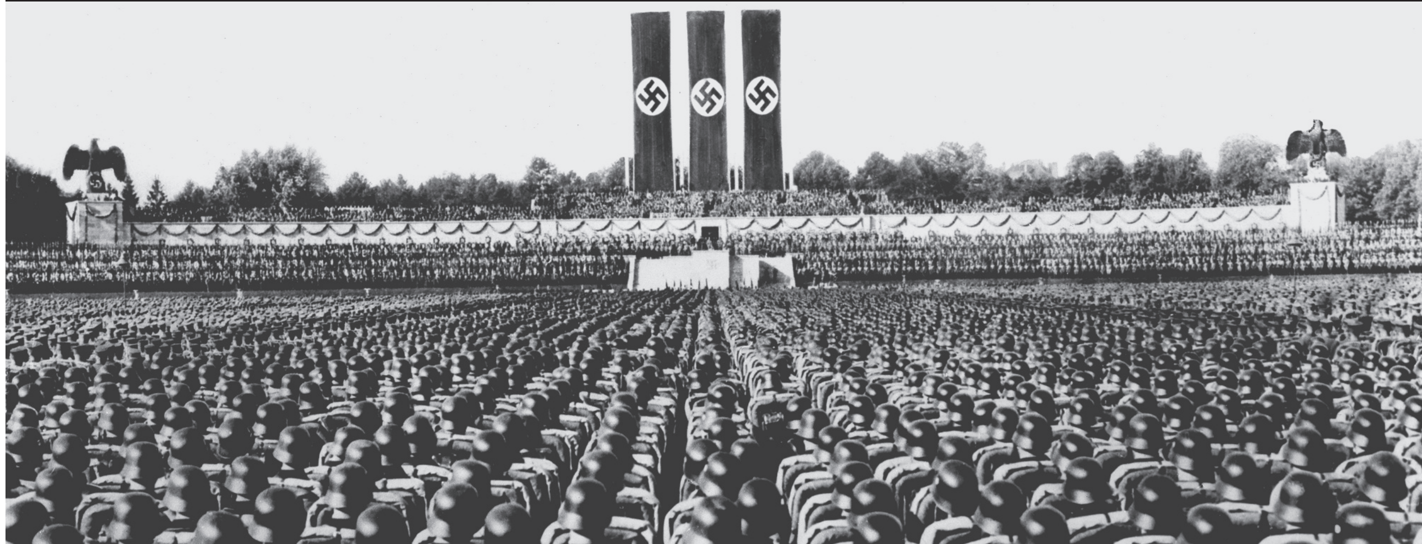
Sering en Vlag is het derde en afsluitende deel van De vrucht van hun arbeid. In deze roman zijn de plattelanders uit de eerste twee delen naar de grote stad vertrokken, omdat ze als kleine boer economisch niet meer konden overleven.

Sering en Vlag is een liefdesverhaal en speelt zich af in een niet nader omschreven toekomst. Sering en Vlag zijn de bijnamen van Soekoes en Zjoezja, nazaten van oorspronkelijke plattelanders en de hoofdpersonen van deze roman. Hun liefde komt tot bloei op de vuilnishopen aan de zelfkant van Troje, een imaginaire metropool die verwijst naar de mondiale grootstad, waar het lompenproletariaat ploeterend zijn weg door de stadsjungle probeert te vinden. Ze komen aan de kost als kleine criminelen, via list en bedrog, diefstal, bedreiging en erger en dromen over een toekomst op een wit schip waar ze elkaar ongeremd kunnen beminnen. De werkelijkheid blijkt echter een stuk weerbarstiger.

Uit deze roman spreekt Bergers betrokkenheid bij de outcasts van de samenleving: de vluchtelingen, emigranten en anderen die aan de zelfkant van de maatschappij leven. Zijn mededogen vertoont geen spoor van arrogantie, hoogmoed of zelfingenomenheid. Eén van Bergers belangrijkste kwaliteiten als schrijver is ongetwijfeld zijn inlevingsvermogen en vooral de directe en beeldende manier waarop hij dat weet te verwoorden.

John Berger
Sering en Vlag
De vrucht van hun arbeid, deel 3
Uitgeverij Schokland, De Bilt, 2016
ISBN 9789082454628, 180 pag., € 21,00

De weg naar het Derde Rijk

Rudolf Rocker over socialisten, communisten en nazi's

Inleiding
Onder de titel 'Der Weg ins Dritte Reich' schreef de Duitse anarcho-syndicalist Rudolf Rocker een tweedelig artikel waarin hij al vroeg de opkomst van het nationaal-socialisme analyseert. In het eerste deel beschrijft hij de rol die de Duitse socialisten van de SPD hierin hebben gespeeld; in het tweede deel de rol van de Duitse communisten van de KPD. Mild is hij niet, want het succes van de nazi's zoekt hij voor een groot deel in het falen van het Duitse socialisme, dat niet in staat bleek de opmars van de nationaal-socialisten te stoppen.

Als inleiding tot het wat meer theoretische artikel van Rocker heb ik gekozen voor een anekdote van Harmen van Houten die zeer treffend de bevindingen van Rocker illustreert. Na het relaas van Van Houten volgt een bewerkte vertaling van 'Der Weg ins Dritte Reich', die voor het eerst in het Nederlands verscheen in *Grondslagen*, het tijdschrift van het Nederlands Syndicalistisch Vakverbond.

Harmen Van Houten
In *Anarchisme in Drenthe. Levensherinneringen van een veenarbeider* beschrijft Harmen van Houten niet alleen het leven van de veenarbeiders en de anarchistische beweging die zij in het begin van de twintigste eeuw in Drenthe opbouwden. Van Houten beschrijft ook hoe hij in de jaren twintig, nadat het meeste veen was afgegraven, uit Drenthe wegtrekt om te gaan werken als mijnwerker in Limburg, als polderjongen aan de Zuiderzeewerken, om vervolgens tussen 1928 en 1936 samen met zijn vrouw en haar schip aan de slag te gaan op de kolenvaart tussen Nederland en het Roergebied. In tegenstelling tot de meeste Nederlandse schippers ging hij regelmatig met zijn vrouw de wal op, naar politieke bijeenkomsten, naar demonstraties of naar de bioscoop. Hij verbleef voornamelijk in Dortmund, waar hij ook nog een tijd als commissaris voor een Hollandse schippersvereniging in Dortmund werkzaam was. Aldaar maakt hij van dichtbij de opkomst van het nationaal-socialisme mee.

Sinds 1914 had het Roergebied van alles meegemaakt: van oorlog tot bezetting, van opstand tot nederlaag. Vanwege haar grote, maar straatarme industrieproletariaat was Dortmund van oudsher nogal links georiënteerd. Volgens Van Houten bestond de arbeidersbeweging er voornamelijk uit socialisten en communisten; al hoorde je de socialisten van de SPD nog nauwelijks na het neerslaan van de Roeropstand. Nationaal-socialisten zag hij er ook steeds vaker, vooral winkeliers en boeren. De meeste arbeiders die Van Houten ontmoette waren echter communistisch. Over anarchisten in het Roergebied lees je overigens maar weinig in zijn memoires.

Het is uitermate interessant om te zien hoe Van Houten als Nederlandse anarchist in het Roergebied de houding van de arbeidersbeweging tegenover het opkomende fascisme beschrijft. Vanwege hun revolutionaire houding had hij meer op met de communisten dan met de socialisten. Ze waren goed georganiseerd en deden veel aan 'rode hulp' voor de allerarmsten. Van Houten verbaasde zich erover dat er door de communisten op zo'n redelijke manier werd gediscussieerd met arbeiders die wel iets zagen in het nationaal-socialisme. De discussie ging dan vooral over de vraag of het socialisme nu nationalistisch of internationalistisch diende te zijn. Alsof het socialisme en het nationaal-socialisme iets met elkaar gemeen hadden! Van Houten zelf verklaart dit vanuit de onderlinge solidariteit die de arbeiders in het Roergebied voor elkaar hadden opgebouwd na al die jaren van oorlog, strijd en repressie.

Omdat hij bevriend was met een communistische schipper, mocht hij wel eens een vergadering van de KPD bijwonen, al moest hij als anarchist weinig hebben van de partijdiscipline die zelfs de kleinste buurtvergaderingen domineerde. Er werd onder meer gesproken over het ook in het Roergebied snel oprukkende nationaal-socialisme. Iedereen vond dat er iets gedaan moest worden, maar behalve het beschermen van joodse kameraden en het oproepen tot een rood front met de andere socialisten wist men niet zo goed wat te doen.

Van Houten herkende zelf ook al vroeg het gevaar van de aan populariteit winnende nazi's en zag met eigen ogen waar dit op straat toe leidde. In de jaren dertig werden de nazi's steeds brutaler en straatterreur en molestaties van joden en linksen kwam steeds vaker voor. Zo beschrijft Van Houten hoe een groep nazi's in een arbeidersbuurt over een zestienjarige jongen die niet snel genoeg de Hitlergroet kon brengen heen marcheerde tot het bloed uit zijn oren kwam. Regelmatig werden er, ook door Van Houten zelf, joodse en communistische zelfmoordenaars uit de haven gevist.

Op 30 januari 1933, de dag dat Hitler door Hindenburg tot Rijkskanselier werd benoemd, lag Van Houten met zijn schip vastgevroren in de haven van Wanne-Eickel, midden in het Roergebied. Verontwaardiging en angst waren groot. De SA zou die avond een fakkeltocht houden en alles wat links was zou aanwezig zijn voor een tegendemonstratie. Er heerste een nu-of-nooit stemming en het zou hard tegen hard gaan. Van Houten zou er met een bevriende kraanmachinist naartoe gaan. Zijn vriend verwachtte maar een kleine optocht, omdat er in de stad nog geen duizend nazi's waren, en een enorme tegendemonstratie van duizenden socialisten en communisten.

Het was de bedoeling van de tegendemonstranten om aan beide zijden van de lange straat te gaan staan en om tijdens het marcheren de Internationale te gaan zingen, maar niet eerder dan dat de nazi's zich goed

tussen het publiek bevonden. Er zou dus een fluitsignaal worden gegeven, alvorens de Internationale zou worden ingezet, waarna de arbeiders al zingend de straat zouden opgaan. Bij het inzetten van het tweede couplet zou een tweede fluitsignaal volgen en zouden de nazi's onder de voet worden gelopen en ontwapend.

Toen Van Houten bij de tegendemonstratie aankwam was er een enorme massa op de been. Het verkeer lag stil. Zo ver als je keek zag je mensen. Voor een goed begrip van wat er verder gebeurt volgt nu de letterlijke weergave van zijn tekst:

'Kort voor achten werd de middenstraat vrijgehouden, politieauto's verzochten dringend op de stoep te blijven tijdens de optocht. De ontruiming van die zeer brede straat ging vrij vlot, gehoorzaam ging men aan de kant. Hier en daar werd geroepen te blijven staan, anderen riepen, wij moeten ze hier in ons midden hebben; binnen een kwartier was 'die Strasse' vrij. Ik herinner me nog de vage ongerustheid of het wel zou lukken. Ik stond bijna op de rand van de stoep, ingeklemd tussen het publiek. Er werd Rot Front geroepen, anti-nazistische leuzen en schimpscheuten tegen Hitler, Goering en Goebbels. Eindelijk kwam de stoet eraan, precies in het midden van de vrij brede rijweg. Vooraan twee platte vrachtauto's; op de voorste stonden twee machinegeweren en mannen in uniform met getrokken pistolen en karabijnen, dan volgden zo'n honderd SA'ers, zwaar bewapend. Achter de SA liepen ongeveer honderd nazi's met fakkels. Daarachter twee pantserauto's, de mitrailleurs naar weerskanten gericht. Naast de gehele stoet liepen geüniformeerden, hun pistolen getrokken en op het publiek gericht. Ik zag hun handen van nervositeit trillen. De demonstranten probeerden het Horst-Wessellied te zingen, men zag alleen de monden open en dicht gaan, zoveel kabaal was er. Er werd geschreeuwd en gedreigd uit het publiek, en plotseling brak de Internationale los, zich voortplantend naar het verre einde van die lange weg die nog afgelegd moest worden. Maar direct daarop een salvo en nog een uit de voorste wagen. Later bleek dat men op de vensters gericht had, er waren vier of zeven doden en een aantal gewonden. De stoet stokte, ik zag de SA'ers in de stoet de karabijnen in de hand nemen. Er werd weer geschoten en ik zag een jongeman ineenzakken. Men begon achter ons op te dringen, te huilen en te gillen en toen klonk door de luidspreker het bevel: 'Vorwärts.' Het was alsof plotseling dat bevel gevoeld werd als het einde van het incident. Toen hoorde ik zingen: 'Die Strasse Frei, das Braune Batallion.' Nou, de straat was vrijgemaakt, al vóór men begon te marcheren, bedacht ik me toen.

Alles ging als een nachtkaars uit, eigenlijk ook de fakkeloptocht. Men sloeg plotseling een zijstraat in, misschien geschrokken door de voelbare haat. Door de enorme mensenmassa kon ik niet meer waarnemen wat er op straat gebeurde. Ik hoorde nog steeds in de verte de Internationale zingen, maar het geluid stierf langzaam weg.

Ik voelde nog de teleurstelling. Ik weet niet wat ik me had voorgesteld dat er zou gebeuren. De socialisten hoopten op een kentering, plotseling moest het vuur oplaaien en zich uitbreiden tot het gehele Roergebied. Dat was de opzet, daar hadden de arbeiders zich ook op voorbereid. Ik was ervan overtuigd dat velen gewapend waren, maar de grote vraag was: waarom gebeurde er niets?'

Van Houten zelf verklaart het debacle uit de sympathie die er volgens hem onder de Duitse arbeiders was ontstaan voor het nationaal-socialisme. Zij waren gevallen voor de leugens van het nationaal-socialisme, met hun van de arbeiders gestolen en aangepaste leuzen en liederen. Voor het idee dat nationaal-socialisten ook socialisten waren, dat zij ook een einde wilden maken aan het grootgrondbezit en aan de partijbonzen in Berlijn. Dat de socialisten van de SPD dat in elk geval niet gedaan hebben, is ook volgens Rudolf Rocker in zijn analyse van de opkomst van het nationaal-socialisme een cruciaal moment geweest, zoals we hieronder nog zullen zien.

Maar het debacle van Wanne-Eickel zit hem ook zeker in iets anders. Angst heeft natuurlijk een rol gespeeld, maar de arbeiders waren niet minder bewapend dan de nazi's. Echter op het beslissende ogenblik, toen de nazi's moesten worden overmeesterd, weifelde de massa tegendemonstranten. Het tweede fluitsignaal, waarop de nazi's zouden worden overmeesterd, zou bovendien niet zijn gegeven. Maar een arbeidersbeweging die alleen in actie komt op het signaal van haar leiders, is geen arbeidersbeweging, maar een volgzame massa. Dit zag Van Houten natuurlijk ook wel in, waar hij schrijft dat toen de fakkeloptocht zou beginnen de straten nog vol waren met mensen en het verkeer stil lag, maar dat toen de politie de straat wilde vrijmaken dit 'vrij vlot' en 'gehoorzaam' gebeurde. Voordat de tegendemonstratie of actie zou moeten beginnen ging het eigenlijk dus al mis. Een arbeidersbeweging die politiebevelen opvolgt en de weg vrijmaakt om een nazi-fakkeloptocht te laten lopen, is geen arbeidersbeweging, maar een achterban van een politieke partij wier belangen samenvallen met die van de staatsmacht, niet met die van haar eigen achterban. Ook daarin schuilt volgens Rocker het grote falen van 'traditioneel links' in de opkomst van het nationaal-socialisme, zoals hij in onderstaande tekst uitlegt.

door Dennis de Lange

Bron

Harmen van Houten, *Anarchisme in Drenthe. Levensherinneringen van een veenarbeider* (Baarn 1985).

Rudolf Rocker

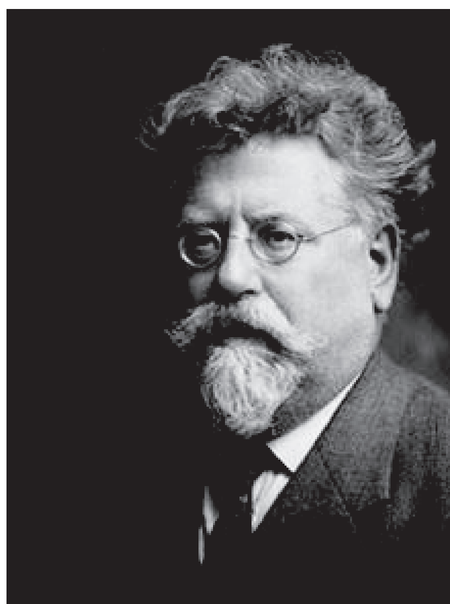
De weg naar het Derde Rijk

1. De Duitse sociaal-democratie
Voor wie de gebeurtenissen in Duitsland van de buitenkant bekijkt zijn ze bijna onbegrijpelijk. Slechts weinigen begrijpen het karakter en de eigenlijke oorzaak van de zogenaamde 'nationale revolutie'.[1] Men is in het bijzonder erover verbaasd dat een land dat over de grootste georganiseerde arbeidersbeweging beschikte, zich zonder verzet liet overrompelen en zich liet neerslaan zonder ook maar het geringste verzet tegenover het dreigende gevaar te tonen. In werkelijkheid was de overwinning van het Duitse fascisme geenszins een overrompeling, maar het logische resultaat van een lange ontwikkeling, die door verschillende oorzaken begunstigd en versterkt werd.

Sinds de tijd van de Eerste Internationale heeft zich binnen het kader van de Europese arbeidersbeweging een diepgaande verandering voltrokken, die in de meeste landen tot dezelfde resultaten heeft geleid. In plaats van de propagandagroepen voor de socialistische idee en de economische strijdorganisaties, die door het vooruitstrevendste gedeelte van de oude internationalisten als de natuurlijke organen voor de reorganisatie van de maatschappij in socialistische geest werden beschouwd, traden de moderne arbeiderspartijen en de parlementaire medewerking binnen het kader van de burgerlijke staat. De oude socialistische opvatting en de socialistische propaganda, die de arbeiders de verovering van de grond en van de industriële bedrijven beloofd had, werd langzamerhand vergeten. Voortaan sprak men alleen nog maar van verovering van de politieke macht, en men kwam daarmee volkomen in het vaarwater van de kapitalistische maatschappij.

Doordat de nieuw ontstane arbeiderspartijen hun gehele werkzaamheid hoofdzakelijk instelden op de parlementaire actie van de arbeidersklasse en de verovering van de politieke macht tot voorwaarde voor de praktische verwerkelijking van het socialisme maakten, ontwikkelde zich in de loop der jaren een geheel nieuwe ideologie, die van de socialistische opvattingen van de Eerste Internationale wezenlijk verschilde. Het parlementarisme, dat in de arbeiderspartijen van de meeste landen weldra overheerste, lokte tal van burgerlijke elementen en op carrière beluste intellectuelen in het socialistische kamp, waardoor de reeds begonnen geestelijke wending nog meer versterkt werd en alle wezenlijke doeleinden, waarnaar het socialisme streeft, langzamerhand geheel op de achtergrond moesten treden. Zo ontwikkelde zich in plaats van het constructieve socialisme van de oude Internationale een soort namaak dat alleen de naam van het socialisme gemeen had.

> De arbeiderspartijen werden stootblokken in de strijd tussen kapitaal en arbeid

Op deze wijze verloor het socialisme steeds meer het karakter van een nieuw cultuurideaal, dat de volken voor de omverwerping van de kapitalistische beschaving geestelijk voorbereid en praktisch klaar zou moeten maken en dat dientengevolge bij de kunstmatige grenzen van de nationale staten niet kon blijven stilstaan. In de hoofden van de leiders van deze nieuwe fase van de arbeidersbeweging vermengden zich de belangen van de nationale staat steeds meer met de geestelijke belangen van de partij, tot zij tenslotte in het geheel niet meer in staat waren een zekere grens te constateren en eraan gewend raakten het socialisme door de bril van het zogenaamde 'nationale belang' te zien. Het kon dan ook niet uitblijven dat de moderne arbeidersbeweging zich langzamerhand als een noodzakelijk bestanddeel in de nationale staat invoegde en aan de staat weer een innerlijk gehalte gaf, dat deze reeds had verloren.

Het zou fout zijn als men deze zonderlinge wending uitsluitend als een bewust verraad van de leiders zou beschouwen, zoals men dit zo vaak heeft gedaan. In werkelijkheid ging het om een zich langzamerhand aanpassen aan de gedachtewereld van de kapitalistische maatschappij, dank zij de praktijk van de tegenwoordige arbeiderspartijen, wat noodzakelijkerwijze op de geestelijke instelling van haar politieke dragers zijn uitwerking moest hebben. Degelijke partijen, die zich eens hadden opgemaakt om onder de vlag van het socialisme de politieke macht te veroveren, zagen zich door de ijzeren logica van de omstandigheden meer en meer in een positie gedrongen, waarin ze stuk voor stuk hun vroeger socialisme moesten prijsgeven aan de nationale politiek van de staat. Ze werden, zonder dat dit aan de grote meerderheid van hun aanhangers ook maar tot het bewustzijn doordrong, stootblokken in de strijd tussen kapitaal en arbeid, bliksemafleiders voor de veiligheid van de kapitalistische economische orde. De houding van de meeste van deze partijen bij het uitbreken van en gedurende de wereldoorlog bewijst dat deze opvatting volkomen in overeenstemming met de feiten is.

In Duitsland, dat in het geheel geen andere vorm van arbeidersbeweging had leren kennen en dat bovendien een land was zonder revolutionaire tradities, vond dit ontwikkelingsproces grondig plaats en dat werkte later op de beweging in de meeste andere landen terug. Het sterke organisatieapparaat van de Duitse sociaal-democratie en haar schijnbare successen bij de verkiezingen verschafte haar in het buitenland een groter prestige dan ze verdiende. Men vergat dat men alleen met verkiezingssuccessen te maken had, die de kapitalistische orde niet konden schokken; en naarmate de zusterpartijen in het buitenland in hetzelfde vaarwater kwamen, des te meer overschatten zij de invloed van de Duitse sociaal-democratie en de macht van haar organisatie.

De actie van Ferdinand Lassalle had voor de Duitse arbeidersbeweging de weg gebaand en zijn invloed op de beweging bleef steeds voelbaar. Hij was het, die aan het Duitse socialisme diens bijzondere karakter gaf en in de jaren voor de wereldoorlog en de zogenaamde Duitse revolutie kwam dit karakter weer met alle kracht naar voren. Lassalle was zijn leven lang een fanatiek aanhanger van de staatsidee van Hegel en was bovendien een volgeling van de Franse staatssocialist Louis Blanc. Zijn aanhangers waren van de bevrijdende rol van de staat zo overtuigd dat hun staatsaanbidding van tijd tot tijd vormen aannam, die de liberale pers aanleiding gaf de beweging van Lassalle als een werktuig van Bismarck te kenschetsen. Weliswaar ontbrak aan deze beschuldiging alle feitelijke grond, maar de zonderlinge houding van Lassalle tegenover het 'sociale koningschap' maakte haar zeer verklaarbaar. Men is in het buitenland dikwijls van mening dat Duitsland het meest 'marxistische' land ter wereld is geweest en de barbaarse strijd van de nieuwe machthebbers tegen 'het marxisme' heeft velen in deze mening gesterkt. In werkelijkheid staat de zaak heel anders: het aantal werkelijke marxisten was ook in Duitsland zeer gering en de politieke opvattingen van de sociaaldemocraten werden veel meer door de ideeën van Lassalle beïnvloed dan door die van Marx en Engels.

Marx had weliswaar ook de verovering van de politieke macht tot voorwaarde voor de verwerkelijking van het socialisme verklaard, maar hij huldigde de opvatting dat de staat, zodra deze zijn zogenaamde taak vervuld zou hebben en de klassen en het monopolie in de maatschappij opgeheven zou hebben, als sociale instelling moest verdwijnen om voor een maatschappij zonder regering plaats te maken. De deugdelijkheid van deze theorie werd door het bolsjewistisch experiment in Rusland grondig weerlegd. Want de staat is niet alleen de beschermer, maar ook de handhaver en de schepper van de monopolies en de klassenheerschappij in de maatschappij. Marx heeft toch in ieder geval het einde van de staat berekend. Lassalle echter was een hartstochtelijk verdediger van de staatsidee en bereid iedere persoonlijke vrijheid op het altaar van de staat ten offer te brengen. Van hem erfden de Duitse socialisten hun bronstige staatsaanbidding en een groot deel van hun anti-vrijheidslievende opvattingen. Van Marx namen ze uitsluitend het economische noodlotsgeloof aan de onoverwinnelijke macht van de economische verhoudingen over, dat, zoals ieder fatalisme, de wil verlamt en bij de massa's de gezindheid voor iedere ernstige revolutionaire actie systematisch ondermijnt.

> Het komt niet aan op de technische organisatie van de massa, maar op de geest die deze beheerst

Neemt men bovendien de eenzijdige invloed in aanmerking, die een door en door militaristische en bureaucratische staat als Pruisen op het gehele sociale leven in Duitsland uitoefende, dan begrijpt men wat zo'n opvoeding van de massa's tot resultaat moest hebben. Dat bleek dan ook tragisch en duidelijk bij het uitbreken van de Duitse Novemberrevolutie in 1918. De socialistische beweging van het land was in de lange jaren van parlementaire routine geestelijk geheel vastgelopen en tot geen scheppende daad meer in staat. De invloedrijkste leiders van de Duitse beweging en vooral Friedrich Ebert, de eerste rijkspresident van de Duitse republiek, deden dan ook al het mogelijke om de revolutionaire stemming van de massa's, die na de oorlog begon, af te koelen en in wettelijke banen te leiden. Zij verzetten zich tot het laatste ogenblik tegen iedere te radicale maatregel en nog aan de vooravond van de negende november publiceerde de Vorwärts een waarschuwend artikel om zijn geduldige lezers de verzekering te geven dat het Duitse volk voor de sociale revolutie nog niet rijp was. Men kan begrijpen wat het resultaat van zulk een revolutie moest zijn.

Reeds een jaar na de omwenteling van 1918 schreef een burgerlijk blad als de Frankfurter Zeitung dat de geschiedenis van de Europese volkeren tot nu toe geen revolutie gekend had, die zo arm aan scheppende ideeën, zo arm aan revolutionaire actie was geweest. Inderdaad kan men de gebeurtenissen van 1918 nauwelijks een revolutie noemen. Een revolutie ontspringt aan de onweerstaanbare drang van een onderdrukt volk, dat zijn ketenen verbreekt om een nieuwe toekomst te vormen. In Duitsland echter werd de revolutie aan de natie van buitenaf opgedrongen. Nadat de geallieerden verklaard hadden dat een vrede met de dynastie van de Hohenzollern niet in aanmerking kwam, volgde de ineenstorting van het keizerrijk en van de Duitse dynastie om zo te zeggen automatisch, om een einde te maken aan de oorlog, die voor Duitsland onherroepelijk verloren was. De omwenteling was meer opgedrongen dan vrijwillig.

Zonder twijfel waren er in Duitsland tal van eerlijke en ook moedige revolutionairen, die ernaar streefden de revolutie door te zetten, maar zij vormden een kleine minderheid en waren niet in staat de resultaten van een opvoeding van lange jaren ongedaan te maken, en de miljoenenmassa van de politieke- en de vakverenigingsorganisaties van de Duitse arbeidersklasse in beweging te brengen. Nooit bleek duidelijker dan toen dat het bij een revolutionaire beweging minder aankomt op de technische organisatie van de massa's, dan wel op de geest die deze beheerst. Een organisatie zonder revolutionair elan, zonder eigen initiatief is een fictieve macht, die op het ogenblik van de vuurproef tekort schiet. Dat was in Duitsland letterlijk het geval. Zonder noemenswaardige revolutionaire tradities had de Duitse arbeidersklasse buiten de parlementaire actie en de reformistische politiek van de vakverenigingen geen andere strijdmethoden leren kennen en zocht ze uitsluitend haar heil in deze. Zelfs het algemeen stemrecht, dat in Frankrijk en andere landen eerst veroverd moest worden, viel de Duitsers, om zo te zeggen, als een geschenk bij de genade van Bismarck in de schoot. Zo was de revolutie reeds vanaf het begin tot mislukken gedoemd, en had zij niet de innerlijke spanning, die voor een diepgaande omwenteling noodzakelijk is.

2. De sociaal-democratie en de Pruisische jonkers

Het was het historische noodlot van Duitsland, dat onder de leiding gekomen was van Pruisen, een half feodale militaire staat, arm aan cultuur, die geheel onder de invloed van de jonkers stond. Het Pruisische jonkerdom was steeds het middelpunt van alle sociale en politieke reactie in Duitsland. Het was een ruwe, ongecultiveerde, van het meest bekrompen eigenbelang bezielde kaste, wier dominerende positie tot een vloek moest worden van alle Duitse stammen en volkeren. Reeds de meerderheid van de Duitse patriotten van 1813 wilde van de eenheid van Duitsland onder leiding van Pruisen niets weten en Görres schreef in zijn *Rheinische Merkur* omstreeks de tijd van het Congres van Wenen dat de 'Saksers en Rijnlanders niet goed konden begrijpen waarom vier-vijfde van alle Duitsers zich aan het verst gelegen één vijfde deel zou moeten aanpassen, dat bovendien half Slavisch en niet Duits was.'

Inderdaad was het Slavische deel van de Pruisische bevolking door de 'verovering' van Silezië en de verdeling van Polen onder Frederik II aanzienlijk groter geworden en

bedroeg meer dan twee vijfde van alle inwoners van het land. Des te komischer is het dat het juist Pruisen was dat zich in de latere tijd als de hoeder van de 'zuiver Duitse' belangen opwierp.

Om deze reden had het de eerste en voornaamste taak van de Duitse revolutie moeten zijn de ongelukzalige macht van het Pruisische jonkerdom in Duitsland eens en voor goed te breken om de toekomst van het land te verzekeren. Maar dat kon alleen gebeuren, indien men de eigenlijke basis van de politieke invloed van de jonkers ondermijnde door de grote landgoederen in beslag te nemen. De eerste regering van Duitsland na de oorlog was zuiver socialistisch en had zich reeds daarom tot deze taak geroepen moeten voelen. De burgerlijke revolutionairen van de Franse Revolutie, die er geenszins socialistische ideeën op nahielden, hadden zeer goed begrepen dat zij zich in Frankrijk slechts van de politieke hegemonie van de aristocratie en van de geestelijkheid bevrijden konden door de adellijke grootgrondbezitters te onteigenen. Maar de Duitse socialisten dachten niet aan zulke maatregelen. Hun geestelijke leiders vonden daarentegen een nieuwe theorie uit en probeerden hun aanhangers wijs te maken dat een periode van economische neergang niet geschikt was voor socialistische experimenten. En toch zou een verdeling van het grootgrondbezit van onafzienbare gevolgen zijn geweest, zelfs wanneer deze verdeling niet om socialistische redenen, maar uit zuiver politieke motieven zou hebben plaatsgevonden. Want zij zou de massa's van de kleine boeren tot verdedigers van de republiek hebben gemaakt, terwijl deze nu later tot haar verwoede vijanden werden.

Maar de leiders van de Duitse sociaaldemocratie raakten niet alleen niet aan de eigendomsrechten van de Pruisische jonkers, toen zij er de macht toe hadden, maar zij dachten er zelfs ook niet aan om de vermogens van de Duitse vorsten aan te tasten. Terwijl de half verhongerde massa's steeds dieper in de ellende zonken, betaalde de republikeinse regering aan de vroegere vorsten fantastische sommen als 'schadevergoeding'. Daarbij ging het niet alleen om schadevergoedingen voor de door de Novemberrevolutie afgezette vorsten, maar ook om zulke, die sinds jaar en dag betaald werden aan de afstammelingen van kleine potentaten, wier landen al sinds honderddertig jaar van de kaart verdwenen waren. Aan de nakomelingen van vroegere obscure despoten betaalde het Rijk alleen jaarlijks al de kleinigheid van 1.834.139,91 mark.

Van de vorsten, die tot het uitbreken van de revolutie regeerden eisten alleen de Hohenzollern al een schadevergoeding op van 200 miljoen goudmark. De eisen van alle Duitse vorsten samen zijn vier maal zo groot als de gehele Dawes-lening.[2] Terwijl men van de armsten der armen altijd maar weer de kleine ondersteuning verminderde, die niet voldoende was om ook maar in de allernoodzakelijkste behoeften te voorzien, kwam het in de hoofden van deze vorstelijke personages niet op om ook maar van een cent af te zien om de verschrikkelijke ellende te lenigen. Net als Shylock eisten ze het volle pond en gaven aan de wereld een klassiek voorbeeld van hoe het in werkelijkheid met het zogenaamde gemeenschappelijke belang van de natie gesteld is. Als de leiders van de grote en sterk georganiseerde socialistische arbeidersbeweging, toen zij er de macht toe hadden, tegenover de Pruisische jonkers en de Duitse vorsten ook maar over een honderdste gedeelte van de energie beschikt zouden hebben, die het overwinnend fascisme tegen hen en het vermogen van de Duitse arbeidersklasse aan de dag heeft gelegd, dan zou aan Duitsland en de overige wereld de smadelijke episode van het Derde Rijk bespaard zijn gebleven.

3. De Communistische Partij en het idee van de dictatuur

Indien enerzijds de karakterloze zwakheid van de sociaal-democratie en de vakverenigingen, haar eeuwige besluiteloosheid en haar jammerlijke politiek van het 'kleinere kwaad' de contrarevolutie zoveel maar mogelijk was in de kaart heeft gespeeld en voor het fascisme de weg heeft gebaand, dan heeft anderzijds de van tegenstrijdigheden vervulde politiek van de Communistische Partij, haar vijandschap tegen ieder vrijheidslievend beginsel, haar autoritaire instelling en haar gevaarlijk spel met de zogenaamde proletarische dictatuur de overwinning van de contrarevolutie in Duitsland slechts bevorderd en geestelijk voorbereid. Het is trouwens nodig hier duidelijk te zeggen dat de overwinning van het bolsjewisme over de Russische Revolutie het begin is geweest van de fascistische contrarevolutie in Europa, want de idee van de dictatuur is op zichzelf contrarevolutionair en de grootste hinderpaal voor iedere scheppende werkzaamheid in de geest van de vrijheid en van het socialisme.

Iedere werkelijke revolutie, die aan een volk en daarmee aan de mensheid een nieuw perspectief opent voor haar geestelijke en culturele ontwikkeling is veel minder gekarakteriseerd door datgene wat ze vernietigt dan door wat ze schept en waaraan ze nieuw leven geeft. Alleen door het nieuwe dat zich ontwikkelt verdrijft[3] zij de geest van het oude en stelt ze de maatschappelijke vormen van wat geweest is buiten werking. Door het nieuwe op te bouwen vernietigt ze het oude en baant ze de weg voor een betere toekomst. Juist daarom is ze op de ontplooiing van alle scheppende krachten aangewezen, als ze nader tot het doel wil komen waarnaar ze streeft. Maar de dictatuur, die steeds alles tot een vaste vorm wil herleiden en geen andere inzichten kan dulden dan die welke haar dragers om de een of andere reden als de enig juiste beschouwen, vernietigt de scheppende krachten en de revolutionaire geest en dwingt mensen en dingen onder het juk van de politieke voorzienigheid, die voor alle anderen denkt en handelt en die daarmee alle nieuwe ideeën en perspectieven van de maatschappelijke ontwikkeling in de kiem verstikt. Daarom is de dictatuur nooit de drager van de revolutie, maar steeds de aankondiger van de beginnende contrarevolutie.

In Cromwell[4] is niet de geest van de Engelse revolutie belichaamd, maar het brutale geweld van de contrarevolutie, die tot een nieuw despotisme ontaardde en die iedere vrije ontwikkeling de weg versperde. De dictatuur van Robespierre en van de jakobijnen was niet het symbool van de grote omwenteling die Frankrijk van de vloek van het feodalisme en van het absolute koningschap bevrijdde, maar ze was de doodgraver van de revolutie, en bereidde de weg voor de militaire dictatuur van Napoleon. Vandaag

is het het bolsjewisme dat de Russische Revolutie begroef en de geestelijke voedingsbodem schiep voor het fascisme.

Het socialisme kan voor de toekomst slechts betekenis hebben, wanneer het zijn gehele streven er op richt om tegelijkertijd met de vernietiging van het monopolie van het bezit ook iedere vorm van heerschappij van de mens over de mens uit te schakelen.

Niet de verovering van de macht, maar de uitschakeling van het machtsprincipe uit het maatschappelijk leven moet het grote doel blijven

Niet de verovering van de macht, maar de uitschakeling van het machtsprincipe uit het maatschappelijk leven moet het grote doel blijven, waarnaar het socialisme streeft, hetgeen het nooit mag opgeven zonder zichzelf op te geven. Wie gelooft de vrijheid van de persoonlijkheid te kunnen vervangen door de gelijkheid van de belangen heeft het ware wezen van het socialisme nooit begrepen. De vrijheid kan door niets worden vervangen. De gelijkheid van de economische omstandigheden voor allen en iedereen is alleen de noodzakelijke voorwaarde voor de vrijheid van de mens. Men kan deze nooit vervangen. Socialisme betekent de solidaire samenwerking op grond van een gemeenschappelijk doel en van dezelfde rechten voor iedereen. Maar solidariteit berust op vrije wil en kan niet afgedwongen worden, indien ze niet wil omslaan in tirannie om daarmee zichzelf op te heffen.

Ieder werkelijk socialistische actie moet daarom in kleine zowel als grote dingen door de gedachte geleid worden, het monopolisme op alle gebieden tegen te gaan, vooral op dat van het economische leven, en de persoonlijke vrijheid, in het kader van het maatschappelijke verband met alle ter beschikking staande krachten uit te breiden en te beschermen. Iedere praktische werkzaamheid die tot andere resultaten leidt is op de verkeerde weg en voor het socialisme onaanvaardbaar. In dit verband moet men ook de gehele theorie van de ‘dictatuur van het proletariaat’ als overgangsstadium van het kapitalisme naar het socialisme bezien. Zulke overgangen kent de geschiedenis in het geheel niet. Men kan alleen lagere en hogere vormen in de verschillende omwentelingsfasen van het maatschappelijk gebeuren onderscheiden. Iedere nieuwe maatschappelijke orde is, uit de aard der zaak, in haar eerste stadium nog niet volmaakt; desalniettemin moeten alle ontwikkelingsmogelijkheden van haar toekomstige vormen in ieder van de nieuw geschapen instellingen aanwezig zijn, zoals in het embryo reeds het gehele schepsel aanwezig is. Iedere poging om in een nieuwe orde wezenlijke bestanddelen van het oude systeem, dat zich overleefd heeft, in te voegen – en dat is het streven van iedere dictatuur, onder welke naam ook – heeft tot nu toe steeds tot dezelfde negatieve resultaten geleid: óf dergelijke pogingen werden onmiddellijk bij het begin van de nieuwe vorming van de sociale levensverschijnselen mat gezet, ófwel de tere kiemen en het hoopvolle begin van het nieuwe werden door de starre vormen van het vroegere zo sterk beknot en in hun natuurlijke ontplooiing gehinderd dat ze langzamerhand weer wegkwijnden en gun innerlijke levensmogelijkheden verdorden.

Wanneer Mussolini beweert dat er momenteel in Europa slechts twee landen zijn waar de staat iets betekent: Rusland en Italië, omdat men daar de geest van de vrijheid heeft verstikt; wanneer Lenin heeft kunnen zeggen dat ‘de vrijheid slechts een burgerlijk vooroordeel’ is, dan zijn dat onvermijdelijke resultaten van dezelfde gedachtegang, wier innerlijke verwantschap niet te bestrijden is. De cynische uitspraak van Lenin bewijst slechts dat hij niet tot de socialistische geest is doorgedrongen, maar hopeloos is blijven steken in de oude voorstellingsvormen van het politieke jakobijnendom. Het is trouwens onzinnig tussen het autoritaire en het vrijheidlievende socialisme onderscheid te willen maken: het socialisme zal vrij zijn of zal niet zijn.

De Communistische Partij van Duitsland, met uitzondering van Rusland de sterkste communistische partij van Europa, leeft alleen van de fouten van de sociaal-democratie en heeft zolang ze bestond niet één enkele scheppende gedachte geproduceerd. Ze was nooit iets anders dan het willige orgaan van de Russische buitenlandse politiek en volgde gedwee ieder bevel van Moskou op. Door deze trouwe navolging van Moskou wekte ze het geloof aan de onvermijdelijkheid van de dictatuur onder het gedeelte van de socialistische arbeidersklasse van Duitsland dat reeds ieder vertrouwen in de jammerlijke tactiek van de sociaal-democratie had verloren. Het waren niet de slechtste elementen die in het vaarwater van de communisten kwamen. Vooral de jeugd, die uit de aard der zaak voor grote woorden en een revolutionair vocabulaire meer in begeestering geraakt, omdat ze daarover nog iets anders vermoedt, toonde veel offervaardigheid en daadkracht, al miste ze ook voor een dieper inzicht in deze toestand de nodige rijpheid. Maar juist dit waardevolle element werd door de leiding van de KPD en haar raadgevers in Moskou op de schandelijkste wijze misbruikt en dikwijls tot zaken verleid die de opkomende contrarevolutie wind in de zeilen gaf. Voor alles werd de jeugd tot een grenzeloos fanatisme opgezweept, die haar voor iedere redelijke beoordeling van de dingen blind en doof maakte. Zulk een psychische instelling is echter de beste voedingsbodem voor het optreden van dictatoriale tendensen en drukt op ieder protest tegen de reactionaire maatregelen van de tegenpartij het stempel van oneerlijkheid en huichelarij. Men kan niet te goeder trouw voor de verdediging van een vrijheid opkomen, wanneer men zelf de dictatuur, dat wil zeggen de opheffing van iedere vrijheid, nastreeft. Men kan de aanvallen van de tegenstanders op de vrijheid van gedachte, de persvrijheid, op het recht van vergadering niet veroordelen, wanneer men dezelfde maatregelen in Rusland rechtvaardigt en als noodzakelijk beschouwt. Men kan niet protesteren tegen de vervolging en de gevangenschap van revolutionairen in West- en Midden-Europa, zolang de gevangenissen van Rusland zijn gevuld met revolutionairen van andere richtingen, wier enige misdaad daarin bestaat dat ze andere ideeën voorstaan dan officieel door de dictatuur voorgeschreven zijn. Doet men dit toch, dan heeft de tegenstander gemakkelijk spel, door zich slechts op de toestanden in het ‘rode vaderland’ te beroepen.

Een feit is dat zowel Mussolini als Hitler veel van Rusland hebben overgenomen

Een feit is dat zowel Mussolini als Hitler veel van Rusland hebben overgenomen. De onverbiddelijke uitroeiing van iedere andere richting in het land, de rücksichtslose kneveling van iedere vrije gedachte, zonder welke ieder cultureel leven moet verstenen, de verandering van de vakverenigingen in regeringsorganen, en vooral de onbegrensde almacht van de staat, in alle problemen

van het maatschappelijke en persoonlijke leven zijn verschijnselen, waarvoor het overwinnend bolsjewisme het voorbeeld geleverd heeft. Men kan niet beweren dat het wel de doeleinden maar niet de middelen zijn, die de dictatuur van het fascisme van de dictatuur van het bolsjewisme onderscheiden. Ieder doel komt in zijn middelen tot uiting. Het despotisme van de methode ontspringt altijd aan het despotisme van de gedachte. Alleen voor degene aan wie de vrijheid innerlijk vreemd is lijkt ze een burgerlijk vooroordeel. Dat de vertegenwoordigers van het bolsjewisme oorspronkelijk een ander doel hadden dan de fascisten wordt niet ontkend; maar ze werden de gevangenen van hun eigen methoden, wier aanwending hen steeds meer van het beoogde doel moest verwijderen. Ze kwamen zelf in het raderwerk van de machine waarmee ze de wereld wilden verlossen. Wat hun oorspronkelijk als middel onontbeerlijk leek werd langzamerhand doel op zichzelf. Dat is het onvermijdelijke resultaat van iedere dictatuur. Wie werkelijk uit het Russische experiment de logische consequenties wil trekken kan tot geen ander inzicht komen. Men kan de mensheid niet voor de vrijheid en voor het socialisme opvoeden, indien men haar aan een ijzeren dwang en een onbegrensd despotisme prijsgeeft, die haar scheppende krachten verstikt, haar wil verlamt, en haar innerlijk verlangen door een gevoelloos almachtig staatsapparaat langzamerhand doet verstenen. De Russische Revolutie is niet gestrand door ongunstige economische verhoudingen, maar door de dictatuur van het bolsjewisme, die haar levenskracht verstikte, haar geest verlamde en haar in de armen van een nieuw despotisme dreef.

Het feit dat reeds bij de voorlaatste verkiezingen in Duitsland een niet onbelangrijk gedeelte van de communistische kiezers naar het nationaal-socialistische kamp overliep; het feit dat een groot aantal vroeger communistische leiders lid werd van de stormafdeling van het leger van Hitler, ja dat zelfs gehele plaatselijke groepen van de KPD zich bij de fascisten aansloten, wijst erop dat hier innerlijke samenhangen bestonden, die men niet mag voorbij zien wanneer men de gehele tragische betekenis van de oorzaken wil begrijpen, die Duitsland in de armen van de bruine terreur dreef.

Om de fascisten de wind uit de zeilen te nemen, probeerde de communistische partijleiding hen in patriottische frases nog te overvleugelen, en terwijl de Hitler-aanhangers hun stompzinnig 'Siegreich wollen wir Frankreich schlagen' brulden, sprak men in de communistische pers van een 'opmars van het rode leger' aan de Rijn, verheerlijkte Radek in hoogdravende termen de nationalist Schlageter, die momenteel van Hitler een standbeeld krijgt,[5] en maakte de pers van de KPD zich tot het orgaan van deze en dergelijke ontboezemingen.

Zelfs aan het antisemitisme van de Duitse fascisten deed men de smadelijkste concessies. Ruth Fischer, indertijd de meest verheerlijkte leidster van de Duitse communisten en zelf van joodse afkomst, riep haar toehoorders in een Berlijnse studentenvergadering toe: 'Hangt de joodse kapitalisten aan de lantaarn'! Alsof Stinnes, Thyssen, Borsig enzovoorts[6] van beter kaliber waren! Men kan begrijpen wat een verwarring zulk een agitatie in de hoofden van jonge en onrijpe mensen moest aanrichten.

Natuurlijk deed men deze concessie in de hoop de aanhangers van Hitler naar zich toe te trekken. Maar juist hierin bestaat immers het grote gevaar dat men gelooft zulke bewegingen aan andere doeleinden dienstbaar te kunnen maken doordat men de een of andere concessie doet. Het resultaat is slechts een vervalsing van de eigen ideeën en een gevaarlijke verzwakking van alle gezonde tegenkrachten tegen de nationalistische reactie. Er zijn nu eenmaal tegenstellingen die zich niet laten overbruggen, want ook ideeën volgen hun eigen wetten en worden slechts door verwante bewegingen aangetrokken. De politiek van de uitermate slimme leiders van de KPD, die de aanhangers van het fascisme door patriottische concessies wilden paaien, heeft er slechts toe geleid de invloed van deze beweging te versterken en nieuwe aanhangers uit de eigen rijen in de armen van het fascisme te drijven.

door Rudolf Rocker

Bron

Grondslagen, anarcho-syndicalistisch tijdschrift, jaargang 3, nummer 2-3, 1934.

Rudolf Rocker, 'Der Weg ins Dritte Reich. Die Rolle der deutschen Sozialdemokratie', in: *Die Internationale, Organ der Deutschen Anarcho-syndikalisten*, Neue Folge 1 (1934/35), Nr. 1 (August 1934).

Rudolf Rocker, Der Weg ins Dritte Reich. Die Kommunistische Partei und die Idee der Diktatur. in: *Die Internationale, Organ der Deutschen Anarchosyndikalisten*, Neue Folge, 1 (1934/35), Nr. 2 (Oktober/November).

Noten

1 Zoals Hitlers machtsgreep, die een einde maakte aan de Duitse democratie, werd genoemd door de voorstanders van de dictatuur.

2 Lening van de Verenigde Staten aan Duitsland om het land in staat te stellen de herstelbetalingen aan de geallieerden, met name Frankrijk en Engeland, te verrichten, die door het Verdrag van Versailles waren opgelegd.

3 Dit woord ontbreekt in het origineel.

4 Oliver Cromwell, lord protector van Engeland van 1653-1658 regeerde als radicaal protestants dictator nadat hij na een revolutionaire oorlog met het parlement de absolutistische monarchie van de katholieke Tudors had weten te verdrijven. Trotski ziet zijn overwinning als een sociale revolutie.

5 Albert Leo Schlageter werd door de nazi's vereerd als een grote verzetsheld, omdat hij zich met sabotagedaden verzette tegen de Franse bezetting van het Roergebied. Hiervoor werd hij op 26 mei 1923 door de Franse bezetter geëxecuteerd. Echter ook de Komintern had al vanaf 1923 zijn nagedachtenis geclaimd, met onder meer een lijkrede van Karl Radek.

6 Hugo Stinnes, reder en eigenaar van kolenmijnen was de voornaamste leverancier van oorlogsmateriaal van Duitsland tijdens de Eerste Wereldoorlog en daarna een vooraanstaande krantenmagnaat in het conservatieve segment. De familie Thyssen, later gefuseerd met Krupp zat in de staalindustrie in het Roergebied; Fritz Thyssen financierde de NSDAP. De familie Borsig bouwde in Berlijn de locomotieven voor de Duitse spoorwegen.

Luigi Fabbri en de ‘preventieve contrarevolutie’

Een belangrijke tekst over het ontstaan van het Italiaanse fascisme in de jaren twintig

De Italiaanse anarchist Luigi Fabbri schreef onderstaande tekst in 1921. In dat jaar was de fascistische beweging van Mussolini in Italië volop in de aanval, maar zat het fascisme nog niet daadwerkelijk in het zadel. De tekst is van waarde, niet omdat alles erin de tand des tijds doorstaat, en zeker niet omdat zijn visie op elk punt adequaat is. Maar wel omdat hij de rol die het fascisme aan het eind van de Eerste Wereldoorlog voor de kapitalistische heersers speelde, zo treffend typeert als niet zomaar contrarevolutionair, maar als een contrarevolutie tegen alleen al de dreiging van revolutie, kortom: preventieve contrarevolutie. Daarmee treft hij een aspect dat ook voor andere fascismes wezenlijk is.

Wat volgt zijn selecties uit zijn tekst, voorafgegaan en hier en daar onderbroken door toelichtingen van de bewerker, in cursief. Hiermee is niet de complete lijn van zijn essay weergegeven, maar wel een aantal wezenlijke gedachten.

Voor Fabbri is het fascisme een voortzetting van de oorlog, maar dan op binnenlands niveau.

De oorlog van 1914-1918 werd uitgevochten, niet alleen aan de grenzen, maar ook binnen elke natie. Aan elke kant was de ‘heilige unie’ tegen de vijand daarbuiten een overeengekomen leugen, een leugen die iedereen formeel omarmde, zelfs in de wetenschap dat het een fictie was. Staat en militaire dwang sloten het uitbreken van vijandelijkheden binnenslands uit en voorkwamen de angst voor grotere schade in het geval van buitenlandse invasie; maar het klassenconflict en de strijd en vijandigheid waren des te groter omdat ze geen geschikte uitweg vonden. In werkelijkheid had iedereen in elk land iets dat hij dieper verachtte dan de vijand daarbuiten.

Fascisme, guerrilla-oorlog tussen fascisten en socialisten – of, om preciezer te zijn, tussen de bourgeoisie en het proletariaat – is niets dan de natuurlijke ontketening en materiële consequentie van de vijandschap tussen klassen die gevormd is tijdens de oorlog en verergerd door een reeks secundaire omstandigheden en factoren die enkel in schijn – en dat maar kortstondig – het karakter ervan vervormd hebben, dat triomfeert en naar voren komt wanneer dat het minst wordt verwacht.

Met de oorlog verscheen de grootste proletarische eensgezindheid tegen de heersende klasse en dit leidde tot een uit-

zonderlijke verdieping van de kloof tussen de klassen, met de ene die de andere als haar verklaarde vijand beschouwde. En de heersende klasse in het bijzonder, die haar macht bedreigd zag, verloor haar hoofd. Wat haar wellicht het meest verontrustte, was het gevoel dat zij zich niet kon verdedigen behalve door toevlucht te nemen tot geweld en burgeroorlog, die zij, in theorie en door haar wetten, altijd had veroordeeld: het ondermijnde uitgerekend de fundamenten en principes waarop de bourgeoisie haar instellingen voor meer dan een eeuw had gebouwd.

Het is vooral als de organisatie en agent van de gewelddadige gewapende verdediging van de heersende klasse tegen het proletariaat dat, naar haar idee, overmatig veeleisend, verenigd en opdringerig was geworden, dat het fascisme een voortzetting van de oorlog betekent.

De oorlog was nodig om de vooruitgang te stuiten die het proletariaat boekte ten koste van het kapitalisme. En laat me het nogmaals zeggen: het kapitalisme had zich misrekend: de klap raakte niet enkel haar doel en niet elke heersende klasse had reden om het succes van de oorlog te vieren. Maar als een algemeen internationaal feit ziet het proletariaat eruit alsof het overal verslagen is – hoewel er enige voortlevende hoop voor haar is en hoewel er nog een mogelijkheid is dat haar kansen herleven.

Tot aan vorig jaar leek het erop dat het meest revolutionaire land na Rusland Italië was; en hoewel de terugslag vanuit de staat en het kapitalisme in 1920 overal de overhand aan het krijgen was, zag Italië eruit als een uitzondering.

In feite was Italië tegen het einde van de oorlog het best gesitueerd voor revolutie. Aan de ene kant kwam het uit de oorlog te voorschijn, niet alleen zonder militair te zijn verslagen en zonder vijandelijke legers op haar grond, maar het verloor ook geen territorium en hoefde geen oorlogsherstelbetalingen te doen en had geen buitenlandse dreiging om haar te beletten binnenslands haar gang te gaan. Maar aan de andere kant werd Italië behandeld als één van de verslagen landen, vanwege de onbekwaamheid van haar heersers en het cynische gebullebak van de overige zegevierende geallieerden, die gebruik maakten van de schaarse natuurlijke hulpmiddelen van Italië om haar in de strop van de ergste woeker te plaatsen; haar heersende klasse kwam uitgeput en neerslachtig uit de oorlog tegenover een proletariaat dat haar rechten naar voren bracht.

Waar de andere zegevierende staten versterkt uit de oorlog te voorschijn kwamen, daar verscheen de Italiaanse staat verzwakt. En met de staat was natuurlijk de macht van het kapitalisme met betrekking tot de arbeiders ondermijnd en zou ineengestort zijn ware het niet dat er steun was door een gewapende macht van gendarmes en soldaten. Met iedere dag die voorbij ging leek de macht van de werkgeversklasse af te nemen.

De illusie bleef bestaan dat om welk probleem dan ook te overwinnen, men alleen maar de kracht van het aantal nodig had

---

Vandaar het aanzwellen van de arbeidersbeweging en alle revolutionaire partijen, hun rangen gezwollen door de afkeer van de oorlog, die in Italië gevoerd was met absolute trotsering van de wensen van de volksmassa's. Die massa's hadden echter gebroken moeten zijn door de oorlog die tegen hun wensen in was gevoerd. Ze zouden voor eens en altijd geleerd moeten hebben dat het feit dat ze in de meerderheid waren geen garantie voor succes is, geen garantie dat de wensen van een ander ze niet zouden worden opgelegd. In plaats daarvan bleef de illusie bestaan dat om welk probleem dan ook te overwinnen, men alleen maar de kracht van het aantal nodig had.

Vanaf het begin van 1919 was er een heuse roes. Honderdduizenden trokken naar elk openbaar plein in Italië; de socialistische en revolutionaire pers werd opgepikt: abonnementen van subversieve kranten bereikten aantallen die voordien beschouwd werden als fabelachtig. De proletarische partijen, vooral de socialistische partij en de vakbonden waren reusachtig aan het worden. Revolutie lag op ieders lippen: en in feite had de revolutie de steun van de meerderheid, en haar tegenstanders zetten zich er schrap voor. De verkiezingen van november 1919, uitgevochten met een extremistisch programma, verviervoudigden het aantal socialistische afgevaardigden en zagen de afgang van de oorlogspartijen, en droeg de roes tot opgetogen hoogte.

Maar de revolutie kwam niet en werd niet gemaakt. Er waren slechts populaire manifestaties, veel manifestaties; en daarmee gepaard gaand, demonstraties, optochten en talloze gechoreografeerde parades. Het was alsof het Italiaanse proletariaat een heropvoering van het wonder van Jericho verwachtte, alsof ze verwachtte dat de bourgeois-vesting en de kapitalistische staat ineen zou storten en omlaag zou tuimelen, louter op het geluid van revolutionaire liederen en het zwaaien met rode vlaggen. In principe was het spektakel geweldig: zelfs de bevoorrechten, de machtigen en de welvarenden waren er van onder de indruk en verwachtten een ineenstorting. Maar de ineenstorting kwam niet. Natuurlijk kwam die niet, want niemand zette zich ertoe om die tot stand te brengen.

De roes duurde bovendien te lang, bijna twee jaar; en de andere kant, degenen die dagelijks de dreiging tegemoet zagen om verwijderd te worden van hun tronen en van al hun voorrechten te worden ontdaan, begonnen de situatie, hun eigen kracht en de zwakte van de vijand, tot zich door te laten dringen en wakker te worden. Er was geen tekort geweest van aanzetten tot de revolutie die zo vaak dreigde. Waarom waren die openingen niet gegrepen? Was het vanwege kwade trouw, onbekwaamheid, zwakte of angst?

Bij drie gelegenheden in het bijzonder, te midden van zo vele, waren de instellingen van de monarchie vlakbij omverwerping. Ze werden niet omvergeworpen, simpelweg omdat het hun tegenstanders ontbrak aan ijver. (...) De derde gelegenheid was tijdens de fabrieksbezettingen in augustus-september 1920, die, als ze zich over elke andere bedrijfstak hadden verbreid en de steun hadden gekregen van proletarische partijen en organisaties, één van de meest radicale en minst bloedige revoluties hadden kunnen doen ontvlammen die je je voor kunt stellen.

In dit laatste geval was de arbeidersklasse vol van enthousiasme en goed bewapend. Niemand minder dan de regering gaf toe dat ze op dat moment onvoldoende hulpbronnen had om de talrijke bolwerken te grijpen die de fabrieken waar de arbeiders zich hadden ingegraven waren geworden.

Maar er werd nooit iets gedaan!

(...)

De grootste verantwoordelijkheid voor deze 'zoete inactiviteit', laat me dat nogmaals zeggen, komt de socialisten toe. Maar een deel van de verantwoordelijkheid – klein, natuurlijk, in overeenstemming met hun

geringere aanwezigheid – moet tevens voor de deur van de anarchisten worden gelegd, die recentelijk een opmerkelijke invloed op de massa's hadden gekregen en niet wisten wat ze ermee moesten doen. Ze hadden het een duizendmaal eerder gezegd, ze hadden het herhaald op hun congres in Bologna in juli 1920, ze wisten wat er gedaan moest worden. De regering en de rechterlijke macht geloofden inderdaad dat de anarchisten het noodzakelijke pionierswerk hadden gedaan waarvoor ze zo lang steun hadden gezocht. Later, toen de terugslag kwam, en Malatesta, Borghi en anderen gearresteerd waren, werd er een poging gedaan om aanklachten in te brengen met betrekking tot het pionierswerk dat verondersteld werd te zijn gedaan; heel Italië werd afgespeurd voor bewijs, honderden huiszoekingen en verhoren werden uitgevoerd. Niets konden ze vinden, en niemand minder dan de onderzoeksrechter moest toegeven dat alles wat de anarchisten hadden gedaan bestond uit... manifestaties houden en kranten drukken!

Het verlaten van de fabrieken in de nasleep van de CGL-Giolitti-akkoorden was als het inzetten van de terugtocht van een leger dat tot dat punt voorwaarts had gemarcheerd. Meteen trok er een gevoel van depressie door de rangen van de arbeiders, terwijl daartegenover de regering haar eigen kracht begon te voelen. Hier en daar begonnen huiszoekingen, en daarna kwamen de arrestaties. Amper een maand nadat de fabrieken waren verlaten werd de eerste klap door de reactie uitgedeeld, ten nadele van de kleinere revolutionaire groepering, de anarchisten.

Tussen 10 en 20 oktober arresteerden ze, op basis van lachwekkende voorwendsels, Borghi, meerdere van de redacteuren van *Umanità Nova* (het in Milaan gevestigde anarchistische blad), Malatesta en andere anarchisten in verschillende locaties – iets dat drie maanden eerder niet denkbaar was geweest. Er was het incidentele protest, de incidentele symbolische staking in Carrara, de Valdarno en het Toscaanse Romagna, maar vanuit de leiding kwam de order om niet in beweging te komen en in het algemeen kwamen de arbeidersmassa's niet in beweging. De socialisten kwamen bijeen in Florence en vertelden iemand die hen benaderde voor advies en assistentie dat er niets gedaan kon worden. De anarchisten waren aan zichzelf overgelaten.

De conservatieve terugslag had nu de vrije hand en drong voorwaarts, eerst langzaam maar daarna in een steeds hoger tempo.

Maar de klassieke terugslag in de vorm van de staat van beleg, uitzonderingswetten, massa-arrestaties en het verbieden van verenigingen was niet langer uitvoerbaar. Hardhandig politieoptreden was mogelijk voldoende om met de anarchistische en ultrarevolutionaire minderheden af te rekenen; maar dat was machteloos en inadequaat en kon contraproductief blijken te zijn waar het de grote massa van het proletariaat betrof. Het was teveel en tegelijk niet genoeg.

Maar de heersende klasse had er behoefte aan om gebruik te maken van de tijdelijke onderbreking in het proletarische offensief om het proletariaat tot doelwit te maken van een eigen offensief.

De wanen, depressie en verwarring in de rangen van de arbeiders konden kort van duur zijn, en die massa's zouden weer tot leven kunnen komen, hun verloren gegane terrein herwinnen en weer voorwaarts gaan duwen. Bovendien was de status quo onhoudbaar geworden: de betaling van arbeiders was te hoog als de bazen de gewenste winstvoet wilden overhouden; en de positie van de werkgevers als zodanig was onhoudbaar tegenover de arbeiders, gezien het feit dat de respectloze en ongehoorzame houding van die arbeiders in toenemende mate de voormalige autoriteit van de werkgevers, en daarmee hun prestige en hun winsten, beperkte en verminderde.

(...)

De solide kracht van het fascisme is het soort kracht die correspondeert met de brede samenloop van belangen – alle belangen, ambities en machten die bedreigd worden door revolutie, socialisme en het proletariaat. In zekere zin was het precies wat conservatieven nodig hadden omdat (zoals eerder aangegeven) de klassieke vormen van reactie inadequaat of schadelijk waren. Aan de ene kant moest de staat in staat gesteld worden om de schijn van legaliteit en liberalisme overeind te houden; aan de andere kant moest ze verlamd worden, zodat buiten de staat er een hand vrij zou zijn om het proletariaat op elk front aan te vallen, zelfs het meest wettelijke en gematigde, met alle noodzakelijke middelen, waaronder de meest gewelddadige, ongeacht democratische, legale of sentimentele overwegingen of vooroordelen. In termen van conservatisme heeft het fascisme – verder geholpen (en dit is wellicht haar grootste geluk geweest), niet slechts door omstandigheden maar door precies de vergissingen van de arbeiders- en socialistische partijen en organisaties – een uitstekend antwoord gegeven op deze behoefte van de bourgeoisie.

Veel sectoren, en niet enkel burgerlijke, waren vijandig geworden jegens het socialistisch denkende proletariaat vanwege een reeks van zaken, groot en klein, die uiteindelijk de arbeidersbeweging omringden met een geïrriteerd klimaat, een ziedende, vermoeide publieke opinie.

(...)

Fabbri noemt in dit verband overmatige vijandigheid van arbeiders jegens mensen die als tegenstanders gezien werden maar het niet altijd waren; hooghartige arrogantie van arbeiders in publieke diensten; eindeloos herhaalde stakingsacties, vaak vanwege zinnige zaken, maar soms ook vanwege relatieve kleinigheden; eindeloze manifestaties zonder dat er veel uitkwam; de neiging van boze arbeiders om agenten en dergelijke te beledigen maar intussen heel beleefd te zijn tegen de opdrachtgevers die op een veel zwaardere manier verantwoordelijk waren – een houding waarmee extra gewelddadigheid van politiezijde in de hand werd gewerkt. Fabbri vervolgt dan:

De pure feiten nu die de arbeidende massa's demoraliseerden en uitputten hadden de vijand geïrriteerd, versterkt en verstevigd en hun de rangen doen sluiten. Bovendien had een deel van de massa's iets van hun vechtlust verloren na zich van een relatieve welstand te hebben verzekerd; hiermee tevreden verlangden ze naar kalmte. Ze realiseerden zich niet dat precies de mate van welstand bereikt was door middel van eerdere inspanningen en dat hun welstand noodzakelijkerwijs afgeknabbeld zou worden en zou verdwijnen zodra de inspanningen waardoor die bereikt was zouden stoppen!

De revolutie die zo veel gepredikt was en waarnaar zoveel werd verlangd was uitgebleven, ondanks alle gunstige openingen; en in zekere zin kon gesteld worden dat ze niet gewenst was. Maar het feit dat ze bijna twee jaar lang als een dreiging in de lucht hing was genoeg om een contrarevolutie te ontlokken. Zo was er een contrarevolutie zonder dat er ooit een revolutie was, een echte preventieve contrarevolutie, waarvan het fascisme de meest actieve en indrukwekkende factor was.

De strijd tussen het proletariaat en de bourgeoisie, een strijd die een van de bepalende factoren was in de wereldoorlog en een facet ervan, en die gunstige consequenties voor het proletariaat in Italië had kunnen hebben, droeg de nasleep van de oorlog zelf over, ten nadele van het proletariaat. De bourgeoisie die er niet in was geslaagd om het proletariaat te verzwakken door het indirecte wapen van de oorlog – en in plaats daarvan het omgekeerde effect had bereikt, dankzij de eigenaardigheden van de Italiaanse situatie – hernieuwde haar belofte om ditmaal te slagen door de drieledige gecoördineerde activiteit van illegale fascistische activiteit, wettige regeringsrepressie, en economische druk voortkomend uit werkloosheid, deels onvermijdelijk maar deels opzettelijk veroorzaakt als een manier om de strop om de arbeiders strakker te trekken.

Revolutionairen kunnen en moeten niet roepen om arrestaties en veroordelingen

Hierna schetst Fabbri de groei van de fascistische beweging van kleine groepen mensen die enerzijds de regering minachten, anderzijds voornamelijk de socialisten en de arbeidersbeweging haatten. Hij schetst een reeks fascistische aanvallen, en provocaties, in Bologna op 21 november 1920 en elders, en het veelal afwachtende en gezagsgetrouwe antwoord van aangevallen socialisten. Dan vervolgt hij:

In Bologna waar socialisme bijna helemaal synoniem was met de arbeidersbeweging, vertegenwoordigde de nederlaag van het socialisme een nederlaag voor de arbeidersklasse, en dit had landelijke implicaties. Juist omdat het plaatsvond in het hart van Emilia waar het proletariaat beter en steviger georganiseerd was in de steden en vooral op het platteland. De anti-proletarische terugslag had zich nog niet goed en wel naar de provincies verspreid, gefocust op Ferrara, Modena, Reggio Emilia et cetera, of het voorbeeld werd elders nagevolgd – vooral in Toscane, de Veneto en Puglia, et cetera – en tegen die tijd was het op de vlucht jagen van het socialisme en de arbeidersbeweging niet langer een Emiliaans maar een Italiaans verschijnsel.

Fabbri vertelt hoe politie en leger en rechtbanken de fascisten helpen, deels door afzijdig te blijven als fascisten de arbeiders aanvallen, deels door zelf een handje te helpen. In dat verband maakt hij een belangrijk punt:

Maar het zou naïviteit zelf zijn voor revolutionairen om aan het kapitalisme en de staat te vragen om het fascisme te treffen met repressieve maatregelen die overigens verdere schadelijke effecten zouden produceren. Bovendien heeft elke repressie die verder gaat dan legitieme zelfverdediging, elke tegenaanval van de regering gebaseerd op gevangenissen en handboeien een eigen crimineel effect. En revolutionairen kunnen en moeten niet roepen om arrestaties en veroordelingen, handboeien en gevangenisstraffen.

In werkelijkheid zullen revolutionairen, socialisten en arbeiders pas een einde zien aan de oogluikende toelating van het fascisme door regering en kapitalisme als ze hun eigen kracht tot verzet opbrengen, niet sporadisch en bij vlagen, niet voornamelijk als individuen en groepen of in een overmatig gelokaliseerde manier, maar over de hele linie.

Vervolgens bespreekt Fabbri de pogingen om een antifascistische organisatievorm op te zetten, de Arditi del Popolo, een beweging buiten de partijen om: 'veel socialisten die ertegen waren vanwege opportunistische redenen, en communisten vanwege sektarische rivaliteit,' aldus Fabbri. De beweging werd direct getroffen door tegenwerking en repressie.

Fabbri behandelt meer: de mogelijke houding van de regering tegenover de fascisten, diverse scenario's waaronder de mogelijkheid dat de regering als zodanig fascistisch wordt. Hij gaat ook in op het nationalisme van de fascisten en stelt dat, door bijvoorbeeld eerbied voor de vlag verplicht te maken, het fascisme juist afkeer van opgelegd nationalisme oproept (al erkent hij de waarde van een soort spontaan patriottisme, dat volgens hem helemaal niet strijdig is met het internationalisme dat ook hem als anarchist na aan het hart ligt. Fabbri waarschuwt tevens tegen een antifascisme dat louter op haat bouwt, zoals ook een revolutie die de haat benadrukt al te makkelijk uitmondt in nieuwe tirannie. Hij wijst op de ontwikkelingen in Rusland, waar uit een revolutie een nieuwe dictatuur voortkwam.

Fabbri maakt een belangrijk punt over de vraag in hoeverre specifiek antifascistische strijd als een prioriteit beschouwd moet worden door revolutionairen:

Echter, beginnen aan een materiële strijd tegen het fascisme als een organisme op zichzelf, geen andere vijand zien dan deze, zou een treurige zaak worden; het zou zijn als het kappen van de takken van een giftige boom en tegelijk de stronk intact laten, als het afsnijden van enkele tentakels in plaats van de kop van de octopus treffen. Het mag mogelijk zijn om enkele gedeeltelijke nederlagen toe te brengen aan het fascisme; maar dit zal enkel dienen om de strijd des te bitterder te maken, en kan het fascisme zelfs versterken en het helpen er een nog steviger organisatie van te maken.

(...) Bovendien, als revolutionairen wiens doel het is het kapitaal en de staat ten val te brengen toestaan dat ze aangetrokken worden door het fascisme als een bliksemflits door de bliksemafleider, en alle in-

spanningen wijden aan en zich uitputten in de strijd tegen het fascisme, zouden ze in de kaart spelen van precies die instellingen die ze graag gesloopt zien worden. Gebruikmakend van de fascisten als een boeman zou de kapitalistische staat niet alleen erin slagen om zich te beschermen en een makkelijker leven te leiden; het zou die staat ook lukken om een deel van het proletariaat ervan te overtuigen met die staat samen te werken en erin deel te nemen. Zelfs vandaag, terwijl het kapitalisme enerzijds het fascisme gebruikt om de staat te chanteren, gebruikt de staat het fascisme om het proletariaat te chanteren, door de boodschap uit te geven: 'Geef je dromen van politieke en economische onteigening op en geef je leiders de opdracht om met mij samen te werken om de instellingen van de staat te versterken; anders sta ik terzijde terwijl jullie geslagen en gedood worden door de fascisten, en als ze zelf niet sterk genoeg zijn voor die taak, dan help ik ze zelf een handje!'

Tenslotte pleit Fabbri ervoor om te leren van het succes van de fascistische vijand op een specifiek punt: hun succes kwam niet louter door omstandigheden, maar ook doordat een aanvankelijk kleine, maar zeer gemotiveerde minderheid de mogelijkheid benutte en zelf initiatief nam, waarbij ze gevaar voor eigen leven in de strijd voor wat ze als idealen zagen, niet schuwde.

De contrarevolutie had de wind mee gekregen tegen het eind van 1920, zoals we zagen. Maar ze zou nooit geslaagd zijn als het niet was vanwege het vastbesloten contrarevolutionaire initiatief van de minderheid. De deuren naar het verleden leken dichtgeslagen te zijn achter de heersende klassen en reactionairen, die zich al voorbereidden op hun kwade lot. Maar toen kwam het fascisme opdagen, de ruwe vertaler van precies hun aspiratie om een tijdelijke zwakte van de vijand aan te grijpen, en het durft door alle deuren van wet en gewoonte te breken om het verleden te bereiken. Pas toen realiseerden de heersende kassen zich dat ze het konden aandurven en door de verpletterde deuren proberen ze heel Italië terug te schuiven naar het verleden; en iedereen buigt voor de held van het moment, de macht van rijkdom, de rechterlijke macht en de dienaren der wet.

Het fascistische voorbeeld hoeft niet tevergeefs te zijn; en als het proletariaat dat wenst kan ze er nuttige lessen van leren, net als alle revolutionaire minderheden. Dat wil zeggen: het fascisme leert hun wellicht hoe je kunt winnen, hoe je terug kunt keren tot de aanval, hoe je een naderende nederlaag kunt omzetten in een overwinning. Solidariteit en organisatie aan de ene kant, en aan de andere kant: stoutmoedigheid, initiatief, de kracht van wil en geest en opoffering! Ondanks al die dingen kunnen er ook nederlagen zijn als de overmacht van vijandelijke krachten te groot is en als men teveel in de minderheid is; maar zonder die dingen is er geen zege mogelijk hoe groot iemands meerderheid ook is.

Fabbri pleit voor discipline, maar op basis van vrije keus. En hij waarschuwt:

We moeten onszelf niet misleiden. De vereiste inspanning die gemaakt dient te worden door revolutionaire minderheden moet groter zijn dan die van fascisten omdat ze, anders dan fascisten, niet voor steun naar gevestigde lichamen kunnen kijken die beschikken over al de middelen van aanval en verdediging. Bovendien is revolutionaire actie moeilijker, in de zin dat haar taak niet enkel vernietiging is, maar tegelijk ook opbouw. Niet alleen dat, maar precies in de vernietiging, omdat het doel van revolutie het goed van het grotere aantal is, moet revolutionaire actie meer onderscheidend zijn, meer geleid door het brede menselijke doel dan door een geest van vergelding en wraak; revolutionaire actie moet er zorg voor dragen dat ze niet ook, samen met schadelijke parasitaire instellingen de vruchten van beschaving en vooruitgang vernietigt die zouden moeten blijven als gemeenschappelijke erfenis en de bouwstenen zijn voor de toekomstige op vrijheid en recht gebouwde maatschappij.

Na dit alles wat verder uitgewerkt te hebben, sluit Fabbri zijn tekst tenslotte af met:

Als eenmaal de libertaire revolutionaire minderheid van het proletariaat erin slaagt, dankzij de minste coördinatie van inspanningen, om voldoende kracht van vastbeslotenheid, minachting voor gevaar, geest van onderneming en van opoffering te tonen, dan zal haar overwinning verzekerd zijn – een overwinning die het welzijn en de vrijheid zal brengen, niet louter aan het proletariaat maar aan de mensheid als geheel.

door Luigi Fabbri

Toelichting, selectie en vertaling uit het Engels
Peter Storm

Meer info
De onbewerkte Engelse vertaling 'Preventative Counter-Revolution' waarop bovenstaand artikel is gebaseerd, is te vinden op libcom.org en op katesharpleylibrary.net. Op die laatste website is ook een korte biografie ('Remembering Luigi Fabbri') van de hand van Francesco Lamendola te vinden.

Werking Solidariteitskas en Uitgangspunten Vrije Bond

Word lid van de Vrije Bond!
En ontvang Buiten de Orde vier maal per jaar thuis!

Contributierichtlijnen per maand:
Inkomen 0 t/m 500:
2,- per maand
Inkomen 500 t/m bijstand:
4,- per maand
Inkomen bijstand t/m minumumloon:
6,- per maand
Inkomen hoger dan minimumloon:
8,- per maand
(Meer is ook welkom)

Geef je op via www.vrijebond.nl/word-lid

of

Word abonnee van Buiten de Orde!
Een abonnement kost 15,- per jaar
(Meer is ook welkom)

Geef je op via www.vrijebond.org/buitendeorde/abonnement

Je contributie- of abonnementsgelden kun je overmaken op:

IBAN: NL80INGB0005495473
BIC/Swift: INGBNL2A
T.n.v. de Vrije Bond, te Amsterdam

Werking Solidariteitskas

A) Elk lid van de Vrije Bond heeft bij stakingen, gedragen door de meerderheid van de werknemers, recht op een stakings-uitkering. In bijzondere situaties ook bij stakingen gedragen door een minderheid van de werknemers. Bij dit laatste gaat het om stakingen met een doelstelling die zeer verwant is aan de doelstelling van de Vrije Bond (VB). De uitkering bedraagt 75% van de vermindering aan inkomen, met een maximum van 50,- euro* per werkdag.

B) Financiële ondersteuning van acties van leden van de VB die werkloos zijn, met name wanneer de leden getroffen worden door sancties op hun uitkeringen. Bij dit laatste is het een voorwaarde dat het gaat om duidelijk aangekondigde collectieve of individuele actie. De doelstelling van de actie moet in de lijn van de doelstelling van de VB liggen. Het weigeren van werk valt hier ook onder, mits voldaan wordt aan eerder genoemde voorwaarde. De VB is namelijk tegen arbeidsplicht. De uitkering bedraagt 75% van de korting met een maximum van 50,- euro* per werkdag.

C) Het verstrekken van renteloze leningen voor het opstarten van bedrijven in zelfbeheer. Een bedrijf moet meer dan één werkende omvatten. Het uit te lenen bedrag is maximaal 1.000,- euro* en moet binnen drie jaar worden terugbetaald.

D) Het financieren van initiatieven/acties van (leden van) de VB die vallen binnen de doelstellingen van de VB.

E) Het financieren van initiatieven/acties waaraan, naast andere organisaties, (leden van) de VB deelneemt (nemen) en die vallen binnen de doelstellingen van de VB.

F) Het financieren van initiatieven/acties van organisaties waarvan leden van de VB lid zijn en die vallen binnen de doelstellingen van de VB; per activiteit maximaal 500,- euro*.

G) Het ondersteunen van landelijke of regionale activiteiten welke georganiseerd worden door leden van de VB en een bijdrage kunnen leveren aan de groei en uitbouw van de organisatie.

H) Minimaal 5% van de gelden die jaarlijks binnenkomen worden gereserveerd voor bijdragen aan (activiteiten van) buitenlandse organisaties waarmee de VB zich inhoudelijk verbonden voelt.

* Deze bedragen worden eens per drie jaar op de Algemene Leden Vergadering bepaald. Aanvragen worden schriftelijk ingediend bij de solidariteitskascommissie.

Uitgangspunten Vrije Bond

1) De Vrije Bond gaat uit van en streeft naar een anarchistische samenleving waarin een mens zelf kan bepalen hoe het leven in te richten.

2) De Vrije Bond is een organisatie van anarchistische individuen en groepen gebaseerd op:
– de gelijkwaardigheid van alle mensen;
– de autonomie van het individu;
– zelfbestuur en zelfbeheer, vrije vereniging en federalisme;
– een goed milieu en een vitale natuur;
– de afschaffing van alle vormen van gezag: bijvoorbeeld op economisch, politiek, sociaal, religieus, cultureel of seksueel gebied;
– de opbouw van een vrije samenleving zonder klassen, staten, of grenzen, gebaseerd op anarchistische werkwijzen en wederzijdse hulp.

3) De totstandkoming van een vrije samenleving kan onmogelijk het werk van de Vrije Bond alleen zijn. Wij willen de anarchistische beweging uitbreiden, bekendheid geven aan onze ideeën en deze verwezenlijken. Directe actie in woord en daad is het belangrijkste middel van de Vrije Bond.

4) Aangezien onderdrukking, kapitalisme en uitbuiting wereldwijde fenomenen zijn is onze strijd een internationale strijd. De Vrije Bond verwerpt elke vorm van nationalisme en stelt hiertegenover een federalistische organisatie van de maatschappij. Naast het verenigen van anarchistische groepen en individuen in onze directe omgeving, onderhoudt de Vrije Bond ook contacten met anarchisten en anarchistische federaties wereldwijd.

5) De samenleving waar de Vrije Bond naar streeft zal een pluriforme samenleving zijn. Verscheidenheid in ideeën en strategieën door aangesloten groepen en individuen zijn inherent daaraan.

6) De Vrije Bond biedt geen blauwdruk voor een toekomstige samenleving. Alleen de praktijk kan dit uitwijzen. Wat de Vrije Bond wel biedt is een organisatiestructuur waar op anarchistische wijze mensen van allerlei schakeringen strijdbaar en solidair het debat kunnen aangaan, van elkaar leren en samenwerken.

7) De Vrije Bond initieert en ondersteunt activiteiten die de verwezenlijking van de uitgangspunten bevorderen.

Contact: secretariaat@vrijebond.nl | vrijebond.org | T: 085 8778958
solidariteitskas@vrijebond.nl

Een huilband vol muzak

Het lijkt steeds meer op een kwaadaardig virus dat binnensluipt. Een gedrocht dat niet meer is tegen te houden. Het zal de lezer ongetwijfeld al opgevallen zijn: het is tegenwoordig steeds meer gangbaar ‘nieuws’ van een sausje te voorzien. Sterker nog: elk nieuwsitem, elke informatieve documentaire wordt er door vergiftigd. Zelfs ‘serieuze’ nieuwsbronnen kunnen niet meer zonder.

Heldhaftige beelden van mensen die de oversteek naar Europa wagen. Schrijnende beelden van dode mensen op het strand die het niet gered hebben. Beelden van mensen uit Gambia of Eritrea of ieder land waar geen werk is of de politieke situatie zo schrijnend dat een normaal leven onmogelijk is. En dan de helletocht door de woestijn, de bruutheid van mensensmokkelaars, de kampen in Libië waar mensen worden verkracht, gefolterd en vermoord om ze wat geld af te troggelen, de gevaarlijke tocht over zee, angst voor hoge golven, brandstof die opraakt, de krakkemikkige staat van de boot die veel te snel water maakt, het uitblijven van hulp en redding, geen water, geen voedsel, vertwijfeling ⍰ al die ellende wordt steevast vergezeld door achtergrondmuziek.

De vreselijke toestanden in Aleppo die we hebben kunnen zien. Bombardementen, gifgasaanvallen, alles kapotgeschoten, onleefbaar gemaakt, terwijl kinderen schuilden in de kelders, ouders radeloos op zoek waren naar wat te eten, reddingswerkers van de ene naar de andere ongeluksplek ijlden om te redden wat er te redden viel. En steeds weer die riedel, toegevoegd door studiotechnici die muziek bij deze beelden als ‘gepast’ beschouwen.

Op dit moment speelt de hongerramp in Afrika. Ze verspreidt zich als een olievlek over grote delen van het continent. Droogte, armoede, geweld, oorlog; ze houden elkaar in een dodelijke omklemming. De eerste beelden van uitgehongerde kinderen die nauwelijks op hun benen kunnen staan zijn alweer opgedoken. Ook die beelden worden door muzak begeleid. Dat gebeurt dan eerst nog een beetje afstandelijk en monotoon, je moet de kijker verleiden, ‘voeren’, daarna aanzwellend, crescendo, met de vereiste basale grondtoon en een emotioneel strijkje er bovenop.

Soms heb je het in eerste instantie niet eens door, gebeurt het subtiel, kom je er te laat achter dat de beelden die ze kaal aan je presenteren door een verleidelijk muziekje worden ondersteund. Ik noem dat het glijmiddel van onze beeldcultuur; de pornoficatie van de wereld om ons heen. Dat er in films, bij reclame of tijdens een van die goocheme realityshows gebruik van wordt gemaakt, oké, moeten ze zelf weten. Niets dwingt me om daar naar te kijken. Maar als het om nieuws gaat, de presentatie van wat er in de wereld gebeurt, dan hecht ik aan de waarheid ⍰ in zoverre die bestaat. Droge feiten, kale beelden van gebeurtenissen, stemmen van betrokkenen die me informatie geven over wat er aan de hand is, zelfs de emoties van slachtoffers mogen worden getoond, maar verlos me van de in de studio vervaardigde geluidsporno die spanning, leed, liefde, dood van een sausje voorziet. Het is net als met de lachband onder een sitcom. Ook zonder ⍰emotie uit een potje⍰ weet ik heus wel hoe ik huilen moet.

Uw vriend, Peter Lenssen